

Jačanje sistema socijalne zaštite i inkluzije djece u BiH
Јачање система социјалне заштите и инклузије дјеце у БиХ

ANALIZA SITUACIJE PO PITANJU STATUSA SOCIJALNE ZAŠTITE I INKLUZIJE DJECE U OPĆINI TEŠANJ

mart, 2012. godine

MINISTARSTVO CIVILNIH POSLOVA BOSNE I HERCEGOVINE • MINISTARSTVO ZA LJUDSKA PRAVA I IZBJEGLICE BOSNE I HERCEGOVINE • DIREKCIJA ZA EKONOMSKO PLANIRANJE BOSNE I HERCEGOVINE
MINISTARSTVO RADA I SOCIJALNE POLITIKE FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE • MINISTARSTVO ZDRAVLJA I SOCIJALNE ZAŠTITE REPUBLIKE SRPSKE • VLADA BRČKO DISTRIKTA
МИНИСТАРСТВО ЦИВИЛНИХ ПОСЛОВА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ • МИНИСТАРСТВО ЗА ЉУДСКА ПРАВА И ИЗБЈЕГЛИЦЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ • ДИРЕКЦИЈА ЗА ЕКОНОМСКО ПЛАНИРАЊЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
МИНИСТАРСТВО РАДА И СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ • МИНИСТАРСТВО ЗДРАВЉА И СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ • ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА

PROJEKAT FINANSIRA

EVROPSKA UNIJA

Sadržaj

Pregled skraćenica	3
1. Uvod.....	4
2. Analiza dostupnih i potrebnih servisa socijalne zaštite u općini Tešanj	4
2.1. Opći podaci.....	4
2.2. Mjesne zajednice.....	8
2.3. Lokalna ekonomija.....	8
2.4. Općinske strategije i akcioni planovi	9
2.5. Mladi i lokalna zajednica.....	11
3. Procjena situacije u sektorima dječije zaštite	12
3.1. Sektor lokalne samouprave.....	12
3.2. Socijalni sektor.....	15
3.3. Obrazovni sektor.....	24
3.4. Zdravstveni sektor.....	37
3.5. Sektor pravosuđa, sigurnosti i pravde	45
3.6. Nevladin sektor	49
3.7. Privatni sektor	54
3.8. Mediji	55
4. Analiza postojećih i potrebnih referalnih mehanizama u oblasti dječije zaštite.....	56
4.1. Analiza postojećih referalnih mehanizama u općini Tešanj.....	57
4.2. Analiza potrebnih referalnih mehanizama u općini/opštini Tešanj	58
5. Analiza postojećih institucionalnih mehanizama za koordinaciju integriranog pristupa....	59
6. Bibliografija.....	61
7. Aneksi.....	63

Pregled skraćenica

OUO	Općinski upravni odbor	ZZO	Zavod zdravstvenog osiguranja
UNICEF	Međunarodni fond Ujedinjenih nacija za djecu	CMS	Centar za medicinsko snabdijevanje
IBHI	Inicijativa za bolju i humaniju inkluziju	JOM	Jedinstvena organizacija mladih
BiH	Bosna i Hercegovina	RTV	Radio televizija
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine	NTV	Nezavisna televizija
ZDK	Zeničko-dobojski kanton	KTV	Kablovska televizija
JU	Javna ustanova		
OŠ	Osnovna škola		
SŠ	Srednja škola		
KUD	Kulturno umjetničko društvo		
NK	Nogometni klub		
ŽRK	Ženski rukometni klub		
RK	Rukometni klub		
KK	Košarkaški klub		
UG	Udruženje građana		
NHU	Nevladino humanitarno udruženje		
OO	Općinska organizacija		
VSS	Visoka stručna sprema		
VŠS	Viša školska sprema		
SSS	Srednja stručna sprema		
NSS	Niža stručna sprema		
VKV	Visokokvalifikovani radnik		
KV	Kvalifikovani radnik		
PKV	Polukvalifikovani radnik		
NKV	Nekvalifikovani radnik		
MZ	Mjesna zajednica		
HRBAP	eng. Human Rights Based Approach Programming - Pristup programiranju baziran na poštivanju ljudskih prava		
KM	Konvertibilna marka		
RO	Radna organizacija		
SRBiH	Socijalistička Republika Bosna i Hercegovina		
SOTAC	eng. Social Sector Adjustment Technical Assistance Credit Kredit za prilagođavanje i tehničku pomoć socijalnom sektoru		
CMZ	Centar za mentalno zdravlje		
CBR	Centar za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju		
PZU	Privatna zdravstvena ustanova		

1. Uvod

Projekat „Uvođenje modela socijalne zaštite u inkluzije na nivou općine/opštine“, predstavlja jednu komponentu šireg UNICEF-ovog programa jačanja socijalne zaštite i inkluzije djece u Bosni i Hercegovini. Opći cilj SPIS programa je da unaprijedi sisteme socijalne zaštite na svim nivoima vlasti kroz jačanje okvira socijalne zaštite i inkluzije djece, političkog okvira i kapaciteta pružaoca usluga socijalne pomoći primjenjujući pristup baziran na poštivanju ljudskih prava.

Na osnovu općeg cilja SPIS programa, opći cilj SPIS projekta je unaprjeđenje sistema socijalne zaštite i inkluzije na lokalnom nivou putem jačanja lokalnih kapaciteta, institucionalnih mehanizama koordinacije i komunikacije, i uspostava SPIS modela u jedanaest ciljanih zajednica u BiH. Pored navedenog, SPIS projekat će pružiti podršku razvoju i unaprjeđenju lokalnih sistema dječije zaštite, putem implementacije BiH strategija i akcionih planova u okviru dječije zaštite, obrazovanja i ranog rasta i razvoja djece. Projekat implementira Inicijativa za bolju i humaniju inkluziju (IBHI) uz finansijsku podršku Europske komisije i UNICEF BiH. Projektne aktivnosti se implementiraju u sljedećih 10 ciljanih općina i Brčko distriktu:

- FBiH: Posušje, Tešanj, Gornji Vakuf/Uskoplje, Velika Kladuša i Kupres;
- RS: Derventa, Prnjavor, Mrkonjić Grad, Gacko i Čelinac;
- Brčko distrikt Bosne i Hercegovine.

Implementacija projekta u ciljanim općinama će uključiti mnoštvo učesnika koji su aktivni u pružanju usluga kao što su općinske vlasti, institucije, nevladine organizacije i pojedinci. Fokus ove aktivnosti će biti na pružaocima usluga i podržaće se pružanje integrisanih usluga i uspostava referalnih sistema socijalne zaštite od strane općinskih/opštinskih vlasti i nadležnih sektoralnih ministarstava.

Kako bi se obezbijedilo potpuno sprovođenje općinskih modela socijalne zaštite i inkluzije djece, u Općini Tešanj je 27.12.2011. godine uspostavljen Općinski upravni odbor (OUO). Jedna od aktivnosti ovog multisektoralnog, koordinirajućeg tijela je izrada analize situacije po pitanju statusa postojećeg sistema socijalne zaštite i inkluzije djece. Navedena analiza se sastoji od tri pod-analize:

- analiza dostupnih i potrebnih servisa socijalne zaštite na lokalnom nivou;
- analiza dostupnih i potrebnih referalnih mehanizama;
- analiza dostupnih institucionalnih mehanizama za koordinaciju i implementaciju integrisanog pristupa socijalnoj zaštiti i inkluziji djece.

Analiza situacije po pitanju statusa postojećeg sistema socijalne zaštite i inkluzije djece predstavlja dio osnovnih studija koje su neophodne za razvoj općinskih modela socijalne zaštite i inkluzije djece i općinskih akcionih planova.

2. Analiza dostupnih i potrebnih servisa socijalne zaštite u općini Tešanj

2.1. Opći podaci

Općina Tešanj se nalazi na prostoru između srednje i sjeveroistočne Bosne, a prema teritorijalnom ustrojstvu Bosne i Hercegovine ona pripada sjeverozapadnom dijelu entiteta Federacije BiH i jedna je od dvanaest općina Zeničko-dobojskog kantona (ZDK), kao općina koja predstavlja sjeverozapadni dio ovog kantona. Sadašnja teritorija općine Tešanj je određena Dejtonskim mirovnim sporazumom za BiH iz 1995. godine i Zakonom o konstituisanju novih općina u Federaciji BiH, te nakon ovako uspostavljenih novih, poratnih,

granica teritorija općine Tešanj se umanjila sa dotadašnjih 223 km² na sadašnjih 163 km². U reljefnom smislu općina Tešanj se nalazi u pojasu niskih unutrašnjih Dinarida i spada u karakteristično brežuljkasto-brdovita područja sjeverne Bosne. Ravničarski dio općine (nadmorska visina od 148 m do 200 m) se prostire uz rijeke: Usoru, Radušicu, Tešanjku i Bosnu. Najveći dio površine općine Tešanj čine brežuljkasto-brdovita područja nadmorske visine 200-400 m i zauzimaju centralni dio teritorije općine Tešanj. Izrazito brdoviti dio teritorije općine Tešanj se proteže u jugozapadnom, južnom i jugoistočnom dijelu općine. U tom dijelu nadmorska visina se kreće od 400 do 700m (poznatije kote u tom dijelu su Zmajevac - 684 m, Crni vrh - 732 m, te Trebačko brdo - 604 m). U ovom prostoru je evidentan veliki broj klizišta. Najveće površine ravničarskog zemljišta imaju naselja Bobare, Drinčići, Piljužići, Miljanovci (prostiru se sa lijeve strane rijeke Usore), zatim Jelah, Rosulje, Ljetinić i Kraševo (prostiru se sa desne strane rijeke Usore) i polja u naselju Šije (protežu se duž lijeve obale rijeke Bosne). Značajni prirodni resursi koji će se sigurno i dalje koristiti kao razvojne mogućnosti općine Tešanj jesu zemljište, šume, vode i mineralne sirovine. Šume i šumsko zemljište zauzimaju 30,3% ukupne površine sadašnje teritorije općine Tešanj. Nešto više od polovine ukupne površine šumskog zemljišta nalazi se u državnom vlasništvu (2.554 ha), a na privatne šume otpada površina 2.407 ha i iste pripadaju gospodarskoj jedinici Tešanj kojom gazduje Šumsko privredno društvo Zeničko-dobojskog kantona d.o.o. Zavidovići.

U proteklim godinama, zbog ratnih i postratnih dešavanja, došlo je do velikih demografskih promjena. Naime, jedan dio teritorije sa pripadajućim stanovništvom je Dejtonskim sporazumom postao dio drugog entiteta. Osim toga, iz ranijeg sastava općine Tešanj izdvojeno je nekoliko naselja, koja danas čine općinu Usora. Putna mreža općine Tešanj danas obuhvata magistralne putne pravce M-4 i M-17 u ukupnoj dužini od 31 km asfaltiranog puta (dionice: Kalošević - Karuše i Mravići - Šije); regionalni putni pravac RP-474 Prnjavor - Novi Šeher (dionica: Križ - Jelah - Tešanj - Kiseljak - Kahvica) u dužini od 29 km, od toga 23 km asfaltnog i 6 km makadamskog puta, te oko 140 km lokalnih i 130 km nekategorisanih puteva. Do 1992. godine asfaltirano je samo 32 km lokalne putne mreže koja je skoro u potpunosti obnovljena novim asfaltnim slojem zbog nemogućnosti održavanja, raznih oštećenja i pojava klizišta. Danas su magistralni pravci u relativno dobrom stanju, ali se isto ne može reći za regionalni put RP-474 kojem je neophodna značajnija rekonstrukcija.¹

Po posljednjem službenom popisu stanovništva iz 1991. godine, općina Tešanj imala je 48.480 stanovnika, raspoređenih u 47 naselja sa 12.262 domaćinstva. Tadašnja prosječna gustina naseljenosti iznosila je 217 stanovnika/km².

Prema podacima/procjeni Federalnog zavoda za statistiku iz juna 2009. godine, u općini Tešanj živi 48.159 osoba, koje žive u 41 naseljenom mjestu, organizovanim u 25 mjesnih zajednica (MZ). Prema tim podacima, općina Tešanj je druga po broju stanovnika u ZDK, a prema starosnoj strukturi stanovnika, demografska slika je sljedeća:

0-14	15-64	65 +
10.703	34.008	3.448

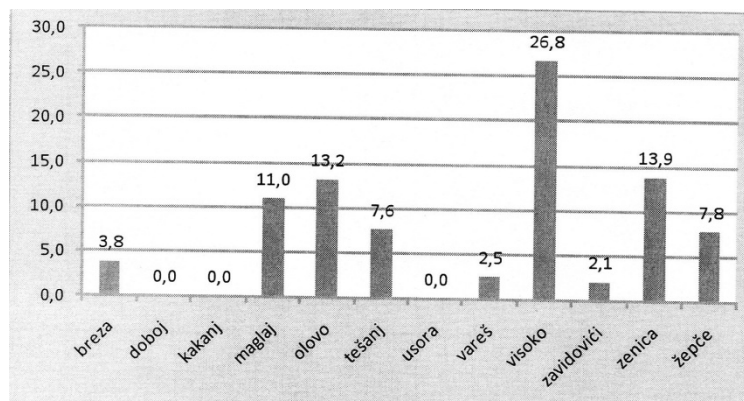
Prema evidenciji matičnih ureda u općini Tešanj za prethodne tri godine (2009 – 342, 2010 – 350, 2011 – 360) rođeno je 1052 djeteta a za isti taj period (2009 – 390, 2010 – 411, 2011 – 405) je umrlo 1206 osoba.

Po pitanju prosječnog priraštaja u januaru 2012. godine, prema podacima matičnog ureda Općine Tešanj, isti iznosi 350 (2009 – 342, 2010 – 350, 2011 – 360).

Prema podacima/procjeni Federalnog zavoda za statistiku iz juna 2009. godine, ukupan broj rođene djece zaključno sa 31.12.2009. godine je bio 534, od čega živorođene djece 534 (273M/261Ž). Prema istom izvoru, mjesto svih porođaja je zdravstvena ustanova. Prema podacima iz istog izvora a u vezi prirodnog kretanja stanovništva, u općini Tešanj je do kraja 2009. godine umrlo 289 osoba (157M/132Ž) što ukazuje na pozitivan prirodni

¹ Izvor podataka: “Strategija razvoja općine Tešanj 2007–2015“, Općina Tešanj 2007. godine

priraštaj. Također, podaci ukazuju da je od 289 osoba umrlo 5 dojenčadi.² Dojenačka smrtnost za 2010. godinu po pojedinim općinama ZDK je prikazana na sljedećem grafikonu:³

Prema podacima Općine Tešanj, na području općine živi 2659 djece uzrasta 0-6 godina, te 6421 djece uzrasta 7-18 godina.

Na području općine putem nadležne službe općine Tešanj i kantonalnog Ministarstva za boračka pitanja za 2011. godinu dodijeljeno je 460 stipendija, te jedan dio putem preduzeća i ustanova, što ukazuje na to da određeni broj studenata sa područja Općine Tešanj studira u drugim gradovima u BiH.

U općini Tešanj djeluje veći broj institucija/organizacija u oblasti socijalne i dječije zaštite. Pored Općine Tešanj, usluge socijalne i dječije zaštite se omogućavaju u okviru djelovanja sljedećih institucija: JU Centar za socijalni rad, JU Dom zdravlja sa poliklinikom „Izudin Mulabećirović Izo“, JU Opća bolnica, Predškolska ustanova - Obdanište Tešanj, Dječija igraonica „Cvijetić“, OŠ „Huso Hodžić“, OŠ „Rešad Kadić“, OŠ „Džemal Bijedić“ Miljanovci, OŠ „1. mart“ Jelah, OŠ „Kulin Ban“ Tešanjka, OŠ „Abdulvehab Ihamija“ Kalošević, OŠ „9. septembar“ Medakovo, OŠ „Mustafa Mulić“ Šije, OŠ „Gazi Ferhad-beg“ Jablanica, JU Gimnazija „Musa Ćazim Ćatić“, JU „Srednja tehnička škola“ Tešanj, Srednja stručna škola Tešanj, Policijska stanica, Općinski sud Tešanj, RTV doo Tešanj i dr. (detaljnije informacije o djelovanju institucija možete vidjeti u poglavlju 3). U ovoj općini djeluje podružnica Centra za rano podsticanje razvoja i ranu intervenciju za djecu sa posebnim potrebama Zenica pri JU Domu zdravlja Tešanj.

U oblasti kulture, u općini Tešanj postoji JU Centar za kulturu i obrazovanje Tešanj. Centar za kulturu i obrazovanje je sljedbenik JU „Narodnog Univerziteta“ koji je osnovan 1963. godine. Pod današnjim imenom, Centar za kulturu i obrazovanje egzistira od 1996. godine, a osnivač je Općina Tešanj. Glavna djelatnost Centra je izdavaštvo, a isti je do danas izdao preko 90 knjiga iz raznih oblasti: stručne knjige, poezija, proza, romani i dr. Pored izdavaštva Centar za kulturu i obrazovanje u svojim prostorijama organizuje likovne izložbe, promocije knjiga, javne tribine, književne večeri, koncerte, pozorišne predstave. U općini Tešanj djeluje i JU Opća biblioteka Tešanj. U prostorijama biblioteke nalazi se čitaonica i 3 odjeljenja: dječije odjeljenje, odjeljenje za odrasle i posebno odjeljenje.⁴ U općini Tešanj su aktivna sljedeća kulturno umjetnička društva: Bosansko pozorište Tešanj, KUD „Pobjeda“ Tešanj, KUD „Izudin Mulabećirović Izo“ Jelah, KUD „Behar“ Tešanjka, Gradski hor Tešanj, Udruženje muzičara „Alkatmeri“ Tešanj. U općini postoji i JU Muzej Tešanj kao i JU Opća biblioteka.

U oblasti sporta, u općini Tešanj postoji JU Sportsko-rekreacioni centar Tešanj. U oblasti sporta, općina Tešanj ima mrežu objekata sporta i fizičke kulture čini pet (5)

² Izvor podataka: „Zeničko-dobojski kanton u brojkama“, Zavod za statistiku FBiH, juni/lipanj 2010. godine

³ Izvor podataka: „Izvjestaj o zdravstvenom stanju stanovništva i organizacija zdravstva na području ZDK u 2010. godini“; Kantonalni zavod za javno zdravstvo Zenica

⁴ Izvor podataka: www.biznistasanj.ba

zatvorenih sportskih objekata (površine 2.180 m²), što je nedovoljno za oko 6.500 učenika/ca osnovnih škola. Zatvoreni sportsko-rekreativni objekti na prostoru općine su:

- Sportska dvorana OŠ „Huso Hodžić“ Tešanj (površine 777 m²),
- Sportska sala u OŠ „1. mart“ Jelah (površine 288 m²),
- Sportska sala u OŠ „Kulin ban“ Tešanjka (površine 510 m²),
- Sportska sala u OŠ „Rešad Kadić“ Krndija (površine 317 m²),
- Sportska sala u OŠ „9. septembar“ Medakovo (površine 288 m²)
- Sala „Partizan“ Tešanj (površine 130 m²) u okviru JU „Sportsko-rekreativni centar“,
- Sportska dvorana Tešanj (površine 1.650 m²) u okviru JU „Sportsko-rekreativni centar“ sa ukupnom površinom 3.320 m².

Otvorene sportske terene čini pet (5) stadiona za veliki nogomet (površine po stadionu od 7.000 do 8.000 m², ukupno 35.000 do 40.000 m²), 10 poligona za mali nogomet po lokalnim sredinama (površine oko 1.000 m²), 8 otvorenih sportskih poligona uz osam osnovnih škola (površine 11.907 m²), te otvorena kupališta na pojedinim lokalitetima. Nogometne stadione održavaju i njima upravljaju sportski klubovi sa sjedištima u Tešnju i Mekišu (*TOŠK*), Jelahu (*Borac*), Tešanjski (*Pobjeda*) i Šijama (*Napredak*). Sportskom djelatnošću na prostoru općine bavi se 18 klubova: NK „TOŠK“ Tešanj, NK „Borac“ Jelah, NK „Pobjeda“ Tešanjka, NK „Napredak“ Šije, NK „Pousorac“ Miljanovci, ŽRK Tešanj, RK „Bosna-TS“ Tešanj, KK „Gradina-Koteks“ Tešanj, Liga mladih košarkaša „Trica“, Centar borilačkih sportova Tešanj, Klub borilačkih sportova „Borac“ Jelah, Savez za sport i rekreaciju invalida Tešanj, Šahovsko društvo Tešanj, UG „Body fit“ Jelah, Jelaški aero-klub i Društvo pedagoga tjelesnog odgoja.⁵

Nevladin sektor je u većoj mjeri razvijen u općini Tešanj. Udruženja građana su aktivna u oblasti sporta, kulture, ekologije, socijalne i dječije zaštite i dr. U oblasti socijalne i dječije zaštite aktivne su sljedeće organizacije: Udruženje roditelja, djece i mladih sa posebnim potrebama Tešanj; Udruženje za prevenciju bolesti ovisnosti – UGP Tešanj; Omladinski kulturni centar Tešanj – sekcija „Dobri ljudi“; UG Jedinstvena organizacija mladih „JOM“ Jelah; [Forum žena Tešanj](#); Udruženje žena „Naša porodica“ Tešanj; [Udruženje „Žena Ženi“](#); [Udruženje mladih „Cormit“](#); Udruženje slijepih i slabovidnih osoba Tešanj; UG Društvo za borbu protiv dijabetesa „SUGAR“ Tešanj; UG „Povratak“ Tešanj; Crveni križ Tešanj; UG hroničnih bubrežnih bolesnika općine Tešanj; UG „Crveni polumjesec“ Tešanj, Dječija ambasada Tešanj, NHU „Oslonac“, OO Merhamet. Općina je odredu izviđača „Crni vrh“ Tešanj dodijelila prostor za okupljanje djece i mladih, ali nije dodijelila prostor za djelovanje NVO-a koji se bave pitanjima djece i mladih. Prema sistematizaciji radnih mjesta, u Općini ne postoji pozicija za osobu koja koordinira saradnju sa djecom i mladima. Međutim, u Općini je uspostavljena Komisija za mlade Općinskog vijeća. U Općini odnedavno postoji formalno koordinaciono tijelo u čijem sastavu su djeca i mladi (Dječiji/Omladinski parlament) (*detaljnije informacije o djelovanju organizacija možete vidjeti u poglavlju 3.6*).

U oblasti ekologije djeluju sljedeća društva: [Eko pokret zelenih općine Tešanj](#), [Udruženje omladinska organizacija „EKO-MLADI“](#) Tešanj, Lovačko društvo "Kiseljak", UG sportskih ribolovaca „Blinker“ Kalošević i UG sportskih ribolovaca Jelah-Tešanj.

Po pitanju smještajnih kapaciteta, u općini Tešanj postoje sljedeći objekti: hotel „AA“, motel „Merlin“, motel „Mračaj“, motel „Plavi“ te Motel „RM“.⁶

⁵ Izvor podataka: www.biznistesanj.ba

⁶ Izvor podataka: „Strategija razvoja općine Tešanj (2007– 2015)“, Općina Tešanj 2007. godine

2.2. Mjesne zajednice

Na području općine Tešanj osnovane su mjesne zajednice kao obavezan oblik mjesne samouprave. Mjesnu zajednicu, kao oblik učestvovanja građana u odlučivanju o poslovima od neposrednog interesa građana odlukom osniva Općinsko vijeće. Organi mjesne zajednice su: Zbor građana, Skupština i Savjet mjesne zajednice.

Na području općine Tešanj organizovano je 25 mjesnih zajednica (MZ). Slijedi pregled naziva istih sa podatkom o udaljenost: Tešanj; Jelah (6km); Tešanjka (10 km); Šije (11-22km); Kraševo (15 km); Miljanovci Novi (12 km); Miljanovci-Lončari (12 km); Piljužići (11 km); Bobare-Drinčići-Blaževci (14km); Kalošević (11 km); Mrkotić (12 km); Orašje Planje (15km); Džemilić Planje (6 km); Jevadžije (9 km); Raduša (3km); Karadaglije (7 km); Jablanica (11km); Dobropolje-Mekiš (4 km); Trepče (8 km); Medakovo (3,5km); Ljetinić (7km); Rosulje (7km); Novo Selo (5 km).

Mjesna zajednica ima svojstvo pravnog lica u pogledu prava i obaveza utvrđenih zakonom, Statutom Općine i Statutom mjesne zajednice. Statutom mjesne zajednice uređuju se: poslovi i organizacija mjesne zajednice, organi mjesne zajednice, radna tijela, način njihovog rada i odlučivanja, javnost rada i informisanja, saradnja sa općinskim i drugim organima i organizacijama, kao i druga pitanja značajna za rad i funkcioniranje mjesne zajednice. Sredstva za zadovoljenje potreba i interesa građana u mjesnoj zajednici sastoje se od sredstava građana koja oni udružuju putem samodoprinosu ili na drugi način, naknada za usluge i drugi prihodi koje svojim aktivnostima ostvaruje mjesna zajednica, prihoda Općine koji se ustupa mjesnoj zajednici u skladu sa razvojnim i drugim planovima i odlukama Općinskog vijeća i Općinskog načelnika i poklona i drugih sredstava.⁷

2.3. Lokalna ekonomija

Iako je općina Tešanj relativno mala općina ona je po gustini naseljenosti (305 stanovnika/km²) u samom vrhu, što samo po sebi generira visok nivo aktivnosti na malom prostoru. Poduzetnost ljudi koji ovdje žive je posebna, spremnost da donosu hrabre odluke i preuzmu rizik, predstavlja jednu od konkurentskih prednosti općine Tešanj u odnosu na druge sredine. Tešanjaska privreda utemeljena u periodu 1945-1991. na automobilskoj industriji (Pobjeda, Unico filter, Enker, FAD) na bazi društvenog vlasništva, pouzdan nosilac razvoja u istom periodu je preživjela tranzicijski period i na temeljima privatnog vlasništva i novih globalnih tržišnih okolnosti nastavila uspješno poslovati. Samo 15 godina nakon završetka rata, privredni potencijal na području općine Tešanj se proširio i uzdigao na viši nivo. Neka preduzeća nisu preživjela tranziciju, ali djelatnosti jesu. Štaviše, razvila su se nova preduzeća iz temelja, sa novim tržištima i stabilnim poslovanjem koja danas upošljavaju veći broj radnika nego 1991. godine. Na području općine se mogu istaći dobro razvijena sljedeća područja privrednih grana:

1. Auto industrija (MHBA, Pobjeda, Enker, FAD, BME)
2. Prehrana (AS, DUKAT, MADI, JAMI, MS)
3. Tekstil i koža (Alpina-Bromy, Koteks, Koža-komerc, Napredak, Contessa, Konita, Sokesmaker 3, Art, B&M, Zemi...)
4. Prerada drveta (Artisan, Arteco, May, Nord End, Salkić,...)
5. Hemija (Belif)
6. Metaloprerađiva (Medena Commerc, Metalplast, Zupčanik, TS Saračević, HVM Inox, Inox Ajanović, ...)
7. Eksploatacija mineralnih voda (Zema, Princess, Celvik, Oaza, Tešanjaska vrela, Vin-Mis).⁸

⁷ Izvor podataka: "Statut općine Tešanj" preuzeto sa www.opcina-tesanj.ba

⁸ Izvor podataka: www.opcina-tesanj.ba

Prema podacima Zavoda za statistiku FBiH⁹ sa 31.12.2009. godine, u općini Tešanj je bilo 971 registrovanih poslovnih subjekata/pravnih lica u oblasti obrta od čega: 10 u oblasti poljoprivrede, lova i šumarstva; 127 u prerađivačkoj industriji; 50 u oblasti građevinarstva; 358 u oblasti trgovine; 142 u oblasti ugostiteljstva; 163 u oblasti prijevoza/skladištenja i veza; 58 u oblasti poslovanja nekretninama, iznajmljivanje i poslovne djelatnosti; 9 privatnih domaćinstava/kućanstava sa zaposlenim osobljem; 54 eksteritorijalne organizacije i tijela. Prema istom izvoru podataka, slijedi pregled o prosječnoj zaposlenosti i o visini prosječne neto plate u KM:

Općina	Prosječan broj zaposlenih				Prosječna neto plaća u KM			
	2006.	2007.	2008.	2009.	2006.	2007.	2008.	2009.
Tešanj	6.872	7.992	8.473	8.422	448,81	501,85	559,42	567,19

Prema podacima iz Federalnog zavoda za zapošljavanje¹⁰, slijedi pregled o nezaposlenim osobama prema stručnoj spremi u općini Tešanj u junu 2011. godine:

Općina	Nezaposlene osobe prema stručnoj spremi, stanje juni 2011.								Ukupno
	VSS	VŠS	SSS	NSS	VKV	KV	PKV	NKV	
Tešanj	142	34	1.045	14	68	3.254	376	2.784	7.717
Od čega žena	83	17	647	11	4	1.186	90	1.143	3.181

Prema podacima Biroa za zapošljavanje od januara 2012. godine, u općini Tešanj je zaposleno 8938 osoba. Prema istom izvoru, u općini Tešanj ima 7778 (4550M/3228Ž) nezaposlenih, radno sposobnih osoba. Od navedenog broja, na evidenciji se nalazi sljedeći stručni kadar iz oblasti dječije zaštite: 3 socijalna radnika (1M/2Ž), 5 pedagoga (2M/3Ž), 1 defektolog (1M), 32 nastavnog kadra sa visokom stručnom spremom (10M/22Ž). Općina Tešanj se nalazi u kategoriji razvijenih općina u BiH.

2.4. Općinske strategije i akcioni planovi

U općini Tešanj su uspostavljeni sljedeći razvojni dokumenti:

„Strategija razvoja općine Tešanj (2007–2015)“, Općina Tešanj 2007. godina

Prema ovom dokumentu, strategija je uspostavljena u skladu sa vizijom općine Tešanj a to je: „Tešanj kao jedinstvena ekološka i turistička oaza sa razvijenim gradskim i seoskim poduzetništvom i infrastrukturom, modernim školama i bogatim kulturnim i sportskim životom, otvorena i komunikacijski uvezana unutar općine i sa okruženjem“. Ova vizija i misija su dopunjene Rezolucijom o izmjeni i dopuni vizije i misije lokalne uprave koja glasi: “Tešanj - općina evropskog kvaliteta življenja, ekonomske snage i ekološke svijesti“ a koju je donijelo Općinsko vijeće Tešanj na svojoj 16. sjednici održanoj 27.02.2006.¹¹ Strateški prvaci razvoja su sljedeći:

1. Konkurentna privreda, sa naglaskom na turizam, poljoprivredu i povećanje stepena zaposlenosti;
2. Razvoj infrastrukturnih sistema i zaštita životne sredine;
3. Efikasna lokalna uprava - kvalitetan servis i učesnik u projektima razvoja;

⁹ Izvor podataka: “Zeničko-dobojski kanton u brojkama”, Zavod za statistiku FBiH, juni/lipanj 2010. godine

¹⁰ Izvor podataka: “Bilten - Statistički pregled, juni/lipanj 2011. godine“, Federalni zavod za zapošljavanje, Sarajevo

¹¹ Izvor podataka: www.opcina-tesanj.ba

4. Bolji kvalitet življenja uz viši nivo obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite i naglašen kulturni identitet.

U okviru strateškog pravca 4, tj. *Operativnog cilja 4.1.: Osiguranje prostornih i tehničkih kapaciteta za efikasan i kvalitetan sistem socijalne i zdravstvene zaštite*, pored programa, predviđeni su i sljedeći projekti: elektronski registar u socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti; Proširenje prostornih kapaciteta Centra za socijalni rad - dnevni boravak i prihvatilište, rad u grupama...; Dnevni centar za djecu sa posebnim potrebama. U okviru *Operativnog cilja 4.2.: Osiguranje boljih i ravnomjernijih materijalno-tehničkih uslova za rad u svim obrazovnim ustanovama*, predviđeni su programi za unapređenje predškolskog obrazovanja; Centar mladih pri Centru za kulturu i obrazovanje i dr.¹²

„Strategija dostizanja vizije općine Tešanj „Tešanj – sredina ekološke svijesti čistoće i reda“, Općina Tešanj 2006. godina

Vizija i misija ove strategije su također u skladu sa općinskom vizijom i misijom a odnosi se na unapređenje ekološke svijesti čistoće i reda u općini Tešanj. Strategija je ponudila 39 okvirnih ciljeva, sa procijenjenim mogućim ili željenim rokovima njihovog dostizanja, nosiocima aktivnosti i potrebnim resursima kod većine ciljeva.¹³

„Strategija podrške mladima Općine Tešanj (2010 – 2015)“, Općina Tešanj 2009. godina

Strategija za podršku mladim općine Tešanj 2010. – 2015. godine ima za cilj stvaranje socijalnih, obrazovnih, kulturnih, materijalnih, političkih, ekoloških i drugih uvjeta za trajnu dobrobit mladih te njihovo aktivno, potpuno i odgovorno sudjelovanje u društvenoj zajednici, te svim područjima ekonomske i političke djelatnosti. (*više vidjeti pod 2.5.*)

„Studija razvoja školske infrastrukture na Općini Tešanj,“ Općina Tešanj 2009. godina

Ova studija ima za cilj unapređenje školske infrastrukture na nivou svih osnovnih i srednjih škola sa područja općine Tešanj. U dokumentu je prikazano stanje u osnovnim i srednjim školama u općini Tešanj, kao i zaključci sa prijedlozima mjera i ulaganja od 2010. do 2025. godine u svrhu unapređenja statusa škola.

Program borbe protiv korupcije u organu uprave općine Tešanj, Općina Tešanj 2009. godina

Osnovni cilj Programa za borbu protiv korupcije u Organu uprave jeste da organ uprave jeste da se sistemski, planski i najodlučnije suprotstavi ovoj pojavi. Primjena ovog Programa i svih raspoloživih instituta pravnog sistema u oblasti anti koruptivnog djelovanja će osigurati da se napori koji se ulažu u očuvanje integriteta Organa uprave usmjere na prevenciju, detekciju i pokretanje zakonom propisanih postupaka protiv počinitelaca nezakonitih radnji.¹⁴

¹² Izvor podataka: „Strategija razvoja općine Tešanj (2007-2015)“, Općina Tešanj 2007. godina

¹³ Izvor podataka: “Strategija dostizanja vizije općine Tešanj „Tešanj – Sredina ekološke svijesti čistoće i reda“, Općina Tešanj 2006. godine

¹⁴ Izvor podataka: „Program borbe protiv korupcije u organu uprave općine Tešanj“, Općina Tešanj 2009. godina

Strategija razvoja socijalne zaštite općine Tešanj je nastala kao potreba za razvijanjem novih i unapređenjem postojećih usluga socijalne zaštite na lokalnom nivou. Strategija se donosi u cilju da se doprinese unapređenju socijalne sigurnosti građana i građanki, uzimajući u obzir njihove prioritete. Planirane promjene su bazirane na kontinuiranim dijalozima zainteresovanih strana, koji nerijetko imaju različite prioritete i potrebe. Izradom plana razvoja socijalne zaštite Općine Tešanj stvaraju se mogućnosti da se usluge razvijaju planski i u skladu sa identifikovanim potrebama korisnika na različitim nivoima, na osnovu dobrog poznavanja i definisanja prioritenih potreba i postojećih resursa lokalne zajednice. U cijelom procesu stvaranja, izrade i primjene učestvovat će svi akteri partneri i građani, kako na lokalnom nivou tako i šire sa jasno izdvojenom budžetskom linijom u cilju podrške provođenja plana.¹⁵

2.5. Mladi i lokalna zajednica

U FBiH je usvojen Zakon o mladima (Sl. novine FBiH, br. 36/10) u kojima su, između ostalog, definisana prava i obaveze mladih osoba, kao i odgovornosti svih nivoa vlasti u omogućavanju podrške mladima. Prema ovom zakonu, institucionalno organizovana briga o mladima, omladinsko udruživanje i učestvovanje mladih na svim nivoima odlučivanja zasniva se na principima poštivanja ljudskih prava i osnovnih sloboda, na poštivanju ustavnog poretka, zakona i međunarodnog prava te izgradnji demokratskih institucija zasnovanih na političkom pluralizmu i uspostavi vladavine prava, kao i upražnjavanju međunarodnopravnih standarda i najbolje međunarodne prakse u pogledu mladih i rada s mladima sa ciljem doprinosa ispunjenju uvjeta za priključenje Bosne i Hercegovine Evropskoj uniji. Ovim zakonom se uređuju pitanja od interesa za život, položaj i djelovanje mladih ljudi u Federaciji Bosne i Hercegovine. Prema ovom zakonu, „omladina” ili „mladi” su osobe u životnoj dobi od navršanih 15 do navršanih 30 godina starosti.

Na području ZDK postoji razvijena „**Strategija omladinske politike na području Zeničko-dobojskog kantona za period 2009.-2014. godine**“. Strategijom omladinske politike definiraju se, između ostalog, i sljedeći ciljevi: unaprijediti zakonodavstvo koje se odnosi na potrebe i probleme mladih; definirati zadatke pojedinih resora, nadležnih tijela državne uprave i javnih ustanova u ispunjavanju međunarodnih, ustavnih i zakonskih obaveza vezanih za mlade; poboljšati kvalitetu života svih građana, posebno mladih, uvažavajući njihove interese, a prema evropskim standardima i modelima dobre prakse; uključiti što veći broj mladih u procese odlučivanja, naročito o potrebama i problemima mladih; pomladiti upravljačke strukture društva; mobilizirati sve potencijale u društvu, posebno mlade i najkreativnije članove zajednice za stvaranje novih materijalnih i duhovnih vrijednosti, za otvoreni i samoodrživi razvoj, aktivnu ulogu u procesu evropskih integracija i razvoja demokratskoga društva i pravne države; poticati javno djelovanje mladih u svrhu izgradnje partnerskog odnosa s tijelima kantonalne uprave i lokalne samouprave; izgraditi partnerski odnos s udruženjima mladih i za mlade, te jedinicama lokalne samouprave u postizanju ciljeva za dobrobit mladih; poticati razvoj civilnog društva; poticati cjeloživotno učenje i promovirati ga kao jednu od temeljnih strateških odrednica sistema obrazovanja.¹⁶

U općini Tešanj djeluje Komisija za mlade kao stalno tijelo Općinskog vijeća koja se bavi pitanjima mladih. Općina Tešanj svake godine izdvaja određena sredstva za stipendiranje učenika/ca i studenata/ica.

¹⁵ Izvor podataka: Strategija razvoja socijalne zaštite Općine Tešanj, mart, 2012. godina

¹⁶ Izvor podataka: „Strategija omladinske politike na području Zeničko-dobojskog kantona za period 2009.-2014. godine“; donesena od strane Skupštine ZDK na nastavku zasjedanja 38. sjednice, održane dana 14.01.2010. godine

U ovoj općini je uspostavljen dokument „Strategija podrške mladima općine Tešanj (2010– 2015)“ koji je usvojen od strane Općinskog vijeća na sjednici održanoj 29.01.2010. godine. Strategija iskazuje jasno i dugoročno opredjeljenje u stvaranju socijalnih uvjeta za trajnu dobrobit mladih te njihovo aktivno, potpuno i odgovorno sudjelovanje u društvenoj zajednici. Strategijom se utvrđuju osnovna načela općinske politike prema mladima te radni plan kojim Općina Tešanj usvaja osnovne zadaće za provedbu utvrđenih ciljeva. Strategija ima za cilj unapređenje statusa mladih sa područja općine Tešanj kroz unapređenje informisanje i aktivno sudjelovanje mladih, kulture i sporta, obrazovanja, zapošljavanja, zdravstvene i socijalne zaštite mladih.

Prema raspoloživim podacima sa općinskog internet portala, u općini Tešanj je održan radni sastanak između predstavnice „Feed Fondacija“, savjetnika Općinskog načelnika i koordinatora MDG-F projekta i direktora četiri škole sa područja općine Tešanj. Cilj sastanka je bio da se izvrše pripreme radnje za provođenje izbora u osnovnim i srednjim školama za vijećnike u Dječijem parlamentu općine Tešanj. Općina Tešanj je dala podršku ovom projektu, sa ciljem da se kultura političkog dijaloga i interkulturalizma podigne na viši nivo i da se mlade generacije upoznaju sa osnovnim principima i standardima rada i djelovanja kroz legitimne institucije i organe vlasti.¹⁷ U skladu sa navedenim je u Općini Tešanj 02.12.2011. godine oformljen Dječiji/Omladinski parlament (D/OP). D/OP je sačinjen od 25 delegata učenika i učenica osnovnih i srednjih škola. Svaka škola je izabrala po 2 predstavnika. Izbor je vršen glasanjem od strane učeničke populacije. Zvanično Općinsko Vijeće broji 25 vijećnika, po tom principu je formiran i D/OP. D/OP je sačinio i usvojio godišnji program rada (koliko traje i mandat ovog saziva). U godišnjem programu rada ugrađene su aktivnosti koje će se realizirati tokom godine. Općina Tešanj će D/OP pomoći sa 10.000 KM kako bi implementirali planirano. Planirana je realizacija projekata od interesa za djecu i omladinu, i to nekoliko malih projekata do 500 KM podrške i nekoliko velikih projekata do 1500 KM podrške. Planirana je realizacija i nekoliko inicijativa D/OP-a (pomoć marginaliziranim skupinama djece, eko-aktivnosti, posjete sjednicama OV-a, državnog parlamenta.). Rad je potpuno demokratiziran, i odvija se uz pomoć općinskog koordinatora i dva koordinatora iz škola (OŠ i SŠ).

3. Procjena situacije u sektorima dječije zaštite

U nastavku slijedi procjena situacije u sektorima u kojima djeluju institucije/organizacije iz oblasti dječije zaštite. Podaci i informacije su prikupljeni na osnovu korištenja upitnika uspostavljenih u skladu sa HRBAP metodologijom (metodologijom programiranja zasnovano na poštivanju ljudskih prava), kao i putem drugih raspoloživih relevantnih dokumenata i podataka sa internet portala (*više vidjeti u poglavlju 6*).

3.1. Sektor lokalne samouprave

U oblasti javne uprave djeluje Općina Tešanj, kao jedinica lokalne samouprave. Prava i obaveze Općine Tešanj su utvrđena ustavom, zakonom i Statutom Općine. Općina Tešanj teritorijalno je organizirana u 25 mjesnih zajednica čiji izabrani organi koordiniraju svoj rad sa općinskim vlastima. Općinska uprava ima u svojoj sistematizaciji višeg referenta za rad sa mjesnim zajednicama i u cijelosti funkcionalnu kontinuiranu koordinaciju s predstavnicima i građanima u mjesnim zajednicama. Općina je vlastitim sredstvima realizirala projekat Ured Općine Tešanj u Jelahu i Tešanjci (ovjere i matične usluge) koji posluje po on-line principu, informatički uvezan sa sjedištem Općine u Tešnju i u realnom vremenu koristi sve hardverske i softverske resurse mreže u Tešnju. Ured u Jelahu na efikasan način obavlja najveći dio poslova koji se obavljaju i u sjedištu izvršne vlasti. Rokovi za rješavanje predmeta se poštuju, ali je moguće njihovo skraćivanje uvođenjem novih informatičkih rješenja za obradu, protok i

¹⁷ Izvor podataka: www.opcina-tesanj.ba preuzeto 27.11.2011. godine

praćenje dokumenata (Lotus Domino PM), čija je implementacija već započeta. Izvodi iz matičnih i katastarskih knjiga građanima se mogu uraditi za vrijeme manje od jedne minute. Općina periodično izdaje vlastito interno informativno glasilo „Tešanski bilten“, ima ugovore sa lokalnim radio i tv medijima. Internet stranica Općine www.opcina-tesanj.ba je korisnički orijentirana, dinamična je i administrira se u realnom vremenu, ali su mogućnosti podadministriranja po modulima iz samih službi trenutno neiskorištene, prvenstveno zbog nepostojanja kadrovskih potencijala koji bi bili sposobni ovaj posao obavljati na kvalitetan i ažuran način.

Općina Tešanj je 20. januara 2004. godine certificirana po međunarodnim standardima ISO 9001:2000, nakon višegodišnjeg procesa edukacije u oblasti jačanja lokalne samouprave koji je prošla uz pomoć Fonda otvoreno društvo BiH i implementatora projekta EDA - Agencije za razvoj preduzeća iz Banje Luke. Cjelokupan rad s građanima obavlja se prema propisanim ISO-procedurama, a Općina ima i tri educirana vlastita interna auditora. Kao lider u oblasti jačanja i inovativnog pristupa lokalne samouprave u BiH, Općina je prošla i prvi proces samoevaluacije po CAF metodi (CAF - engl. Common Assessment Framework - Zajednički okvir za samoprocjenjivanje). Metodologija posmatra uticaj liderstva, strategije i planiranja, upravljanja ljudskim resursima, procesima i promjenama, partnerstava i resursa na rezultate u organizaciji. Ovaj proces nije u dovoljnoj mjeri zaživio i ne koristi se u dovoljnoj mjeri efikasno.¹⁸

Općina Tešanj je 12. Februara 2012. Godine uspješno je certificirana po standardu ISO 14001:2004, čime će Općina Tešanj dodatno ojačati svoju stalnu brigu za okoliš. Certifikaciju je obavila Certifikacijska kuća Bureau Veritas.

Organi općine su **Općinsko vijeće** i **Općinski načelnik**. Općinsko vijeće je predstavničko tijelo građana općine koje samostalno donosi općinske propise i druge akte u okviru prava i dužnosti općine iz samoupravnog djelokruga općine, te obavlja i druge poslove u skladu sa Ustavom, zakonom i Statutom Općine Tešanj. Općinsko vijeće ima 25 vijećnika čiji mandat traje četiri (4) godine. Rad Općinskog vijeća je javan.

Pri Općinskom vijeću djeluju sljedeće komisije kao stalna tijela Općinskog vijeća Tešanj:

1. Statutarno-pravna komisija
2. Mandatno-imunitetska komisija
3. Komisija za izbor i imenovanje
4. Komisija za predstavke i prijedloge
5. Komisija za odlikovanja i druga javna priznanja
6. Komisija za zaštitu čovjekove okoline
7. Zakonodavno-pravna komisija
8. Komisija za pitanja mladih
9. Komisija za budžet
10. Komisija za ravnopravnost polova
11. Komisija za primjenu Kodeksa ponašanja vijećnika u Općinskom vijeću Tešanj¹⁹

Općinski načelnik je nosilac izvršne vlasti općine. Općinski načelnik kao nosilac izvršnih poslova u okviru samoupravnog djelokruga općine u okviru svoje nadležnosti, između ostalog: predstavlja i zastupa Općinu; osigurava izvršavanje odluka i drugih akata Općinskog vijeća i odgovoran je za njihovo provođenje; podnosi prijedlog budžeta Općine Općinskom vijeću; odgovoran je za izvršavanje budžeta Općine; obavlja upravljački nadzor nad zakonitošću rada javnih ustanova i preduzeća kojima je osnivač Općina, te im daje upute za rad; donosi akte iz svoje nadležnosti, predlaže odluke i druge akte Općinskom vijeću; provodi politiku Općine u skladu sa odlukama Općinskog vijeća; izvršava zakone i druge propise čije je izvršavanje povjereno Općini; realizira saradnju općine sa drugim općinama,

¹⁸ Izvor podataka: “Strategija razvoja općine Tešanj (2007 – 2015)“, Općina Tešanj 2007. godine

¹⁹ Izvor podataka: www.opcina-tesanj.ba

gradovima, međunarodnim i drugim organizacijama u skladu sa odlukama i zaključcima Općinskog vijeća; podnosi izvještaj Općinskom vijeću o ostvarivanju politike općine i svojim aktivnostima; obavlja i druge poslove utvrđene zakonom, drugim propisima i statutom.²⁰

Savjet općinskog načelnika je radno-konsultativno stručno tijelo, kabinet načelnika je operativna služba i Savjetnici za opće poslove, poduzetništvo, poljoprivredu i informisanje su savjetodavni državni službenici.

U Općini Tešanj djeluju sljedeće službe:

- Rukovodstvo za kvalitet;
- Služba za društvene djelatnosti, komunalne poslove i ekologiju;
- Služba za finansije, privredu i inspekcije;
- Služba za katastar, urbanizam i imovinsko-pravne poslove;
- Služba civilne zaštite;
- Služba za boračko-invalidsku zaštitu i opće poslove.

Prema podacima Općine Tešanj za januar 2012. godine, u Službi za društvene djelatnosti, komunalne poslove i ekologiju, kada je u pitanju dječija zaštita zaposlen je sljedeći stručni kadar: 1 pravnik (1Ž), 1 referent za pitanja mladih (1M) i 1 referent za rad sa nevladinim organizacijama (1M).

Po pitanju uposlenih u Matičnom uredu Općine struktura uposlenih je sljedeća: 2 matičara u centralnom matičnom uredu (1M/1Ž), te 3 matičara u područnim matičnim uredima (2M/1Ž). U općini Tešanj matični uredi djeluju i u MZ (MZ Jelah - 2 uposlena; MZ Tešanjka - 1 uposlen; Matični uredi funkcionišu u okviru Šalter sala koje su teritorijalno izmještene u odnosu na šalter salu u Tešnju u MZ Jelah i MZ Tešanjka. Matični ured raspolaže elektronskim bazama podataka (software), koji koriste svi matičari kako u organu uprave u Tešnju tako i u šalter salama u MZ Jelah i Tešanjka. Iz baze podataka moguće je izvući izvještaje o broju novorođene djece kao i izvještaje koji se vežu za određene uzraste. Matični ured dostavlja spiskove djece za upis u 9 osnovnih škola na području općine Tešanj, po uhodanoj proceduri u periodu od kraja marta do početka aprila, ali ne dobija povratnu informaciju o upisanoj djece u osnovne škole od strane škola. Matični uredi vrše naknadne upise u matične knjige rođenih po proceduri kako je to zakon propisao.

U Općini postoji baza podataka (softver) o nevladinim organizacijama. Općinska budžetska sredstva dodjeljuju se za projekte nevladinih organizacija u oblasti socijalne i dječije zaštite putem javnog poziva. Udruženja koja dobiju sredstva iz općinskog budžeta za realizaciju projekta su u obavezi dostaviti izvještaj o realizovanim aktivnostima i utrošenim finansijskim sredstvima (*više informacija o relevantnim budžetskim linijama za 2011. godinu vidjeti u Aneksu 1*).

Služba za društvene djelatnosti, komunalne poslove i ekologiju

Služba izvršava i obezbjeđuje izvršavanje zakona, drugih propisa i općih akata u oblasti društvenih Djelatnosti; koordinira i vrši nadzor nad radom MZ-a i predlaže potrebne mjere Općinskom načelniku; koordinira i vrši nadzor nad radom ustanova i predlaže potrebne mjere Općinskom načelniku; rješava u upravnim stvarima u oblasti društvenih djelatnosti; vrši saradnju sa udruženjima građana i fondacijama; izvršava i obezbjeđuje izvršavanje zakona i drugih propisa iz oblasti brige o djeci, obrazovanja, odgoja, kulture, kulturno-historijski spomenika, fizičke kulture, sporta, zdravstva, i provodi utvrđenu politiku u tim oblastima iz nadležnosti općine; vrši popis i vodi evidenciju o raseljenim licima i izbjeglicama; vodi aktivnosti na izradi projekata za kandidovanje vanjskim izvorima finansiranja; uspostavlja kontakte i saradnju sa potencijalnim izvorima finansiranja po bilo kojem osnovu (domaći, vanjski, EU fondovi, NV fondovi i dr.); prati javne pozive u ovoj oblasti te kandiduje raspoložive projekte i vrši i druge poslove iz društvenih djelatnosti.

²⁰ Izvor podataka: "Statut općine Tešanj", preuzeto sa www.opcina-tesanj.ba

Uposlenici/e Službe za društvene djelatnosti, komunalne poslove i ekologiju su u posljednje dvije godine pohađali treninge u organizaciji NVO-a i različitih donatora. Neki od treninga su: „Izrada općinskog plana razvoja socijalne zaštite (1M/1Ž, dipl. pravnik i 1 nastavnik); „Upravljanje projektnim ciklusom LOD II“ (2M/1Ž, 2 diplomirana pravnik i 1 nastavnik).

U 2011 godini Plan edukacije u općini Tešanj obuhvatio je sljedeće oblasti:

1. Opća edukacija - u skladu sa ciljevima i potrebama Općine;
2. Obavezna (zakonom konkretizovana) edukacija (npr: Zaštita od požara,...);
3. Specifična edukacija - u skladu sa specifičnim potrebama (kurs za servisiranje PP aparata, finansije),
4. Unapređenje vještina - informatičke, menadžerske, rukovodne, analitičke, statističke
5. Mentorstvo kao obavezan dio rada pomoćnika općinskog načelnika - rješavanje problema i zadataka uz izradu plana rada, praćenje i analiza kod tematskih pitanja, vođenje od strane pomoćnika kroz proces transformacije od rasprava "ja mislim" do rasprava "na temelju analize podataka". Ukupno održano 14 tematskih edukacija.

U Općini ne djeluje trener ili mentor po pitanju određenih trening programa, niti uposlenici omogućavaju edukaciju putem organizacije seminara, javnih tribina i sl. Prioritet Službe, kad je u pitanju oblast socijalne zaštite su iznalaženje zakonskog okvira za status djece sa posebnim potrebama i obezbjeđenje finansijske podrške za projekte iz ove oblasti, a zatim ostale aktivnosti.

Općina Tešanj sprovodi aktivnosti u saradnji sa nevladinim organizacijama (npr. Udruženje roditelja djece i omladine sa posebnim potrebama). U Općini ne djeluju volonteri. Ova ustanova saraduje sa Centrom za mentalno zdravlje i DZ Tešanj putem Centra za socijalni rad.

3.2. Socijalni sektor

JU Centar za socijalni rad

JU Centar za socijalni rad Tešanj (CSR) je institucija sa javnim ovlaštenjem koja pruža kvalitetne usluge socijalnog rada i utiče na unapređenje socijalne i porodične zaštite na području općine Tešanj. CSR Tešanj osnovan je 18.03.1982.godine s tim da je 1987. godine izvršena transformacija kojom je u sastav RO CSR Tešanj ušla RO za kombinovano predškolsko obrazovanje i vaspitanje u Tešnju, kao organizaciona jedinica Dječije obdanište, te je ova ustanova registrovana sa proširenom djelatnošću i novim nazivom „Centar za socijalni rad i zaštitu djece predškolskog uzrasta“. U takvom obliku CSR je funkcionisao sve do početka ratnih dejstava. Tokom rata organizaciona jedinica „Dječije obdanište“ u potpunosti je prestala sa radom, a socijalna zaštita provodila se sporadično i povremeno. 1996.godine obnovljen je rad CSR, koji od tog momenta, formalno, egzistira kao Javna ustanova Centar za socijalni rad, sa istovjetnim djelatnostima kao i prije 1992.godine.

Odlukom općinskog vijeća o izmjenama Odluke o preuzimanju prava osnivača JU Centar za socijalni rad Tešanj od 24.05.2006.godine, brisana je djelatnost predškolski odgoj i obrazovanje, a dodano zbrinjavanje socijalno-ugroženih porodica u socijalnom naselju „Logobare“. JU Centar za socijalni rad Tešanj u svom vlasništvu posjeduje Zemljište i zgradu Centra. CSR u svom vlasništvu posjeduje i nekretnine (zemljište) koje su naslijeđene po osnovu darovnih ugovora o izdržavanju i zbrinjavanju lica. Na jednoj od tih parcela izgrađeno je socijalno naselje „Logobare“ koje ima svrhu zbrinjavanja socijalno-ugroženih

porodica. Radi se o šest manjih objekata u kojim borave isključivo socijalno-ugrožene porodice.²¹

Osnivač javne ustanove CSR je Općina Tešanj koja finansira plaće i materijalne troškove za rad ustanove, te omogućava finansiranje određenih pomoći u okviru granta za socijalnu zaštitu i pomoći iz Budžeta Općine Tešanj (*više vidjeti u poglavlju 3.1.*).

Prema Pravilniku o sistematizaciji radnih mjesta JU Centra za socijalni rad Tešanj iz januara 2012. godine, u nastavku slijede podaci po pitanju zaposlenog stručnog i administrativnog kadra u ovoj ustanovi:

Pregled i broj zaposlenih u CSR	Gender		Ukupno	Napomena
	M	Ž		
Dipl. socijalni radnik	1	1	2	1 dipl. socijalni radnik na pripravničkom stažu
Socijalni radnik	1	1	2	
Dipl. pravnik		2	2	
Pravnik	-	-	-	
Dipl. ekonomista	-	-	-	
Ekonomista	-	-	-	
Psiholog	-	-	-	
Pedagog	-	-	-	
Pedagog-psiholog	-	-	-	
Defektolog:	-	-	-	
-Logoped (poteškoće u govor)	-	-	-	
-Surdoaudiolog (oštećenje sluha)	-	-	-	
-Oligofrenolog (smanjene sazajne sposobnosti)	-	-	-	
-Tiflogolog (oštećenje vida)	-	-	-	
-Somatoped (tjelesne motoričke poteškoće)	-	-	-	
-Specijalni pedagog	-	-	-	
Ostalo: Dipl.kriminalist–referent za maloljetničku delikvenciju	1	-	1	
1.1. Administrativno i tehničko osoblje	M	Ž	Ukupno	
- Direktor/stručnost	-	1	1	Dipl.socijalni radnik
- Sekretar/stručnost	1	-	1	SSS
- Osoba za održavanje čistoće	-	1	1	OŠ
- Tumač za jezike manjina/strane jezike/gestovski jezik	-	-	-	
-administrativni radnik	-	1	1	SSS
-finansijski radnik	-	1	1	SSS
- računovodja	-	1	1	SSS

²¹ Izvor podataka: www.csr-tesanj.ba

Prava iz socijalne zaštite finansira nadležno Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice Zeničko-dobojskog kantona. Naknade po osnovu stepena invaliditeta ostvaruju se iz budžeta FBiH, prema propisima o neratnim invalidima, tj. Zakonom o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodica sa djecom FBiH (Sl. novine FBiH, br. 36/99, 54/04, 39/06, 14/09). *Za više informacija u vezi prava iz socijalne zaštite koju finansira Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK, pogledati Aneks 2.*

CSR djeluje u skladu sa Zakonom o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodica sa djecom FBiH (Sl. novine FBiH, br. 36/99, 54/04, 39/06, 14/09) i Zakonom o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom (Sl. glasnik ZDK, br. 13/07). CSR djeluje i obavlja poslove u skladu sa drugim relevantnim zakonima: Porodični zakon FBiH (Sl. novine Federacije BiH, broj; 35/05), Zakon o upravnom postupku FBiH (Sl. novine FBiH, br. 2/98), Zakon o upravnom sporu FBiH (Sl. novine FBiH, br. 9/05), Zakon o vanparničnom postupku FBiH (Sl. novine FBiH, br. 2/98, 39/04, 73/05), Zakon o zaštiti osoba sa duševnim smetnjama (Sl. novine FBiH br. 37/01, 40/02), Zakon o zaštiti od nasilja u porodici FBiH (Sl. novine FBiH, 22/05, 51/06), Zakon o krivičnom postupku FBiH (Sl. novine FBiH, br. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09 i 12/10), Krivični zakon FBiH (Sl. novine FBiH 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10 i 42/11), Zakon o ravnopravnosti spolova u BiH (Sl. novine BiH, br. 16/03), i dr. relevantnim zakonima i pravilnicima koji uređuju oblast socijalne i dječije zaštite.

Zadaci CSR, obzirom na njegovu djelatnost i nadležnost, utvrđeni su u nizu zakonskih i podzakonskih akata, pa je ilustracije radi moguće nabrojati samo osnovne:

- pružanje pomoći pojedincu i grupama koji su se našli u stanju socijalne potrebe, zaštita djece bez roditeljskog staranja regulisanjem odgovarajućih oblika, mjera i usluga socijalne i porodične zaštite;
- zaštita djece ometene u psihičkom i fizičkom razvoju, otkrivanjem, ocjenom, razvrstavanjem, ove djece i njihovim uključivanjem u specijalno školovanje i rehabilitaciju;
- realizacija poslova zaštite porodice i pružanje pomoći u savladavanju i prevazilaženju izraženih konfliktnih stanja u braku i porodici;
- pružanje savjeta roditeljima po pitanju vezanim za prava i dužnosti roditelja i djece;
- pružanje pomoći roditeljima u sređivanju njihovih socijalnih, materijalnih i ličnih odnosa, ako to interesi djece budu zahtijevali;
- vršenje nadzora nad ostvarivanjem roditeljskog staranja u svim slučajevima gdje će to biti neophodno, a na osnovu odgovarajućeg programa;
- davanje mišljenja sudu u postupcima oduzimanja i ograničenja roditeljskog staranja;
- regulisanje starateljstva nad maloljetnicima;
- regulisanje starateljstva za odrasla lica lišena poslovne sposobnosti;
- regulisanje poslova starateljstva za posebne slučajeve;
- provođenje postupka usvajanja;
- obrada maloljetnih počinioca krivičnih dijela sa prijedlogom odgojne mjere institucionalnog ili vaninstitucionalnog karaktera, i izvršenje mjere pojačanog nadzora organa starateljstva i mjere pojačanog nadzora roditelja odnosno staratelja;
- preventivni rad na suzbijanju narkomanije i ostalih socio-patoloških pojava;
- praćenje korisnika/ca socijalne zaštite, putem potrebne evidencije, odnosno staratelja;
- realizovanje socio-zaštitnih sadržaja humanitarnih organizacija usmjerenih prema pojedinim kategorijama korisnika/ca socijalne zaštite;
- realizovanje zadataka vezanih za prikupljanje, evidentiranje, obradu, iskazivanje, prenos i korištenje podataka koji se odnose na socijalnu zaštitu;
- praćenje i primjenu prava iz socijalne zaštite;
- zaštita osoba sa duševnim smetnjama;

- zaštita osoba izloženih nasilju i zlostavljanju u porodici.²²

Prema Zakonu o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom ZDK, preko CSR se ostvaruju sljedeća prava iz socijalne zaštite: novčana i druga materijalna pomoć; osposobljavanje za život i rad; smještaj u drugu porodicu; smještaj u ustanove socijalne zaštite; usluge socijalnog i drugog stručnog rada; kućna njega i pomoć u kući; vršenje starateljstva i nadzor.

Korisnici/ce socijalne zaštite, u smislu ovog zakona, su

- lica koja se nalaze u stanju socijalne potrebe i to:
- djeca bez roditeljskog staranja;
- odgojno zanemarena djeca;
- odgojno zapuštena djeca;
- djeca čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama;
- lica sa invaliditetom i lica ometena u fizičkom ili psihičkom razvoju;
- materijalno neosigurana i za rad nesposobna lica;
- stara lica, bez porodičnog staranja;
- lica sa društveno negativnim ponašanjem;
- lica ovisna o psihoaktivnim supstancama;
- lica i porodice u stanju socijalne potrebe, kojima je uslijed posebnih okolnosti potreban odgovarajući oblik socijalne zaštite;²³
- lica sa autizmom;
- žrtve nasilja.

U postupku ostvarivanja prava i dužnosti utvrđenih ovim zakonom, primjenjuju se odredbe Zakona o upravnom postupku (Sl. novine FBiH, br. 2/98, 48/99), ako ovim zakonom nije drugačije određeno. Pri CSR, od novembra 2010. godine, djeluju Prihvatna stanica i Disciplinski centar. Adaptacija i oprema organizacionih jedinica rađena je po osnovu projekta, a finansirana je od strane Ministarstva za rad i socijalnu politiku ZDK, Federalnog Ministarstva obrazovanja, sredstava Njemačke vlade - putem NO organizacije „Humanost“, te iz sredstava općine Tešanj.

Program **Prihvatne stanice** obuhvata prihvata i kratkotrajan smještaj djece i omladine koja se nađu u skitnji, prosjačenju, ili drugim okolnostima za koje je neophodan hitan kratkoročan smještaj. Prihvat i privremeni smještaj se obezbjeđuje za djecu i omladinu koja se nađu u skitnji u gradu, a dolaze sa područja grada, ili drugih gradova na području države BiH, ili su strani državljani, a privedu ih službenici organa unutrašnjih poslova.

Djeci zatečenoj u skitnji u sklopu Prihvatne stanice se obezbjeđuje kratkoročni smještaj u trajanju od 1-3 dana, ishrana, higijena (kupanje, presvlačenje itd), identifikacija, priprema i konsultaciju sa Organom starateljstva općine iz koje dolazi dijete za adekvatan otpust ili povrat djeteta u mjesto stanovanja.

Osnovni zadaci **Disciplinskog centra** su da djeci i omladini čije se ponašanje vidno sukobljava sa društvenim normama i zakonom, pruži adekvatna stručna pomoć u cilju resocijalizacije i njihovog povratka u okvire pozitivnih društvenih normi, a u skladu sa zakonskim propisima o izvršenju odgojnih mjera i odgojnih preporuka. Također, jedan od bitnih programskih zadataka Disciplinskog centra je preventivni rad sa djecom koja pokazuju znakove ili sklonosti asocijalnom ponašanju. Pomoć ovoj grupi djece sastoji se u individualnom socio-terapeutskom i savjetodavnom radu, i grupnoj socio-terapiji.²⁴

Prema podacima CSR, slijedi broj korisnika/ca djece od 0-18 godina, a koji ostvaruju pravo na neki vid usluga socijalne dječije zaštite:

²² Izvor podataka: www.csr-tesanj.ba

²³ Izvor podataka: Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom ZD kantona (Sl. glasnik ZD kantona, br. 13/07), čl. 19.

²⁴ Izvor podatka: www.crs-tesanj.ba

Rd br.	Podaci o djeci korisnicima/cama socijalne zaštite, od 0-18 godina	Stanje sa 31.12.2010. god.		Stanje sa 31.12.2011. god.	
		M	Ž	M	Ž
Djeca bez roditeljskog staranja					
1.	Djeca bez oba roditelja	3	4	3	4
2.	Djeca nepoznatih roditelja	-	-	-	-
3.	Djeca napuštena od roditelja	9	9	7	6
4.	Roditelji lišeni roditeljskog prava	-	-	-	-
5.	Roditelji spriječeni da vrše roditeljsku dužnost	4	6	4	6
Djeca ometena u fizičkom i psihičkom razvoju					
1.	Dijete sa oštećenjem čula vida	-	1	-	1
2.	Dijete sa oštećenjem čula sluha	1	3	1	3
3.	Dijete sa poremećajem u govoru i glasu	-	1	-	1
4.	Dijete sa tjelesnim oštećenjima i trajnim smetnjama u fizičkom razvoju	2	2	2	3
5.	Dijete sa smetnjama u psihičkom razvoju:				
	• Lakog stepena	26	18	31	21
	• Umjerenog stepena	5	1	6	2
	• Težeg i teškog stepena	1	1	1	3
6.	Kombinovane smetnje	14	14	16	14
7.	Djeca sa pervazivnim smetnjama	-	-	-	-
Ukupan broj djece ometene u psihofizičkom razvoju na evidenciji CSR²⁵		49	41	57	48
Djeca čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama/ Vaspitno zanemarena i zapuštena djeca					
1.	Djeca čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama	60	40	83	58
2.	Vaspitno zanemarena i zapuštena djeca	3	1	4	2
Maloljetnici/ce sa društveno negativnim ponašanjem					
1.	Skitnja	-	1	1	1
2.	Prosjačenje	1	2	2	3
3.	Prostitucija	-	-	-	-
4.	Kaznena djela	19	1	14	-
5.	Ovisnici o alkoholu	-	-	-	-
6.	Ovisnici o drogama	-	-	-	-
7.	Drugim oblicima društveno negativnog ponašanja -prekršaji	7	-	5	4

Slijedi pregled prava i broja maloljetnih korisnika/ca socijalne dječije zaštite koji ostvaruju ista putem CSR-a:

Red br.	Prava iz socijalne zaštite - podaci o djeci korisnicima/cama od 0-18 godina	Stanje sa 31.12.2010. god.		Stanje sa 31.12.2011. godine	
		M	Ž	M	Ž
Novčana i materijalna podrška					
1.	Stalna novčana pomoć (osvrt na broj djece iz porodica koje ostvaruju ovo pravo)	4	4	4	4
2.	Jednokratna novčana pomoć (osvrt na broj djece iz porodica koje ostvaruju ovo pravo)	1700	2248	1720	2263
3.	Dječiji dodatak	1422	1582	1469	1750
4.	Dodatak na školovanje i osposobljavanje	-	-	-	-

²⁵ Napomena: Na kraju pregleda o broju djece ometene u psiho-fizičkom razvoju otvorena je mogućnost navoda ukupnog broja djece obzirom da u podacima u odnosu na stavke od 1 – 6 može biti prikazani i podaci o određenom broju djece kod kojih su prisutne različite smetnje.

5.	Dodatak na njegu od drugih lica - djeca	152	177	163	194
6.	Povremena pomoć (osvrtna na broj djece iz porodica koje ostvaruju ovo pravo)	58	76	73	93
7.	Doprinosi za zdravstveno osiguranje djece	7	10	9	26
8.	Ostalo . (proširena prava socijalne zaštite)				
	stipendije za djecu iz siromašnih porodica koja pohađaju srednju školu	-	-	10	10
	Donacije-kumstva sa porodicama iz inostranstva za djecu iz siromašnih porodica.	9	10	8	11
	Novčana pomoći za liječenje djece oboljele od specifičnih oboljenja	25	15	10	12
Pomoć za osposobljavanje za život i rad					
1.	Osposobljavanje za život i rad	5	3	5	3
Smještaj u drugu porodicu					
1.	Smještaj djece u srodničku porodicu	1	4	1	3
2.	Smještaj djece u hraniteljsku porodicu	1	2	-	2
Smještaj u ustanovu socijalne zaštite					
1.	Smještaj djece u ustanove	17	16	16	16
Odgojne mjere prema maloljetnicima/cama – CSR kao organ starateljstva					
1.	Pojačan nadzor roditelja	6	1	7	-
2.	Odgojna mjera	1	1	-	-
3.	Pojačan nadzor organa socijalnog staranja	3	-	2	-

Slijedi pregled prava i broja korisnike/ce prava iz socijalne dječije zaštite putem CSR (porodice sa djecom u stanju socijalne pomoći, majke porodilje i dr.):

Re d. br.	Prava iz socijalne zaštite - podaci o odraslim sa djecom	Stanje sa 31.12.2010. god.		Stanje sa 31.12.2011. god.	
		M	Ž	M	Ž
Novčana i materijalna podrška					
1.	Stalna novčana pomoć (osvrtna na broj porodica sa djecom koje ostvaruju ovo pravo)	4		4	
2.	Jednokratna novčana pomoć (osvrtna na broj porodica djecom koje ostvaruju ovo pravo)	1100		1130	
3.	Povremena pomoć (osvrtna na broj porodica djecom koje ostvaruju ovo pravo)	116		133	
4.	Doprinosi za zdravstveno osiguranje nezaposlenih osoba (osvrtna na broj osoba iz porodica djecom koje ostvaruju ovo pravo)	126	265	105	146
5.	Pravo na jednokratnu naknadu za majku porodilju koja nije u radnom odnosu		210		170
6.	Pravo na naknadu za majku porodilju koja je u radnom odnosu (procenat češća kantona u ukupnom iznosu nadoknade - 70%)		170		180

Općina Tešanj broji oko 48.000 stanovnika. Ovo područje pokrivaju 3 socijalna radnika, referent za maloljetničku delikvenciju i 2 diplomirana pravika koji rade u oblasti socijalne zaštite. Rad svakog uposlenika Centra opisan je u Pravilniku o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta i poslova JU CSR Tešanj. Prema navedenoj sistematizaciji socijalni radnici (tri profesionalca, sa dugogodišnjim radnim iskustvom) podjeljeni su po MZ i provode polivalentan stručni socijalni rad. Obavljaju sve poslove iz socijalne i porodične zaštite izuzev poslova koji su izdvojeni kao cjeline i uokvireni u referate. Poslovi sa maloljetnim počiniocima krivičnih i prekršajnih djela, nasilja u porodici,

prosijačenje, skitnja i ostale socio-patološke pojave izdvojene su kao cjelina i čine jedan referat. Na referatu maloljetničke delikvencije uposlen je jedan diplomirani kriminalist.

Prava iz zakona o socijalnoj zaštiti-utvrđivanje prava porodicama sa djecom (kao što su dodatak na djecu, naknada umjesto plaće ženi-majci porodilji, i jednokratne novčane pomoći za nezaposlene porodilje su takodje izdvojeni u referat i na tom referatu radi diplomirani pravnik, što znači da provodi upravni postupak i donosi rješenja iz okvira svog referata.

Civilne žrtve rata, naknada po osnovu utvrđenog procenta invalidnosti za neratne invalide, donošenje rješenja iz oblasti starateljstva i usvojenja takodje predstavlja jedan referat i na ovom referatu je uposlen dipl.pravnik, koji takodje provodi upravni postupak a na osnovu podnešenog zahtjeva i donosi rješenja. Ovaj referat djelimično je povezan sa poslovima stručnog socijalnog rada a po pitanju poslova iz oblasti starateljstva i usvojenja jer socijalni radnici vode postupak sve do donošenja rješenja, što znači da pravnik samo donosi rješenje. Po pitanju izvještavanja, CSR ima obavezu izvještavanja prema osnivaču, tj. Općini Tešanj, i nadležnom Ministarstvu za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK. Nadzor nad radom ustanove vrši osnivač, relevantna kantonalna i federalna inspeksijska služba.

U CSR Tešanj, svaki stručni radnik ima svoju kancelariju, te neometano može pružati usluge savjetodavnog stručnog rada. Ova ustanova raspolaže sa dodatnim prostorom koji je izdvojen od prostora Centra za socijalni rad i ima namjenu Prihvatne stanice, disciplinskog Centra i dnevnog boravka za djecu sa posebnim potrebama koji se realizira kao pilot projekat. U ovim prostorijama se provodi grupna socio-terapija sa djecom i mladim čije se ponašanje vidno sukobljava sa pozitivnim društvenim normama. Pored grupnog soc-terapeutskog rada sa djecom koja su u sukobu sa zakonom ili čije se ponašanje vidno sukobljava sa pozitivnim društvenim normama u ovim prostorijama se odvija grupni rad sa djecom sa posebnim potrebama, a po principu projekta koji ima cilj socijalizacije i socijalne uključenosti djece i omladine sa posebnim potrebama kao i njihovim roditeljima. U CSR postoji elektronska baza SOTAC koja se isključivo koristi u predmetima korisnika/ca prava na ličnu invalidninu i korisnika/ca prava kao civilne žrtve rata.

Djeca ometena u fizičkom ili psihičkom razvoju ostvaruju pravo na osobnu invalidninu i dodatak za njegu i pomoć druge osobe prema odredbama Federalnog zakona o Izmjenama i dopunama zakona o osnovama socijalne zaštite (Sl. novine FBiH, br. 36/99, 54/04, 39/06, 14/09), odredbe koje se odnose na prava osoba sa invaliditetom. U skladu sa ovim zakonom, djeca sa invaliditetom (90 – 100% invaliditeta) ostvaruju pravo na: osobnu invalidninu, tuđu njegu i pomoć, kao i ortopedski dodatak. Ocjenu invalidnosti kod djece vrši Institut za medicinsko vještačenje. CSR posjeduje evidenciju o djeci ometenoj u psihofizičkom razvoju koja su ocijenjena od strane Komisije za ocjenjivanje sposobnosti i razvrstavanje djece.

Djeci i mladima ometenim u fizičkom i psihičkom razvoju omogućene su usluge putem Dnevnog boravka i ostvarivanja prava iz socijalne zaštite, te materijalne pomoći za liječenje. Pri Centru za socijalni rad Tešanj, osnovana je Prvostepena stručna komisija za razvrstavanje, ocjenjivanje evidenciju djece i mladih ometenih u fizičkom ili psihičkom razvoju. Osnivač ove komisije je Općina. Rad Komisije se finansira iz sredstava socijalne zaštite koje obezbjeđuje CSR putem općine kao osnivača. Komisiju čine: ljekar (pedijatar, specijalista školske medicine), neuropsihijatar, dip.defektolog (oligofrenolog), psiholog-pedagog, i diplomirani socijalni radnik kao stalni članovi. Povremeni članovi su logoped, spec. uho, grlo nos, i dr.ovisno o potrebama opserviranog dijeteta. Komisija po pravilu radi jednom godišnje (oktobar-novembar), a po potrebi i više puta. Zahtjeve za kategorizaciju djece podnose osnovne škole (9.OŠ) sa područja općine Tešanj, uz saglasnost roditelja ili staratelja, kao i sami roditelji ili ustanove socijalne zaštite gdje su smještena djeca bez roditeljskog staranja.

CSR Tešanj ima obavezu da na osnovu nalaza i mišljenja Prvostepene stručne komisije za razvrstavanje djece i omladine donese Rješenje o razvrstavanju, te da vodi propisanu evidenciju o kategorizaciji, što znači da se vodi evidencija. Ovo Rješenje se

dostavlja roditelju ili staratelju ili ustanovi za specijalno obrazovanje i vaspitanje ili dr. ustanovi socijalne zaštite. Protiv prvostepenog Rješenja se može izjaviti žalba u roku od 15 dana od dana prijema istog. Nakon prijema spisa, II stepena komisija, koja djeluje pri Ministarstvu za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK, daje nalaz i mišljenje na osnovu raspoložive dokumentacije ali i, ako je potrebno, na osnovu neposrednog pregleda lica ometenog u razvoju.²⁶ Navedena lica također ostvaruju pravo na materijalnu zaštitu, a shodno utvrđenom procentu invalidnosti (lična invalidnina i naknadu za njegu i pomoć od strane lica). Pored ove zaštite 10 mladih je uključeno u dnevni boravak, a po već navedenom projektu. CSR nema prilagodjene pristupe za osobe sa invaliditetom za sve etaže zgrade, jer zbog konfiguracija zemljišta na kome je postavljen objekat nije moguće uraditi propisani pristup za invalidna lica, ali usluge tim licima se po potrebi pružaju u prvom spratu zgrade koji nema arhitektonskih barijera i prepreka za ulaz.

JU Centar za socijalni rad Tešanj, kao lokalni nosioc brige o djeci s posebnim potrebama u sistemu socijalne zaštite u općini Tešanj, koristeći iskustva razvijenijih sredina, slušajući korisnike/ce i primjenjujući i ostvarujući profesionalne imaginacije i kreativnosti, u saradnji sa Udruženjem roditelja, djece i omladine s posebnim potrebama područja općine Tešanj pokušava razviti sopstveni model brige o djeci u lokalnoj zajednici kao pilot projekat da bi postao realnost, u potpunosti implementiran i institucionalno održiv sistem koji služi kao model dobre prakse primjenljiv u Bosni i Hercegovini koji uvažava evropske standarde. Jedan od ključnih dijelova tog sistema bio je izgradnja i formiranje posebne organizacione jedinice u kojoj bi se na jednom mjestu obezbijedila isporuka većeg dijela usluga za djecu i njihove porodice, kao i vođenje jedinstvene politike usaglašene sa potrebama ove populacije.

Korisnici/ce *Dnevnog boravka su djeca i omladina sa posebnim potrebama*, njihovi roditelji i članovi/ice porodica, profesionalci koji pružaju usluge ovoj djeci, kao i drugi građani koji kao dobronamjerni i humani ljudi obezbjeđuju razne vidove pomoći bilo pojedinačno, bilo kao članovi različitih organizacija. U Dnevnom boravku su razvijeni i funkcionišu kao integrativni dijelovi jedne funkcionalne cjeline četiri pod sistema. To su:

- a) **radna okupacija** - Osmišljeno, organizovano i kreativno dnevno okupiranje omladine sa lakim, umjerenim i težim smetnjama koja se nije uključila u rad redovnim ili zaštićenim uslovima;
- b) **dnevni boravak** - Dnevno zbrinjavanje i čuvanje djece sa težim i teškim smetnjama sa ciljem socijalizacije i razvoja osjećaja pripadnosti grupi i društvu i odmora i relaksacije roditelja.
- c) **psihosocijalna pomoć i podrška** - Otkrivanje, procjena stanja i stručni rad sa djecom s posebnim potrebama, njihovim roditeljima i članovima porodice sa ciljem ranog dijagnostikovanja i stimulisanja potencijala djece, njihove rehabilitacije i potpune integracije.
- d) **rekreativno integrativne i edukacijske aktivnosti** - Organizovanje i izvođenje aktivnosti kojima se obezbjeđuje planirano i osmišljeno zadovoljavanje ličnih i socijalnih potreba djece i omladine s posebnim potrebama u cilju socijalizacije i integracije.²⁷

U okviru uspješne saradnje Centra za socijalni rad, Udruženja roditelja, djecom i omladinom s posebnim potrebama i Omladinskog kulturnog centra na projektu „Njihova radost – naš je cilj“, osigurano je auto za djecu sa posebnim potrebama. Donator je vlasnik firme *Sockmaker 3*. Ovo vozilo će biti korišteno za prevoz djece u specijalno odjeljenje OŠ “Kulin ban” Tešanjka, kao i za potrebe Dnevnog centra.²⁸

²⁶ Izvor podataka: Pravilnik o otkrivanju, ocjenjivanju sposobnosti, razvrstavanju i evidenciji djece i omladine u fizičkom i psihičkom razvoju (Sl. list SRBiH, br. 33/86)

²⁷ Izvor podataka: www.urdopp.com

²⁸ Izvor podataka: www.tesanj.net

CSR posjeduje dva terenska vozila (od kojih je jedno u jako lošem stanju). Socijalni radnici i referent za maloljetničku delikvenciju sve informacije o konkretnom slučaju prikupljaju direktno u porodici, ali i u obrazovnim i dr. institucijama kao i u užoj okolini, kako bi imali jasnu sliku o uzroku problema koji treba da riješi, te da pruži adekvatnu zaštitu žrtvama usluga. CSR Tešanj posjeduje elektronsku bazu (evidencije) svih korisnika socijalne zaštite, shodno zakonu o socijalnoj zaštiti i propisanoj evidenciji. Obaveza profesionalaca je da svakodnevno ažuriraju i unose podatke u bazu, što se maksimalno poštuje u pravima kojim se pruža materijalna zaštita korisnika, dok svakodnevne usluge različitih vrsta savjetodavnog rada bivaju često ne evidentirane a zbog preopterećenosti uposlenika. Pored ovih evidencija u elektronskoj verziji Zakonom su propisani i obrasci i posebne evidencije; za maloljete počiniocima krivičnih djela, starateljstvo, usvojenje, i izdržavanje djece što takodje CSR Tešanj uredno vodi i ažurira.

Od nadležnih Ministarstava, CSR redovno dobija informacije o zakonodavstvu, propisima i drugim regulativama relevantnim za rad. Po pitanju razvoja kapaciteta profesionalaca, u protekle dvije godine, uposlenici/e CSR su pohađali sljedeće treninge/seminara: trening „Smjernice o postupanju Centara za socijalni rad sa žrtvama trgovine ljudima“ u organizaciji Ministarstva sigurnosti (2M - dipl. soc. radnik i referent za maloljetničku delikvenciju (dipl. kriminalist)); Seminar „Maloljetnička delikvencija-primjena vaspitnih preporuka“ u organizaciji Visokog sudskog i tužilačkog vijeća (1M, referent za maloljetničku delikvenciju (dipl. kriminalist)); seminar na temu „Prevenција maloljetničke delikvencije i inspeksijski nadzor u oblasti socijalne zaštite“ u organizaciji organizaciji Društva socijalnih radnika ZE-DO kantona (2M/3Ž, tri sociojalna radnika, jedan pravnik i jedan referent maloljetničke delikvencije); seminar-edukacija-obuka menadžera u sistemu socijalne zaštite i dječije zaštite u FbiH u organizaciji u organizaciji Federalnog Ministarstva za rad i socijalnu politiku (1Ž –direktorica). U CSR ne djeluje trener ili mentor za određene trening programe. Samo za edukacije koje su oslobođene kotizacije učeća omogućena je edukaciju kroz organizaciju seminara, javnih tribina, okruglih stolova i dr. Potreba za dodatnim profesionalnim usavršavanjem postoji i to u sljedećim oblastima prema prioritetima: savjetodavni rad sa mladima, savjetodavni rad sa žrtvom nasilja i zlostavljanja, bračno savjetovanje, pisanje projekata i menadžment slučaja.

Prioriteti CSR Tešanj su sljedeći: 1) oprema (oprema jedne prostorije sa računarom i kancelarijskom opremom, te nabavka softvera na referatu dječiji dodatak, i savjetodavni stručni socijalni rad); 2) uvođenje novih metoda rada ili unapređenje postojećih (unaprijedjenje postojećih metoda putem uvođenja softvera na referatima); 3) profesionalni razvoj (navedeno u prethodnom pasusu); 4) poboljšanje statusa djece (zbog diskriminacije u ostvarivanju prava odnosno iznosa naknada iz oblasti dječije zaštite, jer prava ovise o materijalnim mogućnostima općina, odnosno kantona); 5) poboljšanje saradnje sa roditeljima (bolja saradnja sa roditeljima radi otkrivanja i preventivnog djelovanja na suzbijanju pojave ovisnosti i drugih socio-patoloških pojava) i 6) poboljšanje saradnje sa institucijama i organizacijama (radi zajedničkog i blagovremenog djelovanja).

CSR provodi određene posebne programe sa fokusom na djecu/žene/porodice sa djecom: 1) Primarna prevencija zloupotrebe psihotropnih supstanci koje uzrokuju ovisnost sa osvrtnom na moderne bolesti“ u saradnji sa srednjim školama, Kantonalnim zavodom za borbu protiv ovisnosti uz finansijsku podršku Ministarstva za rad i socijalnu politiku ZE-DO kantona; 2) rad za opšte dobro kao terapeutska, socijalna i odgojno korektivna mjera uz finansijsku podršku Općine, 3) mobilni tim mladih za podršku starim i iznemoglim licima u vlastitom domu u saradnji sa Omladinskim kulturnim centrom.

Na pitanje u vezi učešća uposlenika/ca CSR u radu Komisije za ocjenjivanje i razvrstavanje djece ometene u fizičkom i psihičkom razvoju, istaknuto je da dipl. socijalni radnik, je stalni član Prvostepene komisije za ocjenjivanje i razvrstavanje djece i omladine ometene u fizičkom i psihičkom razvoju. Njegov rad se sastoji u izradi socijalne anamneze za dijete koje je upućeno na kategorizaciji, davanju prijedloga i mišljenja te ravnopravno sa ostalim članovima komisije učestvuje u donošenju Odluke i mišljenja za svako dijete

pojedinačno. Po sistematizaciji radnih mjesta, savjetodavni rad sa mladima (rana trudnoća, brak, odgovorno roditeljstvo, itd.) uvršten je u opis poslova stručnih socijalnih radnika. Po pitanju opservacije djece ometene u fizičkom i psihičkom razvoju prije izrade individualno-prilagođenih programa, za djecu koja su uključena u dnevni boravak, istu vrši dipl.defektolog (oligofrenolog), koji također radi na izradi individualnih planova za svako dijete. Obzirom da se radi o pilot projektu –Dnevni boravak za djecu sa posebnim potrebama –dipl.defektolog je angažovan ugovorom o djelu.

CSR provodi aktivnosti u saradnji sa nevladinim organizacijama (udruženjima) koje djeluju u oblasti socijalne i dječije zaštite na području općine Tešanj. Saradnja se odvija sa NVO „Oslonac“ čiji je cilj rješavanje stambenog problema porodica koje žive pod teškim materijalnim prilikama – po principu „ključ u ruke“. Do sada je obezbijeđeno 18 porodica, odnosno izgrađeno 18 kuća, i aktivnosti se nastavljaju. CSR saraduje i sa nevladinom organizacijom Omladinski kulturni centar (OKC), koja okuplja mlade. CSR Tešanj je u cilju razvijanja humanosti kod djece i omladine, a ujedno i zaštite starijih osoba, sa ovom organizacijom pokrenuo projekat „Pomoć i njega u kući“. CSR također saraduje i sa Udruženjem roditelja djece i omladine sa posebnim potrebama.

Pri CSR također djeluju i volonteri, pretežno mladi, čije aktivnosti se ogledaju u sljedećem: pomoć i njega u kući za stare osobe, posjete djeci koja su smještena u ustanove socijalne zaštite, prikupljanje prehranbenih i drugih artikala za materijalno neobezbijedjena lica i rad u Dnevnom boravku za djecu sa posebnim potrebama. CSR saraduje sa Domom zdravlja, Policijom i školama kada je utvrđeno zlostavljanje i nasilje nad ženama i djecom na način da se sa žrtvom nasilja se postupa u skladu sa Zakonom o nasilju. CSR saraduje sa matičnim uredima i školama po pitanju upisa novorođene, i djece uopšte, u matične knjige. U slučajevima gdje roditelji ne izvrše upis djeteta u matičnu knjigu rođenih u zakonskom roku uključuje se CSR Tešanj a u skladu sa odredbama Porodičnog zakona i Zakona o ličnom imenu. Također, CSR saraduje sa Domom zdravlja, predškolskim ustanovama, školama po pitanju djece sa smetnjama u razvoju u cilju pravilnog i adekvatnog tretmana te pružanja materijalne zaštite i drugih prava za djecu sa posebnim potrebama, saradnja sa navedenim institucijama se ogleda u razmjeni informacija. Kada je u pitanju specifična problematika vezano za socijalnu zaštitu djece koja je neriješena na terenu, CSR Tešanj ističe sljedeće: neriješeno pitanje besplatnih udžbenika, toplog obroka i prevoza do škole za djecu iz siromašnih porodica; povećan broj djece koja napuštaju redovno školovanje kako srednje tako i osnovno; povećan broj djece i maloljetnika koji se odaju asocijalnom ponašanju; nedovoljna materijalna zaštita u pogledu visine davanja u odnosu na stvarne potrebe; nedovoljna primjena Zakona iz oblasti dječije zaštite po pitanju uskladjivanja utvrdjenih prava sa propisanim zakonskim odredbama (ne uskladjuju se iznosi utvrdjenih prava sa rastom prosječne plaće na nivou kantona); neizvršavanje sudskih presuda o zakonskom održavanju malodobne djece od strane roditelja; nedonošenje pravilnika od strane Ministarstva za naknade u predmetima vršenja starateljstva i neriješen problem prosijačenja i zloupotreba djece u istu svrhu.

3.3. Obrazovni sektor

U općini Tešanj djeluje više obrazovnih ustanova čijim djelovanjem se omogućavaju usluge za djecu i mlade: predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja. Djelovanje ovih ustanova, odnosno plaće i materijalne troškove, finansira Ministarstvo za obrazovanja, nauke, kulture i sporta ZDK. Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta ZDK omogućava i dodatna sredstva za određene usluge i podršku u oblasti obrazovanja na području ZDK u skladu sa Budžetom ZDK.

Predškolsko obrazovanje

U oblasti predškolskog obrazovanja, u općini Tešanj djeluju predškolska ustanova „Obdanište“ Tešanj, kao i vrtić-igraonica „Cvijetić“ Tešanj. Ove privatne ustanove djeluju u skladu sa Okvirnim zakonom o predškolskom odgoju i obrazovanju u Bosni i Hercegovini (Sl. glasnik BiH, broj 88/07) te Zakonom o predškolskom odgoju i obrazovanju ZDK (Sl. glasnik ZDK, br 7/10).

Zakonom o predškolskom odgoju i obrazovanju reguliše se predškolski odgoj i obrazovanje djece od šest mjeseci starosti do polaska u osnovnu školu, kao početni stepen jedinstvenog sistema odgoja i obrazovanja, koji se ostvaruje kroz programe sa ugrađenom zajedničkom jezgrom, na području Zeničko-dobojskog kantona. Zakonom o predškolskom odgoju i obrazovanju utvrđuju se principi, ciljevi, standardi i normativi, upravljanje, rukovođenje, finansiranje, funkcije i nadzor, kao i druga pitanja u vezi sa organizacijom i osnivanjem predškolskih ustanova. U čl. 9 ovog Zakona, djeca s posebnim potrebama uključuju se u predškolsku ustanovu prema programu prilagođenom njihovim individualnim potrebama. Za djecu s posebnim potrebama priprema se i provodi program za integraciju. Prema ovom zakonu, u godini pred polazak u osnovnu školu, predškolski odgoj i obrazovanje je obavezno za svu djecu predškolskog uzrasta.²⁹

Privatna predškolska ustanova „Cvijetić“ djeluje od 2009. godine kroz organizovane programe: njege, odgoja, obrazovanja, zdravstvene zaštite djece predškolske dobi, od navršenog dvanaestog mjeseca života do polaska u školu. Osim redovitog programa provode se i sljedeći programi: program Lego igraonice; program predškole; program igraonice za potencijalno nadarenu djecu; program za rano učenje engleskog jezika; program za rano učenje informatike i program muzičke igraonice.

Cilj rada vrtića-igraonice „Cvijetić“ je očuvanje tjelesnog i mentalnog zdravlja djeteta, poticanje cjelovitog razvoja svih njegovih funkcija, sposobnosti i mogućnosti u skladu sa suvremenim znanstvenim spoznajama, zakonitostima dječjeg razvoja i njegovim stvarnim mogućnostima. Igraonica pridonosi povoljnom cjelovitom razvoju osobnosti djeteta i kvaliteti njegova života, a osobito potiče stvaralačke mogućnosti kao što su: znatiželjan, aktivan, stvaralački odnos prema okolini; cjeloviti oblici opažanja i imaginacije; razvoj govora i drugih oblika ljudskog komuniciranja; senzibilitet za glazbu, poetsku riječ i različite druge oblike umjetničkog izražavanja; razvoj društvenosti, suosjećajnosti i drugih društvenih umijeća. „Cvijetić“ ima dobru suradnju sa roditeljima djece koji surađuju na različitim projektima, družu se, uče jedni od drugih, izrađuju igračke za djecu, zabavljaju se itd.³⁰

Prema podacima iz januara 2012. godine, slijedi pregled uposlenog kadra u vrtiću-igraonici „Cvijetić“:

Pregled i broj zaposlenih u predškolskoj ustanovi	Gender		Ukupno	Napomena
	M	Ž		
Dipl. socijalni radnik				
Socijalni radnik				
Psiholog			1	volonter
Socijalni Pedagog			1	
Pedagog-psiholog				
Defektolog:				
- Logoped (poteškoće u govor)				

²⁹ Izvor podataka: Zakonom o predškolskom odgoju i obrazovanju ZD kantona (Sl. glasnik ZD kantona, br 7/10), čl. 1.

³⁰ Izvor podataka: www.cvijetic.com.ba

- Surdoaudiolog (oštećenje sluha)				
- Oligofrenolog (smanjene sazajne sposobnosti)				
- Tifolog (oštećenje vida)				
- Somatoped (tjelesne - motoričke poteškoće)				
- Specijalni pedagozi				
Medicinska sestra/tehničar			2	
Nastavni kadar/odgajatelji sa srednjom stručnom spremom (sa više godina staža)				
Nastavni kadar/odgajatelji sa višom stručnom spremom			2	
Nastavni kadar/odgajatelji sa visokom stručnom spremom				
Nastavni kadar sa nezavršenom stručnom spremom				
1.1 Administrativno i tehničko osoblje	M	Ž	Ukupno	Napomena
- Direktor/stručnost			1	VSS socijalni pedagog
- Sekretar/stručnost				
- Pravnik				
- Osoba za održavanje čistoće			1	SSS

Slijedi pregled djece, korisnika/ca usluga predškolskog odgoja i obrazovanja u školskoj 2010/2011. godini:

Pregled o broju djece predškolskog uzrasta Školska 2010/2011. godina	jaslice		mlađa grupa		srednja grupa		starija grupa		Ukupno
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	
Djeca predškolskog uzrasta	8	9					10	7	34
Djeca sa posebnim potrebama	1								1
Djeca iz manjinskih grupa									
Ukupno prema uzrastu	9	9					10	7	35

Slijedi pregled djece upisane u vrtić-igraonicu „Cvijetić“ u općini Tešanj u školskoj 2011/2012. godini:

Pregled o broju djece predškolskog uzrasta Školska 2011/2012. godina	jaslice		mlađa grupa		srednja grupa		starija grupa		Ukupno
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	
Djeca predškolskog uzrasta	10	5					12	10	37
Djeca sa posebnim potrebama							1		1
Djeca predškolskog uzrasta iz manjinskih									

grupa									
Ukupno prema uzrastu	10	5					13	10	38

Vrtić-igraonica „Cvijetić“ posjeduje elektornsku bazu podataka o djeci predškolskog uzrasta koja pohađaju ovu ustanovu, ali ne raspolaže evidencijom o broju djece koja ne pohađaju/nemaju pristup predškolskom obrazovanju. Razlog navedenom je nepostojanje komunikacije sa mjesnom zajednicom, koja također nema potrebnu evidenciju. Ova ustanova ne provodi produženo dnevno zbrinjavanje za djecu korisnike/ce usluga. Međutim, saradnja sa roditeljima se ogleda u njihovom uključivanju u rad sa djecom. Postoje grupni i individualni sastanci sa roditeljima, koji su također aktivno uključeni u pripremu javnih nastupa, tako što se angažuju u izradi kostima i sudjeluju u organizaciji izleta sa djecom.

Ovaj vrtić-igraonica posjeduje igralište površine 70m², kao i ljučjačke, klackalice, tobogan, itd. Ustanova posjeduje adekvatne sanitarne prostorije, ali ne posjeduje sanitarije niti prilaz koji je prilagođen za djecu sa invaliditetom u smislu prilaza za nepokretnu ili teže pokretnu djecu u kolicima. Ova ustanova je u potpunosti opremljena adekvatnim nastavnim učilima i didaktičkim materijalom. „Cvijetić“ ne pruža besplatne usluge za korisnike/ce, djecu iz porodica u stanju socijalne potrebe, niti uključuje djecu iz udaljenih područja (npr. aktivnosti u MZ u koje se uključuju djeca, „Mala škola“ u udaljenim MZ, pitanje prevoza djece do Vaše ustanove i dr.) ali je zainteresovana za ovakav vid saradnje.

Zaposleno osoblje je u posljednje dvije godine pohađalo treninge/seminare u svrhu profesionalnog usavršavanja. Vaspitači i odgajatelji su pohađali sljedeće treninge u organizaciji Pedagoškog zavoda i Ministarstva obrazovanja ZE–DO kantona: „Obrazovanje za društvenu pravdu“, „Lični i grupni identitet“, „Opservacija i interpretacija“, „Stereotipovi i predrasude – odnosi većine i manjine“, „Efekti stereotipa“, „Okviri okrivljenog“, „Krugovi nasilja kod djeteta“, „Kvalitetan odgoj i obrazovanje za svako dijete“, „Individualizacija i kreiranje zajednice, stvaranje sigurnog i stimulativnog okruženja za dijete“, „Izgradnja partnerstva s porodicom“ i „Transformativni dijaloški proces“. U ustanovi ne djeluje trener/mentor za neke trening program, niti uposlenici/e omogućavaju edukaciju kroz organizaciju seminara, javnih tribina, okruglih stolova, itd. ali ističu da su zainteresovani za svaki vid usavršavanja, pri čemu su posebno naglašene sljedeće oblasti: edukacija rada sa djecom sa posebnim potrebama, grupne radionice i svi drugi oblici usavršavanja.

Vrtić-igraonica provodi poseban program za djecu sa posebnim potrebama, obzirom da imaju jedno dijete sa posebnim potrebama. Uposlene osobe nisu obučene za rad sa djecom sa posebnim potrebama i rade uz pomoć roditelja i logopeda, što implicira da je potrebna edukacija u radu sa djecom sa posebnim potrebama. Uposlenici/ce su obučeni da apliciraju metodologije učenja. Ova ustanova ne provodi program za savjetovanje mladih majki i roditelja i program odgovornog roditeljstva, ali ističe da su zainteresovani za saradnju.

Kada su u pitanju prioriteta istaknuto je sljedeće: 1) poboljšanje statusa djece, 2) profesionalni razvoj (u skladu sa prethodno navedenim potrebama za edukacijom), 3) poboljšanje saradnje s roditeljima, 4) poboljšanje sa institucijama i organizacijama, 5) uvođenje novih metoda rada ili unapređenje postojećih, i na kraju: 6) oprema.

U ovoj ustanovi se ne provode aktivnosti u saradnji sa nevladinim organizacijama koje djeluju u oblasti socijalne i dječije zaštite, ali u vrtiću povremeno djeluju volonteri (mladi volonteri Crvenog križa). Ova ustanova ne saraduje sa Centrom za socijalni rad, Domom zdravlja i Policijom kada je utvrđeno zlostavljanje i nasilje nad ženama i djecom, jer do sada takvih slučajeva nije bilo. Vrtić-igraonica ne saraduje sa matičnim uredima po pitanju upisa djece u matične knjige. Saradnja se ostvaruje sa osnovnim školama, Centrom za socijalni rad, Domom zdravlja u obliku posjete javnim ustanovama, Domu zdravlja, Vatrogasnoj jedinici, školi, policiji, itd.

Osnovno obrazovanje

U općini Tešanj djeluju javne ustanove osnovne škole a u skladu sa Okvirnim zakonom o osnovnom i srednjem obrazovanju u BiH ([Sl. glasnik BiH, broj 18/03](#)) te Zakonom o osnovnoj školi ZDK (Sl. novine ZDK, broj 05/04) i Pedagoškim standardima i Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport ZDK finansira djelovanje osnovnih škola sa područja općine Tešanj (plaće i materijalne troškove), kao i prevoz učenika/ca, dok Općina Tešanj omogućava finansijsku podršku za stipendije i grantove za tekuće potrebe osnovnih škola (*više vidjeti pod 3.1.*).

Prema Zakonu o osnovnoj školi ZDK, osnovna škola je ustanova u kojoj se obavlja osnovno obrazovanje i odgoj učenika/ca normalnog psihičkog i tjelesnog razvoja, učenika/ca s posebnim potrebama, osnovno muzičko i baletno obrazovanje i osnovno obrazovanje odraslih. Upis u redovnu osnovnu školu obavlja se u mjesecu aprilu, na osnovu spiska školskih obveznika, koji školi dostavljaju nadležni organi općine iz izvoda iz matične knjige rođenih. Poslije obaveznog upisa djece u prvi razred, osnovna škola je dužna do 30.06. tekuće godine Ministarstvu i Pedagoškom zavodu podnijeti izvještaj o upisanim učenicima/cama. Upis se vrši na osnovu nalaza Komisije za ocjenu sposobnosti i ljekarskog uvjerenja. Komisiju imenuje škola, a čine je: pedagog/inja, psiholog/inja i nastavnik/ca škole. U prvi razred se upisuju djeca koja u martu tekuće godine napune 5 godina i šest mjeseci i koja su zdravstveno sposobna, dok se djeca sa posebnim potrebama upućuju na Komisiju za ocjenjivanje sposobnosti i razvrstavanje djece. U prvi razred osnovne škole može se upisati i dijete starije od šest godina koje zbog bolesti ili drugih razloga ranije nije bilo upisano u školu.

Vlada Kantona, na prijedlog Općinskog vijeća, utvrđuje upisno/gravitaciono područje sa kojeg je javna osnovna škola obavezna da primi školske obveznike. Na zahtjev roditelja učenika/ce, Ministarstvo može, u iznimnim slučajevima, dijete izuzeti od obaveze pohađanja određene škole, ako je to potrebno da bi se zaštitila prava djeteta i ako se nađe da je to u najboljem interesu djeteta, o čemu će pismenim putem obavijestiti školu pripadajućeg gravitacionog područja.

Djeca i mladi sa posebnim obrazovnim potrebama stiču obrazovanje u redovnim školama i prema programima prilagođenim njihovim individualnim potrebama. Individualni program, prilagođen njihovim mogućnostima i sposobnostima, izradit će se za svakog učenika u procesu inkluzije ukoliko je to potrebno, uz određivanje defektološkog i logopedskog statusa. Škola može dodatno zaposliti nastavnike/ce i asistente/asistentice za djecu sa posebnim potrebama, da pomognu u ovakvom radu. Kada u toku školovanja u razvoju učenika/ca sa posebnim potrebama nastupe promjene koje zahtijevaju prelazak iz odjeljenja za učenike/ce sa posebnim potrebama u redovno ili iz redovnog u odjeljenje za učenike/ce sa posebnim potrebama, škola će uputiti učenika/cu Komisiji za ocjenjivanje i razvrstavanje djece radi davanja nalaza i mišljenja.

Prema Zakonu o osnovnoj školi, učeniku/ci osnovne škole koji se liječi u bolnici, te iz tog razloga ne može pohađati nastavu u školi gdje je registriran, obrazovanje će biti pruženo u bolnici odnosno u zdravstvenoj ustanovi. Učenik/ca koji/a stanuje kod kuće, ali ne može pohađati nastavu u školi zbog teškog oboljenja ili duže bolesti, usluge obrazovanja pružat će škola koja je najbliža njegovom mjestu stanovanja, uz odgovarajuću pomoć koju osiguravaju nastavnici i uposleni u školi. Zakon o osnovnoj školi ZDK uključuje kaznene odredbe u vidu novčane kazne od 100 do 500 KM za roditelja, odnosno staratelja ako ne upiše dijete u osnovnu školu, odnosno ako dijete ne pohađa nastavu.

Stručno-pedagoški nadzor vrši Pedagoški zavod ZDK, a nadzor nad zakonitošću djelovanja ovih ustanova vrši nadležna kantonalna inspeksijska služba. Osnovne škole su u obavezi da dostave program, kao i izvještaje prema nadležnom Ministarstvu i Pedagoškom zavodu.³¹

U skladu sa navedenom zakonskom regulativnom, u općini Tešanj djeluju sljedeće osnovne i područne škole:

³¹ Izvor podataka: Zakon o osnovnoj školi ZDK (Sl. novine ZDK, br. 05/04)

R. Br.	Naziv osnovne škole	Naziv područne škole	Planirana sredstva u Budžetu ZDK za 2011. godinu (KM) ³²
1.	OŠ „Huso Hodžić“ Tešanj	Raduša i Dobropolje	1.212.434,00
2.	OŠ „Rešad Kadić“ Tešanj	Džemilić Planje	1.031.855,00
4.	OŠ „1. mart“ Jelah	/	1.085.801,00
3.	OŠ „Džemal Bijedić“ Miljanovci	Piljužići i Novi Miljanovci	830.233,00
5.	OŠ „Kulin Ban“ Tešanjka	/	767.072,00
6.	OŠ „Abdulvehab Ihamija“ Kalošević	Bobare i Mrkotić	701.261,00
7.	OŠ „9. septembar“ Medakovo	Trepče	768.422,00
8.	OŠ „Mustafa Mulić“ Šije	Gornje Šije	688.175,00
9.	OŠ „Gazi Ferhad-beg" Jablanica		558.932,00
Ukupno:			7.644.185,00

Prema prikupljenim podacima iz januara 2012. godine, u osnovnim školama je uposlen sljedeći kadar:

Pregled i broj zaposlenih u osnovnim školama	Gender		Ukupno	Napomena
	M	Ž		
	161	305	466	
Dipl.socijalni radnik	---	---	---	-
Socijalni radnik	---	---	---	-
Psiholog	---	---	---	-
Pedagog	---	9	9	8 UPOSLENIH U STALNOM RADNOM ODNOSU, A 1 VOLONTIRA
Pedagog-psiholog	---	1	1	UPOSLEN U STALNOM RADNOM ODNOSU
Defektolog:	---	---	---	
- Logoped (poteškoće u govor)	---	---	---	-
- Surdoaudiolog (oštećenje sluha)	---	---	---	
- Oligofrenolog (smanjene saznavne sposobnosti)	---	1	1	RADNI ODNOS NA ODREĐENO VRIJEME
- Tifolog (oštećenje vida)	---	---	---	
- Somatoped (tjelesne - motoričke poteškoće)	---	---	---	-
- Specijalni pedagozi	---	---	---	
Nastavni kadar sa srednjom stručnom spremom (sa više godina staža)	6	5	11	
Nastavni kadar sa višom stručnom spremom	82	126	208	
Nastavni kadar sa visokom stručnom spremom	40	93	133	

³² Izvor podataka: „Budžet ZDK za 2011. godinu“, ZDK mart 2011. godine

Nastavni kadar sa nezavršenom stručnom spremom	---	---	---	
Bibliotekar:	---	4	4	
Ostalo:	---	---	---	
1.1. Administrativno i tehničko osoblje	M	Ž	Ukupno	Napomena
- Direktor/stručnost	6	3	9	Šest sa VSS i Tri s VŠS
-Pomićnik direktora	1	1	2	Jedan sa VSS i Jedan sa VŠS
- Sekretar/stručnost	2	7	9	Šest sa SSS, Dva sa VŠS, Jedan sa VSS
- Pravnik	---	---	---	-
Ostalo: Računovođa:	1	3	4	Jedan sa VŠS i tri sa SSS,
SSS	9	8	17	Kućni majstori i radnici na održavanju čistoće
VKV	1	---	1	
KV	8	4	12	
NK	5	40	45	Radnici na održavanju čistoće

U školskoj 2011/2012. godini, prema *devetogodišnjem obrazovanju*, u škole je upisano 4937 (2545M/2392Ž) učenika/ca od čega je 95 (61M/34Ž) učenika/ca sa posebnim potrebama. Prema evidenciji škola, od navedenog broja učenika/ca sa posebnim potrebama, 61 (36M/25Ž) učenika/ca je ocijenjeno od strane općinske Komisije za ocjenjivanje i razvrstavanje djece ometene u psihičkom ili fizičkom razvoju. U školskoj 2011/2012. godini, u osnovne škole je upisano nije upisano niti jedno dijete manjinskih grupa, tj. romske nacionalnosti.

U školskoj 2010/2011. godini, *osmogodišnje obrazovanje* u školama pohađalo je 5170 (2717M/2453Ž) učenika/ca od čega je 84 (48M/36Ž) učenika/ca sa posebnim potrebama. Prema evidenciji škola, od navedenog broja učenika/ca sa posebnim potrebama, 69 (36M/33Ž) učenika/ca je ocijenjeno od strane općinske Komisije za ocjenjivanje i razvrstavanje djece ometene u psihičkom ili fizičkom razvoju. U ovoj školskoj godini, osmogodišnje školovanje nije pohađalo niti jedno dijete manjinskih grupa, tj. romske nacionalnosti. *Za više informacija o tabelarnom pregledu broju učenika/ca koji/e su pohađali osnovne škole u Općini Tešanj u školskoj 2010/2011. godini, te školskoj 2011/2012. Godine, pogledati Aneks 3.*

U školama djeluju Vijeća učenika/ca, kao i Vijeće roditelja čija je funkcija da: promovira interese škole u zajednici na čijem području se škola nalazi, predstavlja stavove roditelja školskom odboru, podstiče angažman roditelja u radu škole, informira školski odbor o svojim stavovima kada ocijeni da je to potrebno ili po zahtjevu školskog odbora, o svakom pitanju koje se odnosi na rad i upravljanje školom, učestvuje u izradi i realizaciji odgovarajućih projekata kojima se potiče i unapređuje obrazovni rad u školi.³³

Prema dokumentu „Strategija razvoja općine Tešanj (2007-2015)“, veći dio školskih objekata je građen krajem 70-tih i početkom 80-tih godina prošlog vijeka, te postoji mnogo problema sa kojima se susreću ove ustanove: starost objekata, neadekvatno održavanje - nedovoljno ulaganje u školske objekte, nedovoljna infrastrukturna opremljenost školskih objekata i sl. Bez obzira na stalna nastojanja za poboljšanjem, evidentno je da postoje neujednačeni uslovi u svim školama na području Kantona, pa i na prostoru općine, a najizraženiji problemi su: loše i zastarjele instalacije, neuređena školska dvorišta, loše ili

³³ Izvor podataka: Zakon o osnovnoj školi ZDK (Sl. novine ZDK, br. 05/04)

nikako uređeni sportski poligoni (postojanje fiskulturne sale pored svake škole čini se prilično dalekim), problem nedostatka školske opreme i nastavnih učila. U proteklim godinama Općina je finansirala i sufinansirala niz projekata u osnovnim školama, a vrlo je važno istaći da su roditelji učenika/ca u posljednje dvije godine često bili pokretači i sufinansijeri određenih projekata. U pogledu stručnosti uposlenih u školama treba napomenuti da postoje određeni problemi u nastavi stranih jezika (prvenstveno engleskog) i nastavi kulture (muzičke i likovne).³⁴

Osnovne škole na području općine Tešanj navode da elektronska baza podataka o djeci koja se trebaju upisati u osnovne škole ne postoji. Spiskove djece dorasle za upis u prvi razred upućuju se osnovnim školama iz Matičnog ureda Općine Tešanj bez adrese stanovanja i to samo podatke djece rođene u bolnici u Tešnju (npr. škole nemaju podatke o djeci rođenoj u Zenici). U osnovnim školama ne postoji elektronska baza podataka o učenicima/cama osnovnih škola, niti evidencija o broju mladih koji napuštaju školovanje. Saradnja sa srednjim školama uspostavlja se putem profesionalne orijentacije učenika.

Od devet osnovnih škola, sedam ima područne škole i to kako slijedi:

- OŠ“Huso Hodžić“-PŠ Raduša i PŠ Dobropolje od I-V raz.
- OŠ“Rešad Kadić“ -PŠ Džemilić Planje od I – IX razreda
- OŠ“9.septembar“ -PŠ Trepče od I – V razreda
- OŠ“Kulin Ban“-PŠ Kraševo i PŠ Lepenica od I -V raz.
- OŠ“Abdulvehab Ilhamija“-PŠ Mrkotić i PŠ Bobare od I-V
- OŠ“Mustfa Mulić“ -PŠ Gornjr Šije od I -V razreda
- OŠ“Demal Bijedić“-PŠ Piljužiči i PŠ Novi miljanovci od I-V

U osnovnim školama ne djeluje mobilni tim za inkluzivnu nastavu niti se koriste usluge mobilnog tima uspostavljenog od strane druge institucije. Na području općine Tešanj niti jedna osnovna škola nema produženo dnevno zbrinjavanje za učenike/ce. Međutim, prema upitnicima popunjenim od strane osnovnih škola, sve osnovne škole imaju biblioteke. U školama djeluje Vijeće učenika koje čini po jedan učenik iz svakog razreda. U školama je također aktivno i Vijeće roditelja koje čine po jedan roditelj iz svakog odjeljenja od I do VIII razreda. Osnovne škole podržavaju vannastavnih aktivnosti kojih ukupno ima 26 (kulturno-umjetničke, znanstveno-tehničke, sportske, itd.). Od devet osnovnih škola, samo pet matičnih škola imaju sale za tjelesni i zdravstveni odgoj (TIZO) i to: OŠ“Huso Hodžić“, OŠ“Rešad Kadić“, OŠ“9.septembar“, OŠ“Kulin Ban“ i OŠ „1.Mart“. U sklopu škola postoji igralište kao što su poligoni za mali nogomet, košarku i rukomet, koji su u zadovoljavajućem stanju. Osnovne škole nemaju prilagođene pristupe za osobe sa invaliditetom, niti su obezbijeđeni uslovi za djecu i mlade sa invaliditetom (toalet i sl.). U vezi sa navedenim potrebno je obezbijediti sredstva kako bi se uredion pristup, kako u školsku zgradu, tako i u WC-ima i drugim školskim prostorijama. Osnovne škole ističu da nisu opremljene adekvatnim nastavnim učilima, uključujući i opremljenost laboratorija, kabineta i sl. Osnovne škole u svom sastavu imaju adekvatne sanitarne prostorije, ali one nisu prilagođene za djecu sa invaliditetom. U osnovnim školama se ne obezbijeduju besplatni obroci za učenike/ce, dok je za većinu učenika čije mjesto stanovanja udaljeno više od 5km obezbijeđen je besplatan prijevoz.

Po pitanju razvoja kapaciteta uposlenih u osnovnim školama u proteklih dvije godine, isti su pohađali treninge kako slijedi: „Naša prav“ u organizaciji „Osmijeh“ Gračanica (33Ž, nastavnika predmetne nastave); „Primjena EFP modela u nastavi matematike“ u organizaciji PZ Zenica (8M/18Ž, nastavnici matematike); „Nenasilna komunikacija“ u organizaciji Sezam Zenica (14M/24Ž, nastavnici, direktori i pedagozi); „Igrolike aktivnosti u početnoj nastavi matematike“ u organizaciji PZ Zenica (9Ž, nastavnici razredne nastave); „Šta, kada i kako ocjenjujemo u nastavi“ u organizaciji PZ Zenica (9M/2Ž, nastavnici tjelesnog odgoja); „Vrednovanje učeničkog postignuća“ u organizaciji PZ Zenica (4M/5Ž, nastavnici muzičke

³⁴ Izvor podataka: “Strategija razvoja općine Tešanj (2007-2015)“, Općina Tešanj 2007. godine

kulture); „Bolesti ovisnosti“ u organizaciji Kantonalnog centra za borbu protiv ovisnosti (28M/23Ž, nastavnici predmetne i razredne nastave); „Indeks inkluzivnosti“ u organizaciji PZ Zenica (58M/72Ž, nastavnici predmetne nastave, razredne nastave, direktor, pedagog i predstavnici roditelja, lokalne zajednice i učenika); „Mjerenje i testiranje iz TiZO u razrednoj nastavi“ u organizaciji PZ Zenica (9M/2Ž, nastavnici razredne nastave); „Naša prava“ u organizaciji Osmijeh Gračanica (8M/12Ž, nastavnici predmetne nastave i pedagog).

U osnovnoj školi djeluje trener po metodologiji usmjerenoj na dijete, koji je certificiran od strane NVO-a „Step by Step“. Uposlenici/e omogućavaju edukaciju kroz organizaciju seminara, javnih tribina, okruglih stolova i dr. Kada su potrebe za dodatnim edukacijama za uposlenike/ce osnovnih škola u pitanju, istaknute su sljedeće specifične oblasti ili teme: djeca sa posebnim potrebama, osvremenjavanje nastave, motivacija i učenje i kultura dijaloga.

U osnovnim školama se za učenike sa posebnim potrebama radi prilagođen plan i program. Nastavni kadar je djelomično obučen za rad sa djecom sa posebnim potrebama i svakako su im potrebni stalni oblici edukacije u vezi rada sa navedenom grupom djece. U osnovnim školama ne djeluje asistent u inkluzivnoj nastavi. Međutim, uposlenici/e osnovnih škola su obučeni da apliciraju metodologije učenja. Po pitanju koncepta „Škole po mjeri djeteta“, bilo bi dobro da se kontinuirano organizuju treninzi na ovu temu. U školama postoji program prevencije međuvršnjačkog nasilja, ali ne postoji program za savjetovanje mladih majki i roditelja, niti program odgovornog roditeljstva i humanizacije među polovima. Po pitanju prioriteta, osnovne škole su navele sljedeće: 1) oprema (opremanje kabineta prirodnih i društvenih nauka, te izgradnja sportskih sala); 2) poboljšanje statusa djece (zbog sve teže ekonomske situacije i zbog preopširnog nastavnog plana i programa); 3) uvođenje novih metoda rada ili unapređenje postojećih; 4) poboljšanje saradnje sa roditeljima (prezauzetost roditeljima zbog rješavanja egzistencijalnih problema tako da im ostaje veoma malo vremena da se posvete djeci); 5) profesionalni razvoj (u skladu sa prethodno navedenim temama potrebnih edukacija); 6) poboljšanje sa institucijama i organizacijama.

Škole saraduju sa lokalnim nevladinim organizacijama mladih i zajednički cilj je da se nađe način da mladi (učenici osnovne i srednje škole kao i oni koji su završili školu) svoje slobodno vrijeme ispune što kvalitetnijim sadržajima. Kada je u pitanju saradnja sa NVO-ima posebno se ističe dobra saradnja sa pokretom Ekomladi, u okviru koje realizirani brojni projekti kako ekološkog tako i zabavnog karaktera. Ohrabrujuće je to što navedena saradnja i dalje traje.

Od školske 2011/2012. godine u školama je aktivan jedan broj volontera - pripravnika koji će pored redovne metodičke prakse, biti uključeni u aktivnosti djelovanja nekih sekcija, kao pomoć i podrška u pripremi određenih školskih manifestacija i sl. Škole imaju zadovoljavajuću saradnju i sa Centrom za socijalni rad po pitanju zlostavljanja i nasilja nad ženama i djecom. Saradnja sa matičnim uredom općine Tešanj se uglavnom ogleda kroz slanje dokumentacije tj. spiskova djece školskih obveznika koji se od strane matičnog ureda općine prosljeđuju svake školske godine pred sami upis učenikau prve razrede. Po pitanju djece sa smetnjama u razvoju, osnovne škole ostvaruju saradnju sa Centrom za socijalni rad, Domom zdravlja, odnosno Centrom za mentalno zdravlje pri Domu zdravlja općine. Kada je u pitanju specifična problematika vezana za osnovno obrazovanje djece koja je riješena na terenu, osnovne škole su navele da ima pomaka kada je u pitanju integracija djece sa posebnim potrebama u redovnu nastavu jer su mnogo prihvaćeniji i od strane nastavnika, učenika, ali i okoline. Međutim i dalje je gorući problem kada su u pitanju djeca sa posebnim potrebama koja dolaze u prekobrojna odjeljenja, kojima nastavnici nisu u mogućnosti da pruže adekvatnu pomoć ili nisu ni stručni za djecu koja imaju specifični vid oštećenja (npr. djeca sa oštećenjem sluha i drugim oblicima lakših psihičkih poteškoća u razvoju). Djeca sa posebnim potrebama se samo provode kroz obrazovni proces bez adekvatnog usvajanja osnovnog znanja.

Srednje obrazovanje

U općini Tešanj djeluju javne ustanove srednje škole a u skladu sa Zakonom o srednjoj školi ZDK (Sl. glasnik ZDK, br. 5/04) i Pedagoški standardima. Ministarstvo za obrazovanja, nauku, kulturu i sport ZDK finansira djelovanje srednjih škola (plaće i materijalne troškove), dok Općina Tešanj izdvaja sredstva u vidu grantova za srednje škole (više vidjeti pod 3.1.).

Srednje škole se osnivaju i rade u skladu sa Pedagoškim standardima za srednje škole i Normativima školskog prostora, opreme i nastavnih sredstava za srednje škole. U srednjoj školi obrazuju se: redovni učenici/ce normalnog psihičkog i fizičkog razvoja, nadareni učenici/ce i učenici/ce sa posebnim potrebama; kao i lica koja žele da se vanredno obrazuju, stručno usavršavaju i dopunski obrazuju putem raznih oblika obrazovanja. Upis učenika/ca u srednju školu vrši se na osnovu konkursa koji se objavljuje putem sredstava informiranja najmanje dva mjeseca prije početka školske godine. Pravo konkurisanja imaju svi učenici/ce u skladu sa ovim Zakonom i koji na dan upisa nisu stariji od 18 godina. Bliže uvjete i kriterije za upis određuje nadležno Ministarstvo.

U srednjoj školi organiziraju se slobodne aktivnosti učenika/ca uključivanjem u razne oblike rada koji se zasnivaju na dobrovoljnom izjašnjavanju učenika/ca, zatim ostvarivanju saradnje sa nevladinim organizacijama i dr. U srednjoj školi formira se Vijeće učenika i Vijeće roditelja radi ostvarivanja neposredne saradnje sa organima škole. Djelokrug rada vijeća regulira se poslovnikom o radu vijeća.

Kao i u oblasti osnovnog obrazovanja, stručno-pedagoški nadzor vrši Pedagoški zavod, a nadzor nad zakonitošću djelovanja ovih ustanova vrši nadležna kantonalna inspekcijaska služba.³⁵

U općini Tešanj djeluju sljedeće srednje škole:

R. Br.	Naziv srednje škole	Planirana sredstva u Budžetu ZDK za 2011. godinu (KM) ³⁶
1.	JU Gimnazija „Musa Ćazim Ćatić“ Tešanj	749.633,00
2.	JU „Srednja tehnička škola“ Tešanj	1.329.354,00
3.	Mješovita srednja škola Tešanj	1.921.479,00
Ukupno:		4.000.466,00

Slijedi pregled uposlenog kadra u srednjim školama u općini Tešanj prema prikupljenim podacima iz januara 2012. godine:

Pregled i broj zaposlenih u srednjoj školi	Gender		Ukupno	Napomena
	M	Ž		
		113	129	
Dipl. socijalni radnik	-	-	-	
Socijalni radnik	-	-	-	
Psiholog	-	-	-	
Pedagog	-	4	4	

³⁵ Izvor podataka: Zakon o srednjoj školi ZDK (Sl. novine ZDK, br. 05/04)

³⁶ Izvor podataka: “Budžet ZDK za 2011. godinu“, ZDK mart 2011. godine

Pedagog-psiholog	1	1	2	
Defektolog:	-	-	-	
- Logoped (poteškoće u govor)	-	-	-	
- Surdoaudiolog (oštećenje sluha)	-	-	-	
- Oligofrenolog (smanjene sazajne sposobnosti)	-	-	-	
- Tifolog (oštećenje vida)	-	-	-	
- Somatoped (tjelesne - motoričke poteškoće)	---	---	---	
- Specijalni pedagozi	---	---	---	
Nastavni kadar sa višom stručnom spremom	1	8	9	
Nastavni kadar sa visokom stručnom spremom	77	84	161	
Nastavni kadar sa nezavršenom stručnom spremom	---	1	1	
VKV profesori praktične nastave	21	---	21	
1.1. Administrativno i tehničko osoblje	M	Ž	Ukupno	Napomena
- Direktor/stručnost	3	---	3	VSS
- Sekretar/stručnost	2	1	3	VSS
- Pravnik	---	---	---	
- Ostali	2	10	12	VSS
SSS	6	4	10	
VKV	---	---	---	
KV	---	---	---	
NK	---	16	16	OŠ

U školskoj 2010/2011. godini, u srednje škole je upisano 2374 (1201M/1173 Ž) učenika/ca, pri čemu je potrebno naglasiti da u srednje škole nije bilo upisano niti jedno dijete sa posebnim potrebama, kao ni djeca manjinskih grupa.

U školskoj 2011/2012. godini, u srednje škole je upisano 1117 (677M/440Ž) učenika/ca, od čega je broj učenika/ca sa posebnim potrebama koji su ocjenjeni od strane Komisije za ocjenjivanje i razvrstavanje djece sa poteškoćama u razvoju 17 (7M/10Ž). U ovoj školskoj godini nema upisane djece koja pripadnici nacionalnih manjina. *Za više informacija o tabelarnom pregledu broju učenika/ca koji/e su pohađali srednje škole u Općini Tešanj u školskoj 2010/2011. godini, te školskoj 2011/2012. godine, pogledati Aneks 4.*

Prema dokumentu „Strategija razvoja općine Tešanj za period 2007-2015“, sve srednje škole rade u jednom objektu čija gradnja datira iz 1984. godine, a objekat je građen namjenski, sa 30 projektovanih učionica za kabinetsku nastavu, sa školskim radionicama za praktičnu nastavu i bibliotekom. Prema istom izvoru, sve tri škole ističu izražen problem nedostatka prostora i smatraju da je neophodno povećati prostor na sadašnjem objektu ili, kao bolju varijantu, predlažu dislociranje jedne od škola na drugu lokaciju. Izgradnjom sportske dvorane i osnivanjem JU Sportsko-rekreacioni centar svi učenici/ce srednjih škola imaju normalne uvjete za odvijanje sati tjelesnog odgoja.

Značajan problem JU Gimnazije „Musa Ćazim Ćatić“ predstavlja nedostatak opreme i učila koja jedva zadovoljavaju minimum koji je neophodan da se nastava normalno odvija. Uz pomoć Ministarstva Kantona nabavljeno je nešto učila, ali i dalje nedostaje oprema za kabinete fizike, hemije, biologije i stranih jezika, te namještaj za najmanje tri kompletne učionice.

Srednja tehnička škola obrazuje kadar za 4 različita zvanja, a u njoj se vrši obrazovanje učenika/ca po programima sljedećih tehničkih škola:

- Medicinska škola, IV stepen sa zvanjima: medicinska sestra (tehničar), akušersko-ginekološka sestra - tehničar, farmaceutski tehničar;
- Ekonomska škola, IV stepen;
- Elektrotehnička škola, IV stepen, sa zvanjem elektrotehničar energetike;
- Mašinska škola, IV stepen, sa stručnim zvanjem mašinski tehničar.

Škola trenutno raspolaže sa 11 učionica, 6 kabineta, jednom radionicom i bibliotekom. Školi nedostaje oprema za kabinete medicinske struke, hemije i biologije (za kabinet hemije je kompletirana oprema, ali zbog skučenosti prostora nije u cijelosti montirana). Škola ne raspolaže specijaliziranom radionicom elektrotehničke i mašinske struke, već je raspoloživi prostor prilagodila praktičnoj nastavi ovih struka, sa skromnom opremom koja ne zadovoljava standarde potrebne za ove radionice. Cjelokupan učionički namještaj je dotrajao i trebalo bi u najskorije vrijeme izvršiti njegovu zamjenu.

Srednja stručna škola obrazuje učenike/ce za slijedeća zanimanja:

- Elektrotehnička stručna škola: Električar, EU-VET program;
- Mašinska stručna škola: Automehaničar, Mašinbravar, Metalostrugar, Plinski i vodoinstalater;
- Zavarivač;
- Tekstilna stručna škola: Krojač, EU-VET program;
- Građevinska stručna škola: Zidar-fasader-izolater, EU-VET program;
- Keramičar-teracer-podopolagač;
- Drvoprerađivačka stručna škola: Stolar, EU-VET program;
- Trgovinska stručna škola: Trgovac, EU-VET program;
- Poslovni sekretar EU-VET program;
- Stručna škola uslužnih djelatnosti: Frizer-vlasuljar;
- Ugostiteljsko-turistička stručna škola: Kuhar, EU-VET program, Konobar, EU-VET program;
- Poljoprivredna stručna škola: Cvjećar-vrtlar, EU-VET program;
- Prehrambena stručna škola: Prehrambeni prerađivač, EU-VET program;
- Kožarska stručna škola: Konfeksionar kožne odjeće.

U Srednjoj stručnoj školi vrši se obrazovanje učenika trećeg stepena. Srednja stručna škola dijeli objekat sa ostale dvije srednje škole, te prostorom, kao ni ostale srednje škole, ne zadovoljava potrebe definisane pedagoškim standardima. Školi nedostaje oprema za kabinete biologije, hemije, fizike i kabinet stranih jezika, dok je opremljenost ostalim učilima na zadovoljavajućem nivou. Veći dio učioničkog namještaja je dotrajao i trebalo bi u najskorije vrijeme izvršiti njegovu zamjenu.³⁷ Prema Zakonu o srednjoj školi, škole su dužne dostaviti izvještaje o uspjehu u učenju i vladanju škola je dužna dostaviti Pedagoškom zavodu na kraju prvog polugodišta i na kraju školske godine.

Prema upitnicima koje su popunile srednje škole na području općine Tešanj, u ovim ustanovama postoji elektronska baza podataka o učenicima srednje škole. Također, srednje škole posjeduju i evidencije o mladima koji napuštaju srednje obrazovanje iz razloga nemogućnosti uklapanja u novu sredinu i školsko okruženje, udaje ili lošeg vladanja u školi. Postoji i saradnja sa drugim srednjim školama po pitanu praćenja upisa djece. Međutim, u srednjim školama ne postoji Odjeljenje za niža zanimanja za djecu sa posebnim potrebama.

U srednjim školama postoji Mobilni tim za inkluzivnu nastavu, koji čine direktori, pedagozi i razrednici. Srednje škole nemaju produženi boravak. Sve srednje škole su istakle da imaju biblioteke, te da u njima djeluje Vijeće učenika koje čine po jedan učenik iz svakog odjeljenja i nastavnik koordinator Vijeća. Neke od aktivnosti Vijeća su: uključenost učenika u vannastavne aktivnosti; kodeks ponašanja učenika; prijedlozi mjera za poboljšanje u učenju i vladanju; analiza uspjeha i vladanja učenika na kraju I polugodišta i na kraju školske

³⁷ Izvor podataka: "Strategija razvoja općine Tešanj (2007 -2015)", Tešanj 2007. godine

godine; obrada interesantnih tema; kreativni rad učenika po zanimanjima; učestvovanje u pripremama za obilježavanje Dana škole; organizacija ekskurzija, mature, završnih ispita, itd. U srednjim školama također djeluje i Vijeće roditelja. Neke od aktivnosti Vijeća roditelja su: analiza upisa učenika u novu školsku godinu; analiza uspjeha i vladanja učenika na kraju I polugodišta i na kraju školske godine; prijedlozi mjera za poboljšanje u učenju i vladanju; kako poboljšati standard učenika – prijedlozi i diskusija; realizacija stručnih tema, itd. Srednje škole podržavaju 23 nastavne aktivnosti (kulturno-umjetničke, dramsko recitatorska, novinarska, folklore, znanstveno - tehničke i nastavne (Mladi inovatori u mašinstvu; Mladi inovatori u građevinarstvu; Mladi modelari i kreatoru u EU-VET; Mladi inovatori u elektrotehnici; Mladi fizičari; Mladi frizeri; Zdrava hrana; Mašinci; Ekologija; Upravljanje bazom podataka; Programiranje na CNC mašinama), sportske (Sportska sekcija) i ostale (Sekcija za Informatiku; Foto sekcija; povezivanje radionica; Aranžiranje; Debatni klub; Bibliotečko-informacijska; istraživanje tržišta; Humani). Srednje škole koriste salu JU Sportsko - rekreacionog centra Tešanj koja je u solidnom stanju, i ne posjeduju vlastite sale, niti igrališta. Srednje škole nemaju prilagođene pristupe osobama sa invaliditetom i djelimično su opremljene adekvatnim nastavnim učilima, uključujući i opremljenost laboratorija i kabineta. Sve srednje škole imaju adekvatne sanitarne prostorije, ali one nisu prilagođene za djecu sa invaliditetom. U srednjim školama se ne obezbjeđuju besplatni obroci za učenike/ce, niti je djeci iz udaljenih područja obezbijeđen besplatan prijevoz.

Po pitanju profesionalnog usavršavanja u posljednje dvije godine, nastavnici srednjih škola su pohađali sljedeće treninge u organizaciji PZ Zenica: „Hemija“ (1M/3Ž), „Demokratija i ljudska prava (3Ž), „Informatika“ (1M/4Ž), „Geografija“ (3Ž), „Bosanski jezik“ (1M/5Ž), „Pedagogija“ (3Ž), „Matematika“ (3M/4Ž), „Seminar za direktore“ (3M). U srednjim školama ne djeluje trener po pitanju određenih programa. Uposlenici/e omogućavaju edukaciju kroz organizaciju seminara, javnih tribina, okruglih stolova, itd. Po pitanju potreba za dodatnim edukacijama, srednje škole su istakle sljedeće teme: 1) djeca sa posebnim potrebama; 2) osavremenjavanje nastave; 3) motivacija i učenje; 4) kultura dijaloga.

Iz oblasti posebnih programa za djecu, uključujući i djecu sa posebnim potrebama, srednje škole omogućavaju dopunsku nastavu iz matematike, fizike, hemije, biologije, bosanskog, engleskog, njemačkog i latinskog jezika. Međutim, nastavni kadar nije obučen za rad sa djecom sa posebnim potrebama, niti imaju asistente u inkluzivnoj nastavi, ali su naveli da im je potrebna dodatna edukacija. Nastavni kadar nije obučen da aplicira metodologije učenja, niti su upoznati sa konceptom „Škola po mjeri djeteta“. Srednje škole imaju program prevencije maloljetničke delikvencije, ali nemaju program savjetovanja mladih majki i roditelja, niti program odgovornog roditeljstva i humanizacije među polovima.

Po pitanju prioriteta srednjih škola istaknuto je sljedeće: 1) oprema (za laboratorij Hemije, Fizike, Biologije, Poljoprivrednu i prehrambenu struku; grafoskopi; projektori; računari; knjige za biblioteku), 2) profesionalni razvoj (u skladu sa prethodno navedenim potrebama za edukacijom); 3) uvođenje novih metoda rada ili unapređenje postojećih; 4) poboljšanje sa institucijama i organizacijama, 5) poboljšanje statusa djece (veći školski prostor; bolji uslovi u školi-kabineti; prevoz učenika); 6) poboljšanje saradnje sa roditeljima (radionice za roditelje; edukacija; preodgajanje djece; dolazak roditelja na informacije; planiranje vremena za međusobnu suradnju, itd.).

Srednje škole ne provode aktivnosti u saradnji sa nevladinim organizacijama (udruženja) koje djeluju u oblasti socijalne i dječije zaštite, niti u ovim ustanova u djeluju volonteri (profesionalci, djeca i mladi, članovi/ice udruženja građana). Po pitanju saradnje sa Centrom za socijalni rad, Domom zdravlja i Policijom kada je utvrđeno zlostavljanje i nasilje nad ženama i djecom, srednje škole su istakle da se ista odvija službenim putem, pozivom na poznate brojeve telefona Centra, Doma Zdravlja i policije (saradnju uspostavlja i održava direktor i pedagog škola - nije bilo navedenih registriranih slučajeva). Srednje škole također saraduju sa osnovnim školama, Centrom za socijalni rad, Domom zdravlja po pitanju djece sa smetnjama u razvoju u smislu prikupljanja informacija o djeci sa smetnjama u razvoju.

3.4. Zdravstveni sektor

Zdravstvena zaštita na području općine Tešanj se ostvaruje kroz djelovanje dvije javne ustanove, a to su JZU Dom zdravlja sa poliklinikom „Izudin Mulabećirović Izo“ Tešanj i Opća bolnica Tešanj.

Zdravstvene ustanove djeluje u skladu sa sljedećim zakonima: Zakonom o zdravstvenoj zaštiti (Sl. novine FBiH, br. 46/10), Zakonom o zdravstvenom osiguranju (Sl. novine FBiH, br. 30/97, 7/02, 70/08 i 48/11), Odlukom o utvrđivanju osnovnog paketa zdravstvenih prava u FBiH (Sl. novine FBiH, br. 21/09), Odlukom o maksimalnim iznosima neposrednog učešća osiguranih lica u troškovima korištenja pojedinih vidova zdravstvene zaštite u osnovnom paketu zdravstvenih prava (Odluka o participaciji) (Sl. novine FBiH, br. 21/09), Zakonom o pravima, obavezama i odgovornostima pacijenata FBiH (Sl. novine FBiH, br. 40/10), Zakonom o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti (Sl. novine FBiH 29/05).

Prema Federalnoj odluci o participaciji, od ličnog učešća u troškovima liječenja, između ostalih su oslobođena: djeca do navršene 15-e godine života, učenici/ce i redovni studenti do navršene 26-e godine života; žene u ostvarivanju trudnoće i materinstva; osigurana lica – šticećenici/ce socijalnih ustanova i korisnici/ce socijalne zaštite, osigurana lica koja su prijavljena kod Biroa za zapošljavanje kao nezaposleni. Za lica smještena u ustanovama socijalne zaštite i za korisnike/ce stalne novčane pomoći, obveznik za uplatu zdravstvenog osiguranja je Zavod za socijalnu zaštitu FBiH. Za djecu od rođenja do 15 godina, kao i lica nakon navršenih 65 godina života, koja nisu osigurana po drugoj osnovi, uplate vrši organ uprave kantona preko nadležnog centra za socijalni rad. Vlastito zdravstveno osiguranje za djecu stariju od 15 godina, koja ne nastavljaju školovanje, dobiva se prijavom na Zavod za zapošljavanje (u okviru roka za prijavu). Za učenike/ce do 18 godina i studente do 26 godina, koji nisu osigurani po drugom osnovu u FBiH, uplate vrši organ uprave kantona nadležan za obrazovanje. Nezaposlene osobe, pravo na zdravstveno osiguranje ostvaruju prijavom na biro/zavode za zapošljavanje. Nezaposleni, koji nisu prijavljeni na biro za zapošljavanje, a koji primaju trajnu socijalnu pomoć kao što su starije osobe ili osobe bez školske spreme, pravo na ovjeru zdravstvene knjižice stiču preko Centra za socijalni rad.

Putem Centra za socijalni rad Tešanj zdravstvenu zaštitu ostvaruju lica koja nisu osigurana ni po kom osnovu i to

1. Korisnici prava na stalnu novčanu pomoć, i radno nesposobni članovi domaćinstva.
2. lica starija od 65 godina muškarci, odnosno 60. godina žene.
3. Civilne žrtve rata i radno nesposobni članovi domaćinstva ukoliko nisu osigurani po drugom osnovu
4. Djeca od rođenja do polaska u osnovnu školu, a nisu zdravstveno osigurana kao članovi porodice osiguranika.,
5. Osobe smještene u Ustanove socijalne zaštite,
6. Nezaposlena samohrana majka-porodilja za vrijeme trudnoće, porođaja i do starosti djeteta do godinu dana, te radno nesposobni članovi njenog domaćinstva ukoliko nisu osigurani po drugom osnovu.

Djeca školskog uzrasta i studenti imaju pravo na zdravstvenu zaštitu pod uslovom da nisu osigurani po drugom osnovu putem Općine Tešanj.

Djeca koja ne nastave školovanje poslije devetogodišnjeg obrazovanja a ne prijave se kod zajednice za zapošljavanje u određenom roku ostaju bez zdravstvene zaštite, što predstavlja problem.

Nadzor zakonitosti rada zdravstvene ustanove i zdravstvenih radnika vrši zdravstvena kantonalna inspekcija koja, između ostalog, razmatra podneske pravnih i fizičkih lica koji se odnose na nadzor i o poduzetim radnjama i mjerama pismeno obavještava podnosioca. Inspektori imaju pravo i dužnost da nareda otklanjanje utvrđenih nepravilnosti i nedostataka u određenom roku i zabrane provođenje mjera i radnji koje su suprotne sa zakonom ili provedbenim propisima. Zakon predviđa kaznene odredbe u iznosu od 10.000 do 15.000 KM za zdravstvenu ustanovu, ukoliko, između ostalog, građaninu uskraćuje prava na ostvarivanje zdravstvene zaštite predviđene zakonom.³⁸ (za više informacija u vezi finansiranja u oblasti zdravstvene zaštite putem Ministarstva zdravstva Vlade ZDK, pogledati **aneks 5**).

JZU Dom zdravlja sa poliklinikom „ Izudin Mulabećirović Izo“, Tešanj

Dom zdravlja Tešanj je osnovan 1996. godine odlukom Općinskog vijeća Tešanj, a kao Dom zdravlja sa poliklinikom „Izudin Mulabećirović Izo“ registrovan je od jula 2002. godine. Dom zdravlja Tešanj je institucija od velikog društvenog značaja, jer je njena osnovna djelatnost rano otkrivanje, sprječavanje i suzbijanje uzroka obolijevanja i povređivanja, kao i briga za očuvanje zdravlja građana. Na nivou primarne zdravstvene zaštite zastupljene su sljedeće ambulante i službe:

- Porodična medicina (18 ambulanti porodične medicine, od kojih je 9 terenskih);
- Služba hitne medicinske pomoći
- Zdravstvena zaštita djece
- Zdravstvena zaštita žena
- Pneumofiziološka zdravstvena zaštita
- RTG dijagnostika
- Laboratorijska dijagnostika
- Higijensko-epidemiološka služba
- Služba za zdravstvenu zaštitu zuba i usta (pet ambulanti)
- CMZ - Centar za mentalno zdravlje
- CBR - Centar za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju.

Na nivou sekundarne zdravstvene zaštite u Domu zdravlja pružaju se specijalističko-konsultativne zdravstvene usluge, a zastupljene su sljedeće ambulante i službe: Opća interna medicina (jedan tim), Neurologija, Oftalmologija, Radiologija, Otorinolaringologija i Dermatologija. Pri Domu zdravlja, dio porodične medicine obavljaju ugovorni porodični doktori u PZU „Medicus“ Jelah, na osnovu Ugovora ZZO Zenica i Doma zdravlja.³⁹

Finansiranje rada Doma zdravlja se vrši iz sredstava Zavoda zdravstvenog osiguranja ZDK, iz sredstava Budžeta Općine Tešanj (kroz izdvajanja za grant za asfaltiranje i podršku za održavanje ambulanti u tri mjesne zajednice), te putem naplate usluga od neosiguranih lica i donacija.

U tabeli slijedi pregled uposlenog medicinskog i administrativnog kadra u Domu zdravlja Tešanj prema podacima ova ustanove iz januara 2012. godine:

Pregled i broj zaposlenih u zdravstvu/ primarna zdravstvena zaštita	Spolna struktura		Ukupno 156 (120M/36Ž)	Napomena
	M	Ž		
Specijalista opće medicine	1		1	

³⁸ Izvor podataka: „Vodič za ostvarivanje prava na zdravstvenu zaštitu“, ICVA, mart 2011. godine

³⁹ Izvor podataka: www.ezdravlje.org

Specijalista interne medicine				+ specijalizant 1 M
Specijalista pedijatar		3	3	+ specijalizant 1 Ž
Specijalista ginekologije i opstetricije		2	2	+ specijalizant 1 Ž
Specijalista porodične medicine		2	2	+specijalizant 1 Ž
Specijalista medicine rada	1	2	3	
Specijalista neuropsihijatrije	1	1	2	
Specijalista psihijatar				
Specijalista pneumoftziologije	1		1	
Specijalista radiologije				
Specijalista fizikalne medicine i rehabilitacije	1	1	2	
Specijalista dermatovenerolog	1	1	2	
Specijalista urgentne medicine	1		1	
Specijalista epidemiolog		1	1	
Specijalista oftamolog		1	1	
Doktor/ljekar medicine sa završenom dodatnom edukacijom iz porodične medicine	5	7	12	
Doktor/ljekar opće medicine	2	4	6	+ pripravnik 1 Ž
Doktor/ljekar opće medicine				
Doktor/ljekar pedijatar				
Doktor/ljekar psihijatar				
Doktor/ljekar ginekolog				
Stomatologija: - Doktor/ljekar stomatologije	2	2	4	
-Specijalisti dječije stomatologije				
- Pedodent	1		1	
Ostalo: -				
VMS i VMT – opšti smjer	2	6	8	6 VŠS, 2 VSS
VMT sanitarni smjer	2	1	3	3 VŠS + određeno 1 M
VMT rentgenološki smjer	1		1	VŠS
VMS fizioterapeutski smjer		1		VSS
VMS laboratorijski smjer		2	2	1 VSS, 1 VŠS
Ostalo: -				
SSS medicinski smjer	7	41	48	+ određeno SSS 3Ž 1 M
SSS laboratorijski smjer		1	1	
SSS fizioterapeutski smjer		2	2	
SSS farmaceutski tehničar				
SSS akušerska sestra		3	3	
SSS pedijatrijska sestra				
SSS sanitarni tehničar		1	1	
SSS zubotehnička	1		1	
Ostalo: - SSS stomatološka sestre		3	3	

Defektolog: -Logoped (poteškoće u govor) -Surdoaudiolog (oštećenje sluha) -Oligofrenolog (smanjene saznajne sposobnosti) -Tifolog (oštećenje vida) -Somatoped (tjelesne - motoričke poteškoće) -Specijalni pedagozi	1		1	
VSS socijalni radnik		1	1	
VŠS socijalni radnik				
Ostalo: -specijalista biohemije -diplomirani psiholog	1	1		
		1	1	
1.1. Administrativno i tehničko osoblje	M	Ž	Ukupno	Napomena
- Direktor/stručnost	1		1	VSS – dr med. Spec.
- Sekretar/stručnost		1	1	SSS – pravni tehničar
- Pravnik		2	2	VSS – dipl. Pravnik, VŠS - pravnik
- Osoba za održavanje čistoće		13	13	NK – 12 KV - 1
-vozači saniteta	7		7	KV vozač 6 VKV 1
-pomoćni radnici	2		2	KV 1 PK 1
-zaštita na radu i PPZ	1		1	VSS prof. Opštenarodne odbrane
-EFS (ekonomsko- finansijska služba)	1	8	9	VSS 1 VŠS 1 SSS 7

Prema podacima kantonalnog Zavoda za javno zdravstvo, slijede tabelarni pregled najčešćih bolesti djece i mladih po dobnim grupama u općini Tešanj za 2010. godinu:⁴⁰

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 10.000 stanovnika
Najčešća oboljenja u dobnj skupini od 0-6 godina			
1.	Oboljenja respiratornog sistema	5.172	12.291
2.	Oboljenje kože i potkožnog tkiva	320	760
3.	Oboljenje uha i mastoidnog nastavka	314	746
4.	Oboljenja hematopoetskog sistema	208	494
5.	Oboljenja digestivnog sistema	314	746
Najčešća oboljenja školske djece i omladine			
1.	Oboljenja respiratornog sistema	5.882	6.294
2.	Oboljenje kože i potkožnog tkiva	534	571
3.	Oboljenje uha i mastoidnog nastavka	610	653
4.	Oboljenja digestivnog sistema	712	762
5.	Oboljenja genitourinarnog sistema	642	687

Slijedi tabelarni pregled o broju djece, korisnika/ca usluga zdravstvene zaštite u općini Tešanj prema podacima JU Dom zdravlja u januaru 2012. godine

⁴⁰ Izvor podataka: „Izvjestaj o zdravstvenom stanju stanovništva i organizaciji zdravstva na području ZDK u 2010. godini“, Kantonalni zavod za javno zdravstvo Zenica

Djeca korisnici/ce zdravstvene zaštite, januar 2012. god.	Spol		Ukupno	Omogućene usluge primarne zdravstvene zaštite u Domu zdravlja	Omogućene usluge primarne zdravstvene zaštite u područnim ambulantomama	Precizniji pregled korisnika/ca usluga Centra za mentalno zdravlje, koji su već uključeni u ukupan broj korisnika/ca pri Domu zdravlja:		
	M	Ž				Spol		Ukupno
	13170	26330				M	Ž	
Djeca uzrasta od 0 – 6 godina	1137	2273	3410	DA	DA	6	10	16
Djeca uzrasta 7 – 18 godina	2500	5000	7500	DA	DA	26	70	96
Djeca ometena u fizičkom i psihičkom razvoju koja su prošla proces razvrstavanja				Ne posjedujem o tu evidenciju, nadležan centar za socijalni rad.				
Djeca za koju se sumnja da postoje smetnje u fizičkom i psihičkom razvoju				-				
Djeca – manjinske grupe (Romi)								

U općini Tešanj, broj medicinskog osoblja na 1000 stanovnika iznosi 0,113. Mjere zdravstvene zaštite iz domena porodične medicine na području općine Tešanj provode se u skladu sa odredbama Zakona o zdravstvenoj zaštiti. ZZ stanovništva se provodi kroz rad timova porodične medicine koji se sastoje od doktora porodične medicine, porodične sestre/tehničara i patronažne sestre. JU dom zdravlja sa poliklinikom Tešanj, raspolaže sa 9 ambulanti porodične medicine na terenu, i 8 ambulanti porodične medicine u glavnoj građi Ustanove.

Patronažna djelatnost medicinskih sestara u okviru Patronažne službe u porodici i zajednici, a osnovni cilj je proširenje zdravstvene zaštite izvan zdravstvene ustanove, aktivno pronalaženje onih kojima je potrebna zdravstvena i socijalna zaštita. Polivalentna patronažna služba ima usku saradnju sa Službom porodične medicine, službom Zdravstvena njega u kući. Kućne posjete za sve grupacije stanovništva u cilju zdravstveno – vaspitnog rada i promocije zdravlja. Ciljane posjete i pružanje usluga određenim kategorijama stanovništva - trudnice, porodilje, novorođenčad, predškolska, školska djeca, hronični bolesnici, invalidi. Dom zdravlja omogućava usluge trudnicama, vođenje trudnoće i usluge UZV. Zdravstvena zaštita djece organizirana je kroz timove porodične medicine i službe za zdravstvenu zaštitu djece i omladine, funkcionalno je podijeljena na:

- Dispanzer za zaštitu predškolske djece
- Dispanzer za zaštitu školske djece
- Savjetovalište za zdravu djecu

- Vakcinacije

Odjeli za zdravstvenu zaštitu djece (Dječiji dispanzer, Odjel za školsku medicinu) nisu opremljeni u skladu sa principom „prijatelji djece“. Dom zdravlja raspolaže sa opremom za hlađenje koja se koristi za transport i hlađenje medikamenata. Ova ustanova posjeduje bazu podataka registriranih korisnika zdravstvenih usluga u okviru timova porodične medicine. Baza sadrži broj registriranih korisnika, adresu, postojanje kanalizacije, vode u kući, te podatke o zdravstvenom stanju. Pri službi za fizijatriju djeluje i odjel za cerebralnu paralizu i plegiju kod djece. Na odjel fizijatrije i medicinske rehabilitacije trenutno dolazi oko 20 djece (godišnje u prosjeku oko 100). Dolaze djeca raznih uzrasta od beba, djece od 0-3 godine, pa sve do predškolske dobi. U zadnje vrijeme je u porastu broj djece, uzrasta do 1 godine. Usluge koje se pružaju u ovoj službi su razne vježbe za jačanje, sa i bez upotrebe rekvizita, koje posjedujemo, kao tegovi, ogledalo, razne lopte, ljestve. Uz navedene usluge pružaju se usluge i manualne masaže, termoterapije, itd. Pristup objektu Doma zdravlja je prilagođen djeci/osobama sa invaliditetom, ali rad sa bebama i djecom za vježbe kineziterapije zahtjeva odvojenu prostoriju što trenutno ne postoji.

Dom zdravlja posjeduje jedno terensko vozilo, koje zajednički koriste patronažna služba i služba zdravstvene njege u kući. Unazad 14 godina pri Domu zdravlja Tešanj, djeluje i Centar za mentalno zdravlje. Tim CMZ –a čini NPS, diplomirani psiholog, diplomirani socijalni radnik, te dva medicinska tehničara. Usluge prevencije, liječenja i dijagnosticiranja duševnog oboljenja, te osoba, djece i omladine ometene u psiho- fizičkom razvoju. Pri Centru djeluje i dnevni boravak za duševno oboljele osobe. Savjetodavni rad od strane medicinskog osoblja, socijalnog radnika, psihologa, itd.

Uposlenici/e Doma zdravlja su pohađali treninge u posljednje dvije godine kako slijedi: „Reforma mentalnog zdravlja” u organizaciji Federalnog ministarstva zdravstva (2Ž - diplomirani psiholog i diplomirani socijalni radnik); “Imunizacija” u organizaciji nadležnog ministarstva (1Ž - spec. epidemiolog), te predavanja organizovanih od strane farmaceutskih kuća (prisustvuju svi zainteresirani, te profili medicinsko osoblje, doktori, zdravstveni saradnici, itd.). Kada su u pitanje potrebe za dodatnim edukacijama za uposlenike/ce Doma zdravlja istaknute su sljedeće teme: edukacija za rad sa djecom sa posebnim potrebama (autistični spektar, hiperaktivna djeca, itd.), edukacija za rad sa žrtvama nasilja (djece i žena), tečajevi naprednog održavanja života djece i odraslih, komunikacija u zdravstvu i prevencija stresa na poslu. U okviru rada DZ Tešanj mjesečno se organiziraju predavanja na temu raznih oblasti zdravstva za uposlenike s ciljem edukacije te preventivnog djelovanja. Drugi vid edukacije predstavljaju predavanja u okviru raznih projekata po školama i mjesnim zajednicama. Kada su u pitanju prioriteta DZ, istaknuto je sljedeće: 1) oprema (računari, razni rekviziti za rad sa djecom ometenom u psiho- fizičkom razvoju, kako didaktički materijal tako i dodatna oprema – strunjače, lopte, itd.), 2) profesionalni razvoj (u skladu sa prethodno navedenim potrebama u oblasti edukacija, kao i u drugim oblastima koje se odnose na mentalno zdravlje i rad sa djecom), 3) poboljšanje sa institucijama i organizacijama (često zbog administrativnih obaveza zakažemo u saradnji sa drugim institucijama), 4) poboljšanje saradnje sa roditeljima djece, korisnika/ca usluga (saradnja sa roditeljima je otežana ukoliko nema adekvatnog informisanja od strane onoga ko upućuje roditelja za pomoć i zašto), 5) uvođenje novih metoda rada ili unapređenje postojećih i 6) poboljšanje statusa djece. Dom zdravlja provodi određene posebne programe sa fokusom na djecu/žene/porodice. Svake godine Dom zdravlja aplicira za projekte na nivou Općine, u zadnjih godinu dana ispred CMZ programi – rano upoznavanje roditelja sa početnim simptomima kozumiranja narkotičkih sredstava. U toku ove godine predviđena dva projekta vezana za Mentalno zdravlje djece i omladine.

Dom zdravlja provodi aktivnosti u saradnji sa nevladinim orgnaizacijama (udruženja) koje djeluju u oblasti socijalne i dječije zaštite (npr. saradnja sa NVO Udruženje roditelja djece sa posebnim potrebama). U DZ povremeno djeluju volonteri (učenici medicinske škole – preventivni program na ranom otkrivanju dijabetesa, povišenog TA). U slučaju utvrđivanja

zlostavljanja i nasilja nad ženama i djecom, DZ je Zakonom obavezan prijaviti nasilje, zlostavljanje nad ženama, djecom kao i bilo koji drugi oblik krivičnog djela. Istovremeno se obavijesti i institucija Policije, kao i Centar za socijalni rad. Dom zdravlja ne saraduju sa matičnim uredima po pitanju upisa novorođene djece u matične knjige, jer je to obaveza Porodiljskog odjela i Ginekologije koji su u sklopu Opće Bolnice Tešanj. Po pitanju djece sa smetnjama u razvoju, DZ svakodnevno ostvaruje saradnju koja zahtjeva razmjenu informacija, anamnestičke podatke o djeci koja traže uslugu u centru za mentalno zdravlja, a koja potiču iz socijalno ugroženih porodica ili neka druga problematika vezana za Centar za socijalni rad.

JZU Opća bolnica Tešanj

Opća bolnica u Tešnju sprovodi specijalističku zdravstvenu zaštitu iz oblasti interne medicine, hirurgije, pedijatrije, ginekologije i akušerstva, pulmologije, zbrinjavanja dijaliznih bolesnika, kao i oftalmologije. Obezbeđuje specijalističko konsultativnu zdravstvenu zaštitu za oko 80.000 stanovnika koji gravitiraju općini Tešanj sa područja Doboj-Juga, Usore, Maglaja i Teslića. Obavlja laboratorijske i radiološke djelatnosti u skladu sa normativima i standardima za nivo bolničko-specijalističke zdravstvene zaštite. Sprovodi programe specijalizacije i stručnog usavršavanja zdravstvenih radnika kao i edukaciju medicinskih sestara-tehničara radi osposobljavanja za samostalan radi polaganja stručnog ispita. Radi sticanja sopstvenog stručnog kadra Opća bolnica Tešanj vrši stipendiranje studenata Medicinskog fakulteta završnih godina. Opća bolnica Tešanj ima 10 odjeljenja u kojima raspolaže sa ukupno 215 kreveta od toga: interno 47, pulmologija 86, hirurgija 30, dječije 22, porodilište 15 i ginekologija 15.

U tabeli slijedi pregled uposlenog medicinskog i administrativnog kadra u Općoj bolnici Tešanj prema podacima ove ustanove iz januara 2012. godine:

Pregled i broj zaposlenih u Bolnici	Gender		Ukupno 222 (83M/139)	Napomena
	M	Ž		
Specijalista opće medicine				
Specijalista interne medicine	4		4	
Specijalista pedijatar	1	2	3	
Specijalista ginekologije i opstetricije	3	1	4	
Specijalista porodične medicine				
Specijalista medicine rada				
Specijalista neuropsihijatrije				
Specijalista psihijatar				
Specijalista pneumoftizilogije				
Specijalista radiologije	3		3	
Spec. transfuziologije		1	1	
Spec. patolog	1		1	
Doktori na specijalizaciji	4	4	8	
Spec. anesteziolog		1	1	
Spec. hirurgije	5		5	
Doktor/ljekar medicine sa završenom dodatnom edukacijom iz porodične medicine				
Doktor/ljekar opće medicine	1	7	8	
Doktor/ljekar pedijatar				

Doktor/ljekar psihijatar				
Doktor/ljekar ginekolog				
Stomatologija:				
- Doktor/ljekar stomatologije				
- Specijalisti dječje stomatologije				
- Pedodent				
Spec. oftalmolog	1		1	
VMS i VMT – opći smjer	7	9	16	
VMT sanitarni smjer				
VMT rentgenološki smjer	3	1	4	
VMS fizioterapeutski smjer				
VMS laboratorijski smjer	1	1	2	
SSS medicinski smjer	19	56	75	
SSS laboratorijski smjer		12	12	
SSS fizioterapeutski smjer				
SSS farmaceutski tehničar				
SSS akušerska sestra		10	10	
SSS pedijatrijska sestra				
SSS sanitarni tehničar				
SSS zubotehničarka				
Defektolog:				
-Logoped (poteškoće u govor)				
-Surdoaudiolog (oštećenje sluha)				
-Oligofrenolog (smanjene sazajne sposobnosti)				
-Tiflogolog (oštećenje vida)				
-Somatoped (tjelesne - motoričke poteškoće)				
-Specijalni pedagozi				
VSS socijalni radnik				
VŠS socijalni radnik				
1.1. Administrativno i tehničko osoblje	M	Ž	Ukupno	Napomena
- Direktor/stručnost	1		1	VSS spec. internista
- Sekretar/stručnost		1	1	SSS ekonomski tehničar
- Pravnik	1		1	VSS diplomirani pravnik
- Ostali – ekonom		1	1	VSS diplomirani ekonomista
SSS _EFS	5	6	11	
VKV- vozači	4	3	7	
KV – pomoćni radnici	1	4	5	
NK – osobe na održavanju čistoće	4	27	31	

Slijedi tabelarni pregled o broju djece, korisnika/ca usluga zdravstvene zaštite u općini Tešanj prema podacima Opće bolnice sa 01.01.2012. godine:

Djeca korisnici/ce sekundarne zdravstvene zaštite, januar 2012. god.	Gender		Ukupno:	Omogućene usluge sekundarne zdravstvene zaštite
	M	Ž		
Djeca uzrasta od 0 – 6 godina	380	390	770	Liječenje, dijagnostika i njega
Djeca uzrasta 7 – 18 godina	80	90	170	
Djeca ometena u fizičkom i psihičkom razvoju, prošla razvrstavanje	1	2	3	
Djeca za koju se sumnja da postoje smetnje u fizičkom i psihičkom razvoju	3	2	5	
Djeca – manjinske grupe - Kinez	1		1	

Broj medicinskog osoblja na 1000 stanovnika (doktor, sestre, ostali) je 0,002 (38 doktora – od toga 21 specijalizant, 91 medicinskih tehničar/sestra – od toga 21 dipl. ili viša medicinska sestra/tehničar). Odjeli koji su zastupljeni u Općoj bolnici su sljedeći: Interno, Pulmologija, Hirurgija, Pedijatrija, Ginekologija, Radiologija, Laboratorijska služba, Mikrobiološka služba i Patologija. Odjel za pedijatriju raspolaže sa 22 kreveta i pružaju se usluge njege, liječenja i dijagnostike. Ovaj Odjel nije opremljen u skladu sa principom 'prijatelji djece'. Roditelj bolesnog djeteta ima mogućnost da boravi u Bolnici u toku liječenja djeteta u trokrevetnim sobama, pri čemu se obezbijeduje ležaj za roditelje. Kapacitet Porođajnog odjela je 15 kreveta, dok je od tehničke opreme na raspolaganju 2 inkubatora. Bolnica nema elektronske baze podataka (u izradi je informacijski sistem) i za sada se sva evidencija vodi u protokolima. Bolnica nema prilagođen pristup za djecu/osobe sa invaliditetom, ali sam prilaz Bolnici omogućava ulazak pokretnih kolica. Ustanova posjeduje lift. Odjel pedijatrije ne raspolaže opremom za hlađenje, koja služi za transport i čuvanje medikamenata (npr. vakcinacije), jer se ista nalazi na Odjelu Ginekologije. Bolnica raspolaže sa tri vozila.

Uposlenici Bolnice su pohađali specijalizovane treninge u posljednje dvije godine (npr. trening „Reanimacija nedonoščadi“, na kojem su učestvovala 4 osobe (1M/3Ž) – 1M – spec. Pedijatrije i 3Ž – medicinske sestre). Kada su u pitanju dodatne potrebe za edukacijom, ova ustanova je istakla sljedeće: edukacija dijaliznih sestara, edukacija anestetičara, edukacija sestara intenzivne njege i edukacija sestara na patologiji. Po pitanju prioriteta Bolnice istaknuta su samo dva: 1) profesionalni razvoj (u skladu sa navedenim potrebama za edukacijom) i 2) uvođenje novih metoda rada ili unapređenje postojećih (poboljšanje zbrinjavanja bolesne djece). Bolnica je povremeno uključena od strane Federalnog ministarstva zdravstva u program zaštite i prevencije od raka dojke.

Bolnica ne provodi aktivnosti u saradnji sa nevladinim organizacijama (udruženja) koje djeluju u oblasti socijalne i dječije zaštite. U ovoj ustanovi povremeno djeluju volonteri (odrađuje se pripravnički staž na volonterskoj osnovi). Bolnica saraduje sa matičnim uredima po pitanju upisa novorođene djece na periodičnoj osnovi kada se sa Porodiljskog odjela šalje izvještaj o broju novorođenčadi. Bolnica također saraduje sa Centrom za socijalni rad, predškolskim ustanovama i školama kada se za to ukaže potreba od slučaja do slučaja.

U općini Tešanj djeluje JZU „Javna ustanova Apoteka i CMS „Tefarm“ koja je nastala 1994. godine aktom prelaznog Općinskog vijeća pod nazivom Narodna apoteka Tešanj. Apoteka je obavljala djelatnost u jednom prodajnom objektu i upošljavala 14 radnika. Tokom vremena a prema ukazanoj potrebi otvarala je Depoe i Ogranke i upošljavala nove radnike. Do sada je otvoreno 5 objekata u lancu apoteka „Tefarm“ koji su pratili otvaranje ambulanti porodične medicine Doma zdravlja Tešanj.

3.5. Sektor pravosuđa, sigurnosti i pravde

Općinski sud u Tešnju

Općinski sud u Tešnju mjesno je nadležan za teritoriju općina: Tešanj, Doboj-Jug i Usora. Nadležnost, unutrašnje uređenje i rad suda regulisani su Zakonom o sudovima FBiH (Sl. novine FBiH br. 38/05, 22/06 i 63/10), Pravilnikom o unutrašnjem sudskom poslovanju (Sl. glasnik BiH br. 57/08), i ostalim pozitivno-pravnim propisima Bosne i Hercegovine i Federacije Bosne i Hercegovine su regulisane nadležnosti, unutrašnje uređenje i rad suda. Općinski sud u Tešnju stvarno je nadležan za suđenje:

1. u krivičnim predmetima

a) da u prvom stepenu sudi: za krivična djela za koja je zakonom propisana kao glavna kazna novčana kazna ili kazna zatvora do 10 godina ako posebnim zakonom nije određena nadležnost drugog suda; za krivična djela za koja je posebnim zakonom propisana nadležnost Općinskog suda; za krivična djela za koja je Sud Bosne i Hercegovine prenio nadležnost na Općinski sud; u svim krivičnim postupcima protiv maloljetnika;

b) da postupa u toku istrage i nakon podizanja optužnice u skladu sa zakonom;

c) da odlučuje o brisanju osude i prestanku mjera bezbjednosti i pravnih posljedica osude

2. građanskim predmetima da u prvom stepenu sudi u svim građanskim sporovima i u vanparničnom postupku;

3. drugim predmetima da: sprovodi izvršni postupak, određuje mjere obezbjeđenja, obavlja zemljišnoknjižne poslove, da pruža pravnu pomoć sudovima u Bosni i Hercegovini, vrši druge poslove određene zakonom.

Poslove iz djelokruga rada organizacione jedinice sudijskih poslova obavljaju: krivično odjeljenje, građansko odjeljenje (parnično i vanparnično odjeljenje) i prekršajno odjeljenje.⁴¹

Policajska stanica Tešanj

U općini Tešanj djeluje **Policajska stanica Tešanj** u skladu sa Zakon o unutrašnjim poslovima FBiH (Sl. novine FBiH, br. 19/03, 49/05), Zakonom o policijskim službenicima ZDK (Sl. glasnik ZDK, br. 8/06), Zakonom o unutrašnjim poslovima ZDK (Sl. glasnik ZDK, br. 15/04 , 11/05), Zakon o javnom redu i miru (Sl. glasnik, br. 08/00, 11/07 i 8/08) i dr. relevantnim zakonima FBiH.

Slijedi pregled uposlenog kadra u Policijskoj stanici Tešanj prema zvaničnoj evidenciji PS za januar 2012. godinu:

Pregled i broj zaposlenih u Policijskoj stanici Tešanj	Gender		Ukupno	Napomena
	M	Ž		
	108	19	127	
1.1 Policijska stanica/uprava – policijski službenici/ce				
Policajac	38	3	41	- U Policijskoj stanici Tešanj trenutno je Zaposleno 107 Policijskih službenika a po sistematizaciji je predviđeno 120; - Nedostaju policijski službenici sa činom policajac i st. policajac - U Pol. Stanici nisu angažovani službenici na pripravnikom stažu niti privremeno
Stariji policajac	25	-	25	
Narednik/komandir	15	-	15	
Stariji narednik/komandir	12	-	12	
Mlađi inspektor	7	-	7	
Inspektor	4	-	4	
Viši inspektor	2	-	2	
Samostalni inspektor	1	-	1	
Glavni inspektor	-	-	-	

⁴¹ Izvor podataka: www.opsud-tesanj.ba

Generalni inspektor policije	-	-	-	
Glavni generalni inspektor policije	-	-	-	
Polijski komesar/načelnik	-	-	-	
1.2 Sektor za građanska pitanja				
Šef Službe	1	-	1	
Službenici za rad sa građanima	1	9	10	
1.3 Drugi stručni kadar/profesionalci/ke				
Dipl. socijalni radnik	-	-	-	
Socijalni radnik	-	-	-	
Dipl. pravnik	-	-	-	
Pravnik	1	1	2	
Dipl. ekonomista	-	-	-	
Ekonomista	-	1	1	
Psiholog	-	-	-	
Pedagog		1	1	
Pedagog-psiholog	-	-	-	
Tumač za jezike manjina/strane jezike/gestovski jezik	-	-	-	
1.4 Administrativno i tehničko osoblje				
SSS	2	4	6	
VKV	-	-	-	
KV	-	-	-	
NK	-	-	-	

Polijska stanica Tešanj ne raspolaže podacima o broju maloljetnika/ca u sukobu sa zakonom. Slijedi pregled o evidentiranim slučajevima nasilja u porodici i nasilja nad djecom prema podacima PS Tešanj za januar 2012. godinu:

Podaci o žrtvama, januar 2012. god.	Gender		Ukupno	Osvrt na omogućene usluge
	M	Ž		
U slučaju nasilja u porodici				
Djeca (od 0 – 18 godina)		1	1	Majka upućena u Centar za mentalno zdravlje radi eventualnog liječenja oca-nasilnika i Centar za socijalni radi posredovanja oko razvoda braka
Majke maloljetne djece	2		2	Majka upućena u Centar za mentalno zdravlje radi eventualnog liječenja oca-nasilnika i Centar za socijalni radi posredovanja oko razvoda braka
Očevi maloljetne djece		-	-	
U slučaju nasilja nad djecom				
Djeca od 0 – 6 godina	-	-	-	
Djeca od 7 – 18 godina	-	-	-	
U slučaju međuvršnjačkog nasilja				
Djeca od 6 – 18	-	-	-	

Prema zvaničnim evidencijama PS, broj policijskih službenika na 1000 stanovnika je 2,2. Po pitanju opremljenosti PS, istaknuto je da je ista nedovoljno opremljena informatičkom opremom, vozilima i policijskom opremom. U radu sa maloljetnicima obavlja se razgovor sa maloljetnikom u prisustvu roditelja-staratelja ili socijalnog radnika. Ne postoje posebne prostorije gdje se obavlja razgovor sa maloljetnikom, ali u svakom slučaju to se radi u izolovanim prostorijama. Vodi se računa da maloljetnik bude zaštićen od javnosti i publiciteta. U slučaju nasilja u porodici, nad djecom, odnosno u slučaju međuvršnjačkog nasilja, policijski službenik preduzima zakonske mjere protiv nasilnika u skladu sa Krivičnim zakonom, zakonom o JRM, Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici i Zakonom o prekršajima. O nasilju se obavještava Centar za socijalni rad. Zgrada PS posjeduje pristup djeci-osobama sa invaliditetom ali samo do prvog sprata. Policijski službenici kontakt sa navedenim osobama održavaju u prostorijama na prvom spratu zgrade odnosno prilagodjavaju se osobama sa invaliditetom. Po pitanju postojanja elektronske baze podataka o maloljetnicima u sukobu sa zakonom, u Policijskoj stanici ne postoji ista niti se vode posebne evidencije o maloljetnicima koji su u sukobu sa zakonom. Navedene osobe se, kada budu ispunjeni uslovi (osuđujuće, pravosnažne presude), zavode u Operativne, kaznene i prekršajne evidencije pri PS, kao i svi drugi građani.

PS Tešanj raspolaže sa samo jednim vozilom za terenski rad. U sektoru za građanska pitanja u odnosu na maloljetne osobe navodi se da maloljetna osoba sa 16 godina može posjedovati Ličnu kartu uz saglasnost roditelja ili staratelja. Prijavu i odjavu prebivališta i boravišta za maloljetne osobe vrši roditelj-staratelj ili nadležni Centar za socijalni rad. U posljednje dvije godine, uposlenici/e PS Tešanj nisu pohađali treninge. U PS-u djeluje trener/mentor za ophođenje sa konfliktima (transakciona analiza). Po pitanju potreba za edukacijama istaknute su sljedeće teme: nasilje u porodici, nasilje nad djecom i maloljetnicima, nasilje medju djecom i maloljetnicima, kao i druge srodne oblasti i teme. Kada su u pitanju prioriteta PS Tešanj istaknuto je sljedeće: 1) oprema (računarska oprema, terenska vozila, posebna prostorija za obavljanje razgovora sa maloljetnicima), 2) profesionalni razvoj (u skladu sa prethodno navedenim potrebama za edukacijom); 3) uvođenje novih metoda rada ili unapređenje postojećih (policijski službenik, zadužen za nasilje u porodici, nasilje nad djecom i medju djecom kao za maloljetničku delikvenciju obavlja i druge policijske poslove tako da nema dovoljno vremena da se posveti navedenoj problematici), 4) poboljšanje statusa djece (veliki broj djece egzistira u socijalno ugroženim porodicama), 5) poboljšanje saradnje sa roditeljima (roditelji često ne prihvataju istinu odnosno da je njihovo dijete prestupnik), 6) poboljšanje sa institucijama i organizacijama (nedovoljna zainteresovanost obrazovnih ustanova za predavanja i tribene gdje su teme nasilje nad djecom i medju djecom; mali broj socijalnih radnika u Centru za socijalni rad).

Policijska stanica u okviru projekta „RAD POLICIJE U ZAJEDNICI“ provodi aktivnosti u vidu „Dani otvorenih vrata“ kada se u Policijskoj stanici vrši prijem djece svih uzrasta. Toga dana djeca se druže sa Pol. Službenicima, upoznaju policijsku opremu, upoznaju način rada i djelovanja policijskih službenika i dr. Pored navedenog, policijski službenici povremeno vrše predavanja u srednjim školama, na opštim roditeljskim sastancima na temu „maloljetnička delikvencija“. Takođe Pol. Službenici učestvuju na javnim tribinama u organizaciji nevladinih organizacija na temu zloupotreba droga. Policijska uprava/stanica ne provodi aktivnosti u saradnji sa nevladinim organizacijama (udruženja) koje djeluju u oblasti socijalne i dječije zaštite, niti u ovoj ustanovi djeluju volonteri.

Saradnja sa Centrom za socijalni rad je na zavidnom nivou mada bi mogla biti još naprednija. Obostrano se razmjenju informacije o svakom vidu nasilja i preduzimaju se zajedničke mjere prema nasilnicima. Takođe saradnja i sa drugim javnim ustanovama je dobra. Prvenstveno sa Domom zdravlja odnosno centrom za mentalno zdravlje pri Domu zdravlja. U slučaju nasilja nad djecom ili ženama ukoliko se žrtva javi u zdravstvenu ustanovu dežurno medicinsko osoblje odmah obavještava policijsku stanicu i njeni službenici preduzimaju mjere odnosno vrši se izolacija nasilnika, a žrtvama se omogućuje bezbjedan boravak u kući-stanu.

Policijska stanica veoma usko saradjuje sa Centrom za socijalni rad kada je u pitanju maloljetnička delikvencija. O svim mjerama prema maloljetnim prestupnicima se obavještava CSR. Nakon preduzimanja mjera iz policijske oblasti rad sa maloljetnim prestupnikom nastavlja CSR. Na isti način se ostvaruje saradnja sa Domom zdravlja odnosno Centrom za mentalno zdravlje.

Policijska stanica/uprava ne saradjuje sa matičnim uredima po pitanju upisa djece u matične knjige, jer nema obavezu saradnje sa istim, izuzev kada je u pitanju određivanje jedinstvenog matičnog broja (JMB), niti postoje druge dodirne tačke između navedenih službi. PS Tešanj ne saradjuje sa ostalim ustanovama po pitanju sigurnosti djece sa smetnjama u razvoju. Kada je u pitanju specifična problematika, PS Tešanj izdvaja postojanje sistemskih rješenja oko smještaja i zaštite djece koja su zatečena u prosjačenju s obzirom na činjenicu da se u većini slučajeva radi o djeci Romske nacionalnosti. Ovaj problem je u Tešnju riješen putem prihvatne stanice Centra za socijalni rad Tešanj.

3.6. Nevladin sektor

U općini Tešanj djeluje više udruženja u oblasti nevladinog sektora. Udruženja djeluju u skladu sa Zakonom o udruženjima i fondacijama BiH (Sl. glasnik, br. 32/01, 42/03, 63/08), odnosno Zakonom o udruženjima i fondacijama u FBiH (Sl. glasnik FBiH, br. 45/02 i 85/07), kao i u skladu sa Statutom udruženja i drugim relevantnim dokumentima. Udruženje je, u smislu zakona, svaki oblik dobrovoljnog povezivanja tri ili više fizičkih lica, u svim kombinacijama, radi unapređenja i ostvarivanja nekog zajedničkog ili općeg interesa ili cilja, u skladu sa Ustavom i zakonom a čija osnovna svrha nije sticanje dobiti⁴².

Imajući u vidu činjenicu da Zakon o udruženjima građana u BiH i FBiH ne reguliše oblast saradnje lokalne samouprave sa nevladinim sektorom, niti propisuje obavezu njihovog finansiranja od strane lokalne samouprave, Općina Tešanj je preduzela aktivnosti na izradi propisa koji će nadomjestiti ovu pravnu prazninu. Osnovni motiv za aktivnosti u ovoj oblasti predstavlja nedvosmisleno opredjeljenje Općine Tešanj da podrži rad i razvoj nevladinog sektora na svojoj teritoriji, imajući u vidu zajednički interes i zajedničke vrijednosti koje ostvaruju nevladin i javni sektor u cilju razvoja demokratskog društva. Upravo navedeni razlozi motivisali su Općinu Tešanj da budžetom predvidi određen iznos sredstava za raspodjelu nevladinim i drugim organizacijama, a Općinsko vijeće da donese Odluku o kriterijima, načinu i postupku raspodjele sredstava nevladinim organizacijama. Na taj način se stimuliše razvoj nevladinog sektora, čiji je prioritetan cilj podizanje kvaliteta života građana i razvoj građanske – demokratske svijesti.

Sadržina dokumenta pod nazivom „*Polazne osnove za rad Komisije za saradnju sa nevladinim organizacijama i dodjelu sredstava za programe i projekte nevladinih organizacija*“ predstavlja osnovu za normativno uređivanje odnosa i preduzimanje aktivnosti Općine Tešanj na planu saradnje sa nevladinim organizacijama.

U cilju što boljeg informisanja nevladinih organizacija o budžetskim sredstvima Općine predviđenim za finansiranje programa i projekata, kao i pitanjima vezanim za postupak aplikacije, uslove i zahtjeve vezane za konkurs te informisanje, općina Tešanj vrši nadležna Komisija za saradnju sa nevladinim organizacijama i raspodjelu sredstava za programe i projekte nevladinih organizacija koju imenuje Općinski Načelnik. Način rada i druga pitanja u vezi sa radom Komisije uređuje se Poslovníkom o radu Komisije. Raspodjela sredstava vrši se na osnovu javnih konkursa koje raspisuje Općinski načelnik. Komisija vrši raspodjelu sredstava na osnovu programa i projekata koje, uz prijavu na Konkurs, podnose nevladine organizacije, koristeći pri tom kriterije propisane Odlukom Općinskog vijeća o kriterijima, načinu i postupku raspodjele sredstava nevladinim organizacijama godine.⁴³

⁴² Izvor podataka: Zakon o izmjenama i dopunama zakona o udruženjima i fondacijama BiH (Sl. glasnik, br. 32/01, 42/03, 63/08)

⁴³ Izvor podataka: “Strategija razvoja općine Tešanj (2007-2015)“, Općina Tešanj 2007. godina

Nevladine organizacije kojima su dodijeljena sredstva po javnom konkursu za prethodne godine, prilažu i izvještaj o realizaciji projekta, sa detaljnim opisom faza realizacije i detaljnim obrazloženjem eventualnih odstupanja, uključujući i finansijski izvještaj čija je sadržina propisana zakonom. Ukoliko nevladina organizacija ne dostavi tražene izvještaje, ne može učestvovati u raspodjeli sredstava za godinu u kojoj se sredstva dodjeljuju.⁴⁴ Slijedi pregled udruženja koja svojim aktivnostima doprinose unapređenju socijalne i dječije zaštite u općini Tešanj:

Udruženje roditelja, djece i omladine s posebnim potrebama Tešanj

Udruženje roditelja djece i omladine s posebnim potrebama Tešanj je Udruženje građana osnovano 02.12.2009. godine radi stvaranje i unapređivanja za sve vrste pomoći djeci i omladini s posebnim potrebama. Na dobrovoljnoj osnovi okuplja roditelje i staratelje djece i omladine s posebnim potrebama, stručne radnike i druge zainteresovane osobe radi njihovog angažovanja na rješavanju svih problema djece i omladine s posebnim potrebama. Udruženje sve svoje aktivnosti realizuje u Dnevnom boravku za djecu i omladinu s posebnim potrebama. Udruženje djeluje na teritoriji općine Tešanj. Udruženje roditelja djece i omladine s posebnim potrebama Tešanj, kroz partnerski odnos roditelja i stručnjaka, pomaže djeci i omladini s posebnim potrebama da razviju svoje potencijale s ciljem lakšeg i bržeg uključivanja u život zajednice.

Osnovni programski ciljevi i zadaci Udruženja su: uspostavljanje i održavanje saradnje sa roditeljima djece s posebnim potrebama, stručnim osobama, institucijama i Udruženjima u zemlji i inozemstvu; informisanje članstva i javnosti o problemima djece s posebnim potrebama i njihovih porodica; poticanje edukacije i stručnog usavršavanja osoba koje rade s djecom s posebnim potrebama; poticanje razvoja potrebnih ustanova (primjerice dječijih vrtića, obrazovnih i radnih ustanova sa prilagođenim programima, integracijskih ustanova, zdravstvenih ustanova i sl.); organizovanje stručnih skupova, savjetovanja, seminara i sl.; organizovanje programa za djecu s posebnim potrebama u saradnji sa stručnjacima (kulturne i sportske aktivnosti, igraonice i sl.); izdavačka djelatnost u skladu sa ciljevima i zadacima Udruženja (informacije, saradnja na prijevodima stručne literatura i sl.; prikupljanje i raspodjela humanitarne pomoći; uspostavljanje saradnje sa sličnim domaćim i međunarodnim organizacijama i institucijama u kojima je zajednički cilj unapređenje kvalitete života, medicinske i socijalne zaštite roditelja djece i omladine s posebnim potrebama i njihovim porodica, uzimanja aktivnog učešća u poboljšanju uslova života i liječenja ovih kategorija.⁴⁵ Prema podacima ovog Udruženja, 8 građana (2M/6Ž) su angažovani na volonterskoj osnovi. Povremeno angažovani profesionalci iz oblasti dječije zaštite su: 1 diplomirani socijalni radnik (1Ž), 1 socijalni radnik (1Ž), 1 psiholog (1Ž), 1 defektolog (1Ž), 1 logoped (1Ž). U svom radu kada je u pitanju pregled korisnika/ca usluga, ovo Udruženje se oslanja na podatke JU CSR (u 2010. godini – 90 korisnika/ca (49M/41Ž), u 2011. Godini – 105 korisnika/ca (57M/48Ž). Broj punoljetnih korisnika usluga (do 30 godina) iznosi 246.

⁴⁴ Izvor podataka: "Odluka o kriterijima, načinu i postupku raspodjele sredstava nevladinim organizacijama općine Tešanj", Općina Tešanj

⁴⁵ Izvor podataka: www.urdopp.com

Za rad sa korisnicima, Udruženje ne posjeduje vlastite prostorije, nego koristi prostor koji je ustupljen od strane CSR. Ovo Udruženje posjeduje elektronsku bazu podataka, i prima finansijsku podršku iz općinskog budžeta na osnovu projektnih aplikacija koje redovno podnosi, kao i povremene donacije. Prostor u kojem djeluje Udruženje (Dnevni boravak) je pristupačan za djecu sa posebnim potrebama. Aktivisti ovog Udruženja su u posljednje dvije godine pohađali treninge na teme: „Izrada projektnih prijedloga po metodologiji EU“ u organizaciji REZ (2M, članovi), „Škola za OCD“ u organizaciji Mozaik (2M, članovi), „Priprema projektne aplikacije u skladu sa EU-EIDHR pozivom uz elemente javnog zagovaranja“ u organizaciji Europlus (2M/2Ž, članovi). U Udruženju ne postoji mentor za određene trening programe, ali se omogućavaju edukacije kroz organizaciju treninga, seminara, javnih tribina, itd. Kada su u pitanju potrebe za dodatnim edukacijama istaknute su sljedeće teme: mladi i djeca sa posebnim potrebama, zapošljavanje mladih sa posebnim potrebama, edukacija roditelja, društvo i problemi osoba sa posebnim potrebama (socijalna isključenost). Po pitanju prioriteta Udruženja navedeno je sljedeće: 1) oprema, 2) profesionalni razvoj (u skladu sa prethodno navedenim potrebama za edukacijom), 3) uvođenje novih metoda rada ili unapređenje postojećih, 4) poboljšanje statusa djece (osiguravanje socijalne zaštite i ostalih prava); 5) poboljšana saradnja sa roditeljima (saradnja sa roditeljima je na visokom nivou, ali je potrebna još veća uključenost roditelja; 6) poboljšana saradnja sa institucijama i organizacijama (nedovoljna podrška za rad Dnevnog boravka za djecu sa posebnim potrebama).

Udruženje provodi projektne aktivnosti u saradnji sa osnovnim školama na području Općine Tešanj. Zastupljen je rad volontera u Dnevnom boravku za djecu sa posebnim potrebama i u ostalim aktivnostima Udruženja. Udruženje ne saraduje sa CSR po pitanju zlostavljanja i nasilja nad ženama i djecom. Isto tako, Udruženje ne saraduje za CSR i ostalim institucijama kada je u pitanju maloljetnička delikvencija. Međutim, saradnja sa CSR se ostvaruje kroz zajednički projekat brige o djeci sa posebnim potrebama. Po pitanju specifične problematike, Udruženje je istaklo problem koji se očituje u neupućenosti mladih, roditelja u ruralnim područjima u polje djelovanja NVO, volonterizam, mogućnost i prednosti koji zajednički mogu ostvariti.

Crveni polumjesec Tešanj

U općini Tešanj djeluje organizacija Crveni polumjesec Tešanj koja provodi programe kućne njege i omogućava druge vidove pomoći.⁴⁶ U okviru rada ove organizacije djeluje 22 (2M/20Ž) građana, pri čemu je istaknuto da su povremeno angažovani profesionalci iz oblasti dječije zaštite kako slijedi: 1 (1Ž) socijalni radnik i 1 (1Ž) diplomirani socijalni radnik. Po pitanju maloljetnih korisnika (0-18 godina) usluga ove organizacije istaknut je broj 21 (8M/13Ž) djece iz materijalno neobezbjeđenih porodica. Djeci iz siromašnih porodica je u okviru partnerstva CSR i NVO „La Cabra solidaria“ Španija, i zajedničkog projekta omogućeno ljetovanje u Španiji. Ova organizacija je također istakla da pruža usluge i za punoljetne korisnike, njih 367, u vidu zaštite porodica sa djecom putem prehrambenih paketa i odjevnih predmeta. Ovo udruženje ne posjeduje vlastite prostorije, a prostor za rad im je ustupljen od JU CSR. Po pitanju posjedovanja elektronske baze podataka, istaknuto je da se evidencija korisnika vrši na propisanom obrascu koji ujedno služi za pravdanje pruženih usluga. Udruženje se finansira iz budžeta općine, članarina i donacija NVO-a iz inostranstva. Podrška iz općine se ogleda u materijalnim davanjima koja služe u svrhu održavanja kancelarije i materijalnih troškova. Objekat u kojem djeluje Udruženje je pristupačan za djecu/osobe sa posebnim potrebama. U posljednje dvije godine, aktivisti Udruženja su pohađali treninge iz oblasti pisanja projekata, monitoring i evaluacija, rad sa odgojno zapuštenom i zanemarenom djecom. Trening „Izrada projektnih prijedloga po metodologiji EU“, ispred Udruženja su pohađale 2 (1M/1Ž) osobe, kao članovi, dok je trening bio

⁴⁶ Izvor podataka: „Građani pitaju – vijećnici odgovaraju“; SIDA/NVO Forum žena „Alternative“ Kakanj

organizovan od strane NVO i Ministarstva. Trening na temu „Maloljetnička delikvencija“ je pohađala 1 članica Udruženja i isti je bio organizovan od strane NVO i Ministarstva. U Udruženju ne djeluje trener za određene oblasti niti se pružaju edukacije za druge. Po pitanju potreba za edukacijama, istaknuta je tema „Pisanje projekata u skladu sa zahtjevima EU“. Po pitanju prioriteta ovog Udruženja, istaknuto je sljedeće: 1) profesionalni razvoj u skladu sa prethodno navedenim potrebama, 2) uvođenje novih metoda rada ili unapređenje postojećih (putem javnih promocija), 3) poboljšanje statusa djece (iznalaženje novih donatora u cilju povećanja broja djece uključene u projekat odmora i rekreacije, 4) poboljšanje saradnje sa roditeljima (saradnja sa roditeljima je na zadovoljavajućem nivou), 5) poboljšanje saradnje sa institucijama i organizacijama (potrebna veća uključenost svih relevantnih subjekata koji se bave zaštitom djece), 6) oprema (računar).

Udruženje saraduje sa CSR putem podjele prehrambenih paketa i odjeće po spiskovima CSR, upućivanjem djece na odmor i rekreaciju po prijedlogu CSR Tešanj. Svi članovi/ice Udruženja su volonteri. Po pitanju saradnje sa CSR po pitanju nasilja, istaknuto je da Udruženje u svojim programskim zadacima se isključivo bavi materijalnom zaštitom kako pojedinca, tako i porodice sa djecom. Udruženje ostvaruje aktivnu saradnju sa JU CSR u cilju materijalne zaštite djece sa posebnim potrebama (nabavka ortopedskih pomagala, odjeća, obuća, itd.). Kada je u pitanju specifična problematika na terenu, Udruženje je istaklo veoma malu podršku lokalne zajednice i neprepoznavanje značaja obrađenih projekata kao što je kontinuirano ljetovanje djece iz siromašnih porodica u Španiji, koje djeci pored odmora omogućava bolju socijalizaciju i povezanost sa porodicama u kojim borave za vrijeme ljetovanja i koje, u većini slučajeva, i dalje održavaju kontakte i materijalno ih pomažu.

Omladinski kulturni centar (OKC) Tešanj

Udruženje nudi i provodi sljedeće programe u saradnji sa volonterima:

- sekcije „Dobri ljudi“: angažman u raznim humanitarnim akcijama za pomoć osobama kojima je ta pomoć prijeko potrebna;
- angažman u projektu „Pomoć i njega starih lica u vlastitom domu“;
- pomoć u organizaciji raznih kulturno-edukativnih projekata koje sprovodi OKC Tešanj;
- angažman u volonterskom radu sa djecom s posebnim potrebama;
- i drugim aktivnostima vezanim za angažman mladih osoba na području općine Tešanj.

Prema podacima ove nevladine organizacije, u rad OKC-a na volonterskoj osnovi uključeno je 20 (5M/15Ž) maloljetnih lica, te 10 (3M/7Ž) građana. OKC posjeduje vlastite prostorije, koje su adekvatno opremljene. Udruženje nema elektronsku bazu podataka i evidencija se vrši na osnovu pristupnica članova/ica. Općina Tešanj finansijski podržava rad ovog Udruženja na osnovu poziva za projekte i projektne aplikacije koje je isto podnijelo Općini. OKC nema prilagođen pristup djeci/osobama sa invaliditetom, jer se nalazi na zadnjem spratu CKO, gdje postoje arhitektonske barijere. U posljednje dvije godine, članovi/ice Udruženja su pohađali treninge: Izrada projektnih prijedloga po metodologiji EU“ u organizaciji REZ (2M, članovi), „Škola za OCD“ u organizaciji Mozaik (2M, članovi), „Priprema projektne aplikacije u skladu sa EU-EIDHR pozivom uz elemente javnog zagovaranja“ u organizaciji Europlus (2M/2Ž, članovi). U Udruženju ne postoji mentor za određene trening programe, ali se omogućavaju edukacije kroz organizaciju treninga, seminara, javnih tribina, itd. Kada su u pitanju potrebe za dodatnim edukacijama istaknute su sljedeće teme: mladi i politika, seksualno i reproduktivno zdravlje, uzroci i prevencija od poroka današnjice, devijantno ponašanje.

Po pitanju prioriteta Udruženja navedeno je sljedeće: 1) oprema, 2) profesionalni razvoj, 3) uvođenje novih metoda rada ili unapređenje postojećih, 4) poboljšanje statusa djece; 5) poboljšana saradnja sa roditeljima, 6) poboljšana saradnja sa institucijama i organizacijama.

Udruženje provodi projektne aktivnosti u saradnji sa osnovnim školama na području Općine Tešanj. Zastupljen je volonterski rad i sudjelovanje prilikom organizacije manifestacija, sprovedbe projekata i u ostalim aktivnostima Udruženja. Udruženje ne saraduje sa CSR po pitanju zlostavljanja i nasilja nad ženama i djecom. Isto tako, Udruženje ne saraduje za CSR i ostalim institucijama kada je u pitanju maloljetnička delikvencija. Međutim, saradnja sa CSR se ostvaruje kada su u pitanju djeca sa posebnim potrebama. Problem koji se očituje u neupućenosti mladih u polje djelovanja NVO, volonterizam, mogućnost i prednosti koje mogu ostvariti.

Udruženje slijepih i slabovidnih lica Tešanj

Udruženje slijepih i slabovidnih lica ne uključuje stalno zaposlen kadar. Po pitanju uključenih volontera, njihova struktura je sljedeća: 10 (5M/5Ž) građana i 2 (1M/1Ž) roditelja. Udruženje povremeno koristi angažman profesionalaca iz sljedećih oblasti: socijalni radnici – 4 (2M/2Ž), defektolog – 1 (1Ž), nastavni kadar – 1 (1Ž), te diplomirani pravnik – 1 (1Ž). Po pitanju korisnički grupa (0-18) godina njihov broj je 3 (3M) i to su djeca sa posebnim potrebama. Po pitanju punoljetnih korisnika, njihov broj je 126. Prostorije u kojima djeluje ovo Udruženje su zadovoljavajuće. Udruženje ne posjeduje elektronsku bazu podataka (ista je trenutno u pripremi i biće dostupna krajem 2012). Finansiranje ovog Udruženja vrši se kroz općinski grant za udruženja od posebnog značaja, kao i kroz ostale donacije. Prostor u kojem djeluje Udruženje nepristupačan je za djecu/osobe sa invaliditetom. Upravni odbor ovog Udruženja je u posljednje dvije godine prisustvovao treningu „Priprema projektne aplikacije u skladu sa EU-EIDHR pozivom uz elemente javnog zagovaranja“ u organizaciji Europlus-a. U okviru Udruženja djeluje trener za opismenjavanje članova na Brajevom pismu i Udruženje omogućava edukacije kroz organizaciju seminara, treninga, javnih tribina i sl. Po pitanju prioriteta Udruženja, navedeno je sljedeće: 1) oprema (tiflotehnička pomagala, Brajeva pisaća mašina, Brajev sat, Bijeli štapovi, kompjuter, itd. 2) profesionalni razvoj (u kojim oblastima?), 3) uvođenje novih metoda rada ili unapređenje postojećih (zapošljavanje osobe u stalni radni odnos za rad sa članovima Udruženja) 4) poboljšanje statusa djece (osjetljiva kategorija stanovništva, marginalizacija istih) 5) poboljšana saradnja sa roditeljima (edukacija roditelja, 6) poboljšana saradnja sa institucijama i organizacijama (zadovoljavajuća saradnja).

Udruženje provodi projektne aktivnosti u saradnji sa ustanovama koje djeluju u oblasti socijalne i dječije zaštite s ciljem poboljšanja zaštite djece i ostalih članova Udruženja. Zastupljen je volonterski rad u Dnevnom boravku za djecu sa posebnim potrebama i u ostalim aktivnostima Udruženja. Udruženje ne saraduje sa CSR po pitanju zlostavljanja i nasilja nad ženama i djecom. Isto tako, Udruženje ne saraduje za CSR i ostalim institucijama kada je u pitanju maloljetnička delikvencija. Međutim, saradnja sa CSR se ostvaruje kada su u pitanju djeca sa posebnim potrebama. Problem koji se očituje u neupućenosti članova u polje djelovanja NVO, volonterizam, mogućnost i prednosti koje mogu ostvariti.

Društvo za borbu protiv dijabetesa „Sugar“ Tešanj

Društvo za borbu protiv dijabetesa ne uključuje stalno zaposlen kadar. Po pitanju uključenih volontera, njihova struktura je sljedeća: 15 (10M/5Ž) maloljetnih lica, 15 roditelja i 20 građana. Po pitanju povremenog uključivanja profesionalaca iz oblasti dječije zaštite, Društvo angažuje 1 pedijatra (1Ž). Maloljetni korisnici usluga Društva su djeca, uzrasta 0-18 (10M/5Ž), te 15 roditelja kao punoljetnih korisnika. Kada su u pitanju ostali korisnici njihov broj je 370 (120M/250Ž). Prostorije u kojima djeluje ovo Društvo su zajedničke sa Udruženjem invalida rada. Društvo ne posjeduje elektronsku bazu podataka i vodi ručno pisanu evidenciju članstva. Finansiranje ovog Društva vrši se kroz općinski grant za udruženja od posebnog značaja, kao i kroz ostale donacije. Prostor u kojem djeluje Društvo nepristupačan je za djecu/osobe sa invaliditetom. Predstavnici Upravnog odbora (2M) ovog Društva su u posljednje dvije godine prisustvovali treningu „Priprema projektne aplikacije u

skladu sa EU-EIDHR pozivom uz elemente javnog zagovaranja“ u organizaciji Europlus-a, kao i treningu „Izrada projektnih prijedloga po metodologiji EU“ u organizaciji REZ. U okviru Društva ne djeluje trener za određene trening program, ali Društvo omogućava edukacije kroz organizaciju seminara, treninga, javnih tribina i sl. Po pitanju potreba za edukacijama istaknute su sljedeće teme: prevencija dijabetesa, samokontrola, dijabetes i ishrana, komplikacije dijabetesa. U nastavku su istaknuti prioriteti ovog Društva: 1) poboljšanje saradnje sa roditeljima, 2) poboljšanje saradnje sa institucijama i organizacijama, 3) profesionalni razvoj (u skladu sa prethodno navedenim potrebama za edukacijom), 4) oprema, 5) uvođenje novih metoda rada ili unapređenje postojećih, 6) poboljšanje statusa djece.

Društvo provodi projektne aktivnosti u saradnji sa ustanovama koje djeluju u oblasti socijalne i dječije zaštite s ciljem poboljšanja zaštite djece i ostalih članova Društva. Zastupljen je volonterski rad prilikom edukacija i u ostalim aktivnostima Društva. Društvo ne saraduje sa CSR po pitanju zlostavljanja i nasilja nad ženama i djecom. Isto tako, Društvo ne saraduje za CSR i ostalim institucijama kada je u pitanju maloljetnička delikvencija. Međutim, saradnja sa CSR se ostvaruje kada su u pitanju djeca sa posebnim potrebama. Problem koji se očituje u neupućenosti članova u polje djelovanja NVO, volonterizam, mogućnost i prednosti koje mogu ostvariti. Putem CSR Tešanj djeca oboljela od dijabetesa imaju mogućnost materijalne zaštite za liječenje što su i ostvarivala bez obira na materijalni cenzus a posredstvom udruženja.

Nevladino humanitarno udruženje „Oslonac“, Tešanj

Osnivačka skupština nevladinog humanitarnog udruženja građana „Oslonac“ održana je 01. juna 2006. godine u sali Općinskog vijeća Tešanj. Cilj udruženja je pomoći onima koji to sami nisu u stanju riješiti: izgraditi krov nad glavom. Udruženje je definiralo obrazac za podnošenje zahtjeva za pomoć i distribuiralo svim organima mjesnih zajednica. Prema raspoloživim podacima, sva prikupljena sredstva (od članova, donatora, vladinog sektora) usmjeravaju se na pokrivanje gradnje kuća. NHU „Oslonac“ ima budžetsku podršku Općine Tešanj, a Udruženje je proglašeno od strane Općine Tešanj kao Udruženje od posebnog interesa. Udruženje NHU „OSLONAC“ je u dosadašnjem djelovanju postiglo veliki uspjeh angažirajući veliki broj članova/ica (642), donatore i vladin sektor.⁴⁷ U okviru angažmana ovog Udruženja do sada je izgrađeno 18 objekata.

3.7. Privatni sektor

U općini Tešanj djeluje veći broj privatnih preduzeća koja se bave različitim djelatnostima (trgovina, proizvodnja, obrada, obezbjeđenje, tekstil, metaloprerađiva, poljoprivreda, turizam i dr.). U svrhu rješavanja određene problematike sa kojom se suočavaju u svom radu, određeni broj poduzetnika/preduzeća je okupljen i djeluje kroz udruženja.

U općini Tešanj djeluju sljedeća udruženja: Udruženje/udruga privrednika „Biznis centar“ Jelah/Tešanj, Udruženje poljoprivrednica Usorsko-tešanjskog kraja i Udruženje poljoprivrednika.

Udruženje privrednika „Biznis centar“ Jelah/Tešanj

Udruženje je osnovano 2002. godine, od strane trideset privrednika i građana sa sjedištem u Jelahu. Udruženje je aktivno i predstavlja istinski servis članovima/cama (oko 30 simpatizera i ostalih privrednih subjekata). Prema raspoloživim podacima, Udruženje je održalo 30 sjednica odbora i jednu Skupštinu, što je rezultiralo pokretanjem više pitanja iz

⁴⁷ Izvor podataka: www.oslonac.org

života i rada privrednih subjekata. Udruženje se putem članova/ica redovno uključuje u humanitarne akcije putem kojih su obezbijedene donacije te opremljena Opća bolnica Tešanj (mamograf aparat, aparat za rano otkrivanje raka pluća) kao i obezbijedene donacije za zbrinjavanje porodice u potrebi.⁴⁸

Udruženje žena “Poljoprivrednice usorsko-tešanjskog kraja”

Udruženje žena “Poljoprivrednice usorsko-tešanjskog kraja” Tešanj je udruženje koje je osnovano 2003. godine. Članstvo u udruženju najviše čine poljoprivrednice (500 članica iz 15 sela, od kojih je 86% poljoprivrednica). USAID/Sida FARMA projekt je udruženju dao grant koji će se upotrijebiti kako bi se unaprijedila oprema za proizvodnju mlijeka. Ova aktivnost će dovesti do povećanja prihoda i zapošljavanja još 50 poljoprivrednica, direktno u proizvodnji i u drugim povezanim aktivnostima.⁴⁹

Općina Tešanj ne raspolaže podacima o broju i iznosu sredstava koja se izdvajaju od strane privatnog sektora za potrebe dječije zaštite. Međutim, prema nezvaničnim informacijama postoji određen broj privatnika koji izdvajaju određena sredstva za djecu i obitelji u stanju socijalne potrebe, te kroz finansiranje različitih aktivnosti na lokalnoj razini podržavaju aktivnosti kao što su humanitarne akcije, sportski turniri, kulturne manifestacije, takmičenja itd.

3.8. Mediji

U općini Tešanj djeluje više medijskih kuća: RTV Tešanj, Radio Antena, NTV Amna i KTV SMART. Također djeluje više dopisnika dnevnih novina i internet portala.

Radio Tešanj

Radio Tešanj počeo je sa emitovanjem programa davne 1969. godine, kao javna radio stanica, a od marta 2000. godine djeluje kao privatna. Već tridesetsedam godina slušaoci na frekvenciji 92,2 MHz prate program Radio Tešnja, prilagođen različitim grupacijama slušalaca. Radio Tešanj u ovom trenutku svojim signalom pokriva kompletan prostor općine Tešanj, te susjednih općina Doboj Jug i Usora, kao i dijelove općina: Doboj, Maglaj, Teslić, Prnjavor, Derventa, Zavidovići, Žepče, Zenica, Gračanica i dr.. Radio Tešanj je zadržao koncept informativno – zabavnog radija. Redovno prati aktivnosti svih udruženja sa područja općine, a pažnja se poklanja i saradnji sa predstavnicima međunarodnih organizacija i institucija. Informacije lokalnog karaktera obezbjeđuju se vlastitim angažmanom uposlenih, a ostale prezentacijom aktuelnih događaja iz dnevne štampe, te državnih, federalnih i kantonalnih novinskih agencija. Razmjenom informacija sa drugim radio stanicama slušateljstvu se prezentiraju aktuelnosti sa područja susjednih općina.⁵⁰

Antena-radio

Antena-radio je osnovan u proljeće 1998. godine, ličnim ulozima osnivača i bez bilo kakve vrste donacije od međunarodnih ili bosanskohercegovačkih institucija. Nakon eksperimentalnog programa zvanično emitovanje započinje 08.12.1998. godine na frekvenciji 98,7 MHz. Procesom ustrojstva elektronskih medija u BiH, od strane međunarodno postavljene Regulatorne agencije za medije (CRA), Antena-radio dobija stalnu dozvolu za emitovanje programa na frekvenciji 88,7 MHz na kojoj je omogućen program ovog radija,

⁴⁸ Izvor podataka: www.biznistesanj.ba

⁴⁹ Izvor podataka: www.bosniafarma.ba

⁵⁰ Izvor podataka: www.radiotesanj.ba

puna 24 sata u vlastitoj produkciji. Veliki dio programa obrađuje dominantno lokalne teme sa naglaskom na privredu, infrastrukturu, ekologiju, kulturu, sport, domeni rada građanskih udruženja i veoma malim procentom klasično-političkih tema, ali povremeno radi i to, u ovisnosti od aktuelnih događanja i događaja koji su, kada je riječ o politici, potrebni građanima na ovim prostorima.⁵¹

Slijedi pregled nekoliko aktivnih internet portala putem kojih se vrši medijska promocija i informisanje javnosti o dešavanjima u općini Tešanj sem web portala javnih ustanova i nevladinih organizacija:

- www.opcina-tesanj.ba
- www.tesanj.net
- www.biznistesanj.ba
- www.radiotesanj.ba
- www.antena-radio.ba.

Izdvojene socijalno isključene grupe djece u Općini Tešanj

U završnici poglavlja 3. dokumenta „Analize situacije po pitanju statusa socijalne zaštite i inkluzije djece u Općini Tešanj“, izrađenog na osnovu sektorskih HRBAP upitnika i drugih relevantnih dokumenata i informacija, slijedi pregled socijalno isključenih grupa djece u Općini Tešanj:

- Djeca sa posebnim potrebama (djeca sa poteškoćama u psiho-fizičkom razvoju);
- Djeca iz materijalno neobezbijedenih porodica;
- Djeca u grupi sa rizičnim ponašanjem;
- Djeca u sukobu sa zakonom (maloljetnička delikvencija);
- Djeca izložena nasilju (međuvršnjačko nasilje i nasilje u porodici);

Socijalno isključene grupe su izdvojene u odnosu na informacije i podatke o statusu istih, kao i po pitanju postojećih i potrebnih usluga i servisa, prezentiranih u okviru relevantnih poglavlja ovog dokumenta.

4. Analiza postojećih i potrebnih referalnih mehanizama u oblasti dječije zaštite

Usvajanjem pristupa koji se zasniva na poštivanju ljudskih prava (HRBAP – Human Rights Based Approach to Programming), direktno se utiče na smanjenje slučajeva kršenja ljudskih/dječijih prava. Navedeni pristup podrazumijeva duboke implikacije vezane za ljudska/dječija prava na strani nosioca prava, kao i na strani davaoca usluga. Razvoj učinkovitog referalnog mehanizma predstavlja vitalan korak u pravcu omogućavanja zaštite ljudskih/dječijih prava. Saradnja između različitih aktera socijalne i dječije zaštite je neophodna kako bi se razvila efektivna i sveobuhvatna struktura koja omogućava zaštitu vulnerabilnih grupa djece i njihovih porodica.⁵²

U periodu od 2009 do 2011. godine, UNICEF BiH je u saradnji s IBHI-jem implementirao SPIS (Jačanje sistema socijalne zaštite i inkluzije) projekat u deset ciljanih opština/općina u BiH: Bileća, Kotor Varoš, Laktaši, Livno, Novi Grad Sarajevo, Novi Grad, Novi Travnik, Sanski Most, Stolac i Višegrad. Navedeni projekat je u ciljanim

⁵¹ Izvor podataka: www.antena-radio.ba

⁵² Paralela je povučena između referalnog modela koji se odnosi na zaštitu od trgovine ljudima i koji navodi značaj HRBAP metodologije. OSCE. „National Referral Mechanisms: Joining Efforts to Protect the Rights of Trafficked Persons: A Practical Handbook“, str. 11. Varšava, 2004.

opštinama/općinama pilotirao tzv. „SPIS model“ koji je kreiran na način da omogući podršku vlastima BiH da smanje socijalnu isključenost, dječije siromaštvo, diskriminaciju i nejednakost u pristupu osnovnim uslugama socijalne zaštite u lokalnim zajednicama, te da ispune međunarodne obaveze koje se odnose na dječija prava.

Implementacija SPIS modela u deset ciljanih opštinama/općinama iz prethodnih faza SPIS projekta je, između ostalog, podrazumijevala razvoj i implementaciju održivog referalnog sistema za određene vulnerabilne grupe djece. Referalni sistem ima za cilj da stvori pozitivno okruženje i uticaj na dobrostanje djece u određenoj zajednici. Navedeno je omogućeno putem uspostave sistema dječije zaštite koji je u boljoj mogućnosti da identificira djecu koja su u riziku i da obezbijedi adekvatan odgovor putem usluga socijalne zaštite i inkluzije. Referalni sistem udružuje sve pružaoce usluga koji se mogu uključiti u identifikaciji djece u riziku, prevenciji nasilja, zapuštenosti, zlostavljanja i eksploatacije, i koji reaguju na ove slučajeve kada se pojave na način da obezbijede adekvatne i dobro kreirane usluge. Navedeno je od posebnom značaja obzirom da su ranjivost djece i oblici isključenosti višestruki, zbog čega je neophodno da relevantni nosioci dužnosti u procjeni i adresiranju statusa i potreba djece imaju potrebne vještine. SPIS model podržava i osigurava da nosioci dužnosti imaju kapacitete (ovlasti, odgovornosti, motivaciju i sredstva) da odgovore na različite probleme zaštite i isključenosti na način koji je prijateljski nastrojen prema djeci.⁵³

Imajući u vidu implementaciju SPIS projekta i njegovog modela društvene zaštite i inkluzije djece u deset novih općina (Derventa, Gacko, Gornji Vakuf/Uskoplje, Kupres, Lopare, Modriča, Mrkonjić Grad, Posušje, Tešanj i Velika Kladuša) Brčko distriktu, neophodno je izvršiti analizu postojećih i potrebnih referalnih mehanizama u oblasti dječije zaštite u svakoj ciljanoj zajednici.

4.1. Analiza postojećih referalnih mehanizama u općini Tešanj

Analiza situacije u sektorima koji su relevantni za oblast socijalne zaštite i inkluzije djece je ukazala na to da na području Općine Tešanj postoje određeni referalni mehanizmi koji su, kroz suradnju institucija i organizacija, kao i privatnog sektora, uticali na unapređenje usluga i statusa djece i mladih. Slijedi pregled utvrđenih referalnih mehanizama u skladu sa nalazima ovog dokumenta:

- Uspostavljen referalni mehanizam koji podrazumijeva saradnju relevantnih ustanova/organizacija u slučajevima kada se prepoznaju različiti oblici nasilja nad djecom (osnovne škole, CSR, Dom zdravlja, policija, vrtići i dr.);
- Kada su u pitanju djeca sa posebnim potrebama, u Općini Tešanj se ostvaruje dobra saradnja između CSR, Doma zdravlja, Općine, nevladinih organizacija i Udruženja roditelja, djece i mladih sa posebnim potrebama;
- Policijska stanica veoma usko saradjuje sa Centrom za socijalni rad kada je u pitanju maloljetnička delikvencija na način da se o svim mjerama prema maloljetnim prestupnicima se obavještava CSR; nakon preduzimanja mjera iz policijske oblasti rad sa maloljetnim prestupnikom nastavlja CSR; na isti način se ostvaruje saradnja sa Domom zdravlja odnosno Centrom za mentalno zdravlje; isto tako, policijski službenici povremeno vrše predavanja u srednjim školama, na opštim roditeljskim sastancima na temu „maloljetnička delikvencija“;
- Po pitanju zaštite okoliša, osnovne škole saraduju sa pokretom „Ekomladi“; u okviru ove saradnje realiziraju se brojni projekti kako ekološkog tako i zabavnog karaktera;
- U proteklim godinama Općina Tešanj je finansirala i sufinansirala niz projekata u osnovnim školama, a vrlo je važno istaći da su roditelji učenika/ca u posljednje dvije

⁵³ UNICEF BiH. *The SPIS Municipal Implementation Model*, str. 48. Sarajevo, 2011.

godine često bili pokretači i sufinansijeri određenih projekata, što ukazuje na uspostavljenu i uspješnu saradnju;

- Uspostavljena saradnja CSR sa matičnim uredima i školama po pitanju upisa novorođene, i djece uopšte, u matične knjige; u slučajevima gdje roditelji ne izvrše upis djeteta u matičnu knjigu rođenih u zakonskom roku uključuje se CSR Tešanj, a u skladu sa odredbama Porodičnog zakona i Zakona o ličnom imenu;
- CSR je u saradnji sa Omladinskim kulturnim centrom uspostavio mobilni tim mladih za podršku starim i iznemoglim licima u vlastitom domu, što predstavlja način da se pomogne socijalno ugroženoj kategoriji stanovništva;
- U cilju zaštite prava djece i omladine sa posebnim potrebama, na području Općine Tešanj uspostavljen je Dnevni boravak za djecu i omladinu sa posebnim potrebama, čiji korisnici/e su djeca i mladi sa posebnim potrebama, njihovi roditelji i članovi/ice porodica, profesionalci koji pružaju usluge ovoj djeci, kao i drugi građani koji kao dobronamjerni i humani ljudi obezbjeđuju razne vidove pomoći bilo pojedinačno, bilo kao članovi različitih organizacija;
- CSR saraduje sa volonterima, pretežno mladima, čije aktivnosti se ogledaju u sljedećem: pomoć i njega u kući za stare osobe, posjete djeci koja su smještena u ustanove socijalne zaštite, prikupljanje prehranbenih i drugih artikala za materijalno neobezbijedjena lica i rad u Dnevnom boravku za djecu sa posebnim potrebama;

4.2. Analiza potrebnih referalnih mehanizama u općini/opštini Tešanj

Na osnovu analize postojećih referalnih mehanizama i načina njihovog funkcionisanja u lokalnoj zajednici, te na osnovu informacija prikupljenih od strane relevantnih institucija/organizacija iz oblasti dječije zaštite u lokalnoj zajednici, napravljena je analiza potrebnih referalnih mehanizama koja je ukazala na sljedeće potrebe:

- Neophodno je uspostaviti referalni mehanizam koji bi omogućio saradnju između različitih organizacija/ustanova u cilju unapređenja predškolskog obrazovanja; u Općini Tešanj su predškolske ustanove nedovoljno razvijene, pri čemu je bitno istaći da je mali broj djece obuhvaćen predškolskim obrazovanjem;
- Neophodno je uspostavljanje referalnog mehanizma koji bi omogućio da djeca iz ruralnih područja i udaljenih MZ budu obuhvaćena predškolskim obrazovanjem (u okviru ovog mehanizma je potrebno da se usluge predškolskih ustanova omoguće u navedenim sredinama);
- Uspostavljanje referalnog mehanizma koji bi omogućio produženi boravak u osnovnim školama bi omogućio zbrinjavanje i kvalitetan rad sa djecom, s posebnim fokusom na djecu u stanju socijalne potrebe, koja imaju izraženu potrebu za dodatnim radom izvan redovne nastave;
- Potrebno je uspostaviti referalni mehanizam koji bi upućivao mlade, roditelje u ruralnim područjima u polje djelovanja NVO-a, volonterizam, mogućnosti i prednosti koje zajednički mogu ostvariti;
- U osnovnim školama na području Općine Tešanj ne djeluje Mobilni tim za djecu sa posebnim potrebama, zbog čega im se u procesu nastave ne pružaju adekvatne usluge; nerijetko se dešava da su djeca uključena u razrede sa velikim brojem učenika, te da ih se samo „provodi“ iz razreda u razred;
- Neophodno je uspostaviti referalni mehanizam koji će omogućiti praćenje upisa djece u osnovne škole; trenutna praksa u kojoj matični uredi osnovnim školama dostavljaju podatke, je nezadovoljavajuća, jer se u osnovne škole upisuju djeca koja su rođena u drugim gradovima; u ovom slučaju je potrebno uključiti i druge ustanove/organizacije (CSR, po pitanju socijalno ugrožene djece i djece sa posebnim potrebama, Dom

zdravlja po pitanju djece evidentirane u zdravstvenim kartonima, matični ured, osnovne škole, predškolske ustanove itd.);

- Neophodno je uspostaviti referalni mehanizam koji će tretirati pitanje besplatnih udžbenika, toplog obroka i prijevoza do škole za djecu iz siromašnih porodica;

U okviru projekta „Jačanje socijalne zaštite i inkluzije djece (SPIS) u BiH: Uvođenje modela socijalne zaštite i inkluzije na nivou općine/opštine“, Operativni tim općine Tešanj i UNICEF konsultant će raditi na razvoju referalnog mehanizma usmjerenog na određenu prioritetnu socijalno isključenu grupu djece, definisanu u skladu sa odlukom Općinskog upravnog odbora Općine Tešanj.

5. Analiza postojećih institucionalnih mehanizama za koordinaciju integriranog pristupa⁵⁴

Zadatak svake moderne i demokratski uređene države je osigurati svojim građanima zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Državni, odnosno, nacionalni mehanizmi zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda su temeljni uslov za osiguranje takvog okruženja koje omogućava ostvarenje i odgovarajuću zaštitu ljudskih prava svim građanima bez izuzetka, a posebno najranjivijoj grupi – djeci.⁵⁵ Pekinška deklaracija u svojoj Platformi za akciju navodi da na svim nivoima postoje neadekvatni mehanizmi koji bi promovisali napredak žena:

Nacionalni mehanizmi su različiti u formi i nejednaki po učinkovitosti, a u pojedinim slučajevima su čak i nazadovali. Zbog njihove marginalizacije u nacionalnim strukturama vlasti, ovi mehanizmi su često ometani zbog nejasnih mandata, nedostatka adekvatnog osoblja, treninga, podataka i dostatnih izvora, kao i zbog nedovoljne podrške od strane nacionalnog političkog vodstva.⁵⁶

Iako se navedeno odnosi na prava žena, isto se može koristiti i za opisivanje postojećih institucionalnih mehanizama kada su u pitanju prava djeteta. Institucionalni mehanizmi su potrebni da vrše monitoring i ukažu na kršenje ljudskih prava. Također su neophodni za unapređenje u ovom slučaju, prava djeteta. Institucionalni mehanizmi nisu statuti ili zakoni, nego predstavljaju infrastrukturu koja promoviše implementaciju deklaracija i politika donesenih na različitim nivoima.⁵⁷

U cilju uspješne koordinacije integriranog pristupa socijalnoj zaštiti i inkluziji djece potrebno je imati adekvatne institucionalne mehanizme koji će se zalagati za prava djece i njihovih porodica. Primjer uspješnih institucionalnih mehanizama može predstavljati saradnja između vladinog i nevladinog sektora. Izvještaju o napretku zemalja zapadnog Balkana na putu ka EU, koji je Evropska komisija objavila u martu 2008. godine, ukazuje na značaj civilnog društva u procesu sveobuhvatnih reformi u ovim zemljama, i nužnost stvaranja odgovarajućih institucionalnih uslova za razvoj i djelovanje organizacija civilnog društva. Institucionalni mehanizmi saradnje mogu da imaju različitu formu (sporazum, kancelarija za saradnju sa civilnim društvom, fondacija ili fond za razvoj civilnog društva) koji se ne

⁵⁴ „Definicija integriranog pristupa odnosi se na koordinirane politike za djecu, kroz koje sektori kao što su socijalni, obrazovni, zdravstveni sektori, potom sektor za ekonomski razvoj kao i sama porodica rade zajedno unutar iste mreže (Haddad 1997, OCDE, 1998a, 1998b, 2001; Evans, 1997, 2000; Young, 1996)“; Izvor podataka: „Metodologija uvođenja referalnog mehanizma društvene zaštite i inkluzije djece na lokalnom nivou kroz integrirani pristup“, autorica: Dženana Šabić

⁵⁵ Save the Children Norway, Regionalni ured za JI Europu. *Pregled i analiza nacionalnog mehanizma u cilju sprečavanja trgovine ljudima u Bosni I Hercegovini – Trgovina djecom u svrhu eksploatacije*, str. 7.

⁵⁶ Pekinška Deklaracija i Platforma za akciju, str. 84. Četvrta Svjetska konferencija o ženama, 1995.

⁵⁷ Preuzeto sa www.worldsavvy.org, *Types of Institutional Mechanisms*. Pristupljeno 13.10.2011. godine

isključuju, već se nadopunjuju.⁵⁸ Institucionalni mehanizmi se odnose na različite oblasti kada je u pitanju dječija zaštita.

Kada je u pitanju lokalni nivo, u okviru implementacije SPIS Projekta u deset (10) novih ciljanih općina i Brčko distriktu, u okviru ovog dokumenta neophodno je na lokalnom nivou razmotriti postojeće mehanizme za koordinaciju pri implementaciji intergrisanog pristupa socijalne zaštite i inkluzije djece s ciljem da se isti analiziraju, te da se procijeni njihova funkcionalnost.

U Općini Tešanj djeluju nadležne institucije/ustanove odgovorne za omogućavanje usluga u oblasti socijalne zaštite i inkluzije djece, i iste djeluju u različitim sektorima socijalne zaštite: sektor lokalne samouprave uključujući i mjesne zajednice (MZ), socijalni sektor, zdravstveni i obrazovni sektor, sektor pravosuđa i sigurnosti. Institucije/ustanove, te organizacije i drugi akteri djeluju u skladu sa relevantnom zakonskom regulativom i pravilnicima. Obzirom da institucionalni mehanizam predstavlja infrastrukturu koja promovise implementaciju deklaracija i politika donešenih na različitim nivoima, u nastavku slijedi pregled postojećih institucionalnih mehanizama u Općini Tešanj:

- U Općini Tešanj je 2.12.2011. godine oformljen Dječiji/Omladinski parlament (D/OP), koji je sačinjen od 25 delegata učenika i učenica osnovnih i srednjih škola; Općina Tešanj je dala podršku ovom projektu, sa ciljem da se kultura političkog dijaloga i interkulturalizma podigne na viši nivo i da se mlade generacije upoznaju sa osnovnim principima i standardima rada i djelovanja kroz legitimne institucije i organe vlasti;
- Pri Domu zdravlja djeluju Centar za mentalno zdravlje i Centar za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju kao institucionalna rješenja za pružanje adekvatne zdravstvene zaštite građanima;
- Pri CSR uspostavljeno socijalno naselje „Logobare“ koje ima za svrhu zbrinjavanja socijalno-ugroženih porodica; radi se o šest manjih objekata u kojim borave isključivo socijalno-ugrožene porodice;
- Pri CSR uspostavljen program Prihvatne stanice obuhvata prihvata i kratkotrajn smještaj djece i omladine koja se nađu u skitnji, prosjačenju, ili drugim okolnostima za koje je neophodan hitan kratkoročan smještaj;
- Pri CSR uspostavljen Disciplinski centar u svrhu da se djeci i omladini čije se ponašanje vidno sukobljava sa društvenim normama i zakonom, pruži adekvatna stručna pomoć u cilju resocijalizacije i njihovog povratka u okvire pozitivnih društvenih normi, a u skladu sa zakonskim propisima o izvršenju odgojnih mjera i odgojnih preporuka; u
- Pri Općini Tešanj djeluje Komisija za saradnju sa nevladinim organizacijama i raspodjelu sredstava za programe i projekte nevladinih organizacija; Komisiju imenuje Općinski Načelnik;
- U općini Tešanj djeluje više medijskih kuća koje predstavljaju vrlo bitan institucionalni mehanizam u smislu promocije dešavanja u oblasti socijalne zaštite i inkluzije djece i informisanja javnosti o tome;
- Pri Centru za socijalni rad Tešanj, osnovana je Prvostepena stručna komisija za razvrstavanje, ocjenjivanje i evidenciju djece i mladih ometenih u fizičkom ili psihičkom razvoju. Osnivač ove komisije je Općina. Rad Komisije se finansira iz sredstava socijalne zaštite koje obezbjeđuje CSR putem općine kao osnivača;
- Dokument pod nazivom „Polazne osnove za rad Komisije za saradnju sa nevladinim organizacijama i dodjelu sredstava za programe i projekte nevladinih organizacija“ predstavlja osnovu za normativno uređivanje odnosa i preduzimanje aktivnosti Općine Tešanj na planu saradnje sa nevladinim organizacijama;

⁵⁸ Dragan Golubović i Branka Anđelković. *Institucionalan mehanizam saradnje vlade i civilnog društva: Uporedna iskustva i preporuke za Srbiju*. Str. 3

- Općina Tešanj je 12. Februara 2012. godine uspješno je certificirana po standardu ISO 14001:2004, čime će Općina Tešanj dodatno ojačati svoju stalnu brigu za okoliš;
- Općina Tešanj je 20. januara 2004. godine certificirana po međunarodnim standardima ISO 9001:2000; cjelokupan rad s građanima obavlja se prema propisanim ISO-procedurama, a Općina ima i tri educirana vlastita interna auditora;
- U općini Tešanj djeluje Komisija za mlade kao stalno tijelo Općinskog vijeća koja se bavi pitanjima mladih; Općina Tešanj svake godine izdvaja određena sredstva za stipendiranje učenika/ca i studenata/ica.
- Uspostavljena „Strategija podrške mladima općine Tešanj (2010– 2015)“ koju je usvojilo Općinsko vijeće; Strategija iskazuje jasno i dugoročno opredjeljenje u stvaranju socijalnih uvjeta za trajnu dobrobit mladih te njihovo aktivno, potpuno i odgovorno sudjelovanje u društvenoj zajednici;
- Uspostavljena „Strategija razvoja općine Tešanj (2007–2015)“, 2007. godina; Strateški prvaci razvoja su: 1) Konkurentna privreda, sa naglaskom na turizam, poljoprivredu i povećanje stepena zaposlenosti; 2) Razvoj infrastrukturnih sistema i zaštita životne sredine; 3) Efikasna lokalna uprava - kvalitetan servis i učesnik u projektima razvoja; 4) Bolji kvalitet življenja uz viši nivo obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite i naglašen kulturni identitet;
- Uspostavljena „Studija razvoja školske infrastrukture na Općini Tešanj,“ 2009. godina; ova strategija ima za cilj unapređenje školske infrastrukture na nivou svih osnovnih i srednjih škola sa područja općine Tešanj; u dokumentu je prikazano stanje u osnovnim i srednjim školama u općini Tešanj, kao i zaključci sa prijedlozima mjera i ulaganja od 2010. do 2025. godine u svrhu unapređenja statusa škola;
- Uspostavljena „Strategija dostizanja vizije općine Tešanj „Tešanj – sredina ekološke svijesti čistoće i reda“, 2006. godina; vizija i misija ove strategije su također u skladu sa općinskom vizijom i misijom a odnosi se na unapređenje ekološke svijesti čistoće i reda u općini Tešanj;
- U martu 2012. godine, uspostavljena „Strategija razvoja socijalne zaštite, 2012-2017“, kojom se stvaraju mogućnosti da se usluge razvijaju planski i u skladu sa identifikovanim potrebama korisnika na različitim nivoima, na osnovu dobrog poznavanja i definisanja prioritenih potreba i postojećih resursa lokalne zajednice;
- U osnovnim i srednjim školama formirana su Vijeća učenika i Vijeća roditelja, koji kao institucionalni mehanizmi osiguravaju participaciju učenika i roditelja u aktivnostima koje se tiču rada osnovnih i srednjih škola.

6. Bibliografija

- “Strategija razvoja općine Tešanj 2007–2015“, Općina Tešanj 2007.godine;
- „Strategija razvoja socijalne zaštite, 2012-2017“, mart 2012. godine
- “Zeničko-dobojski kanton u brojkama”, Zavod za statistiku FBiH, juni/lipanj 2010. godine;
- “Izvještaj o zdravstvenom stanju stanovništva i organizacija zdravstva na području ZDK u 2010. godini”; Kantonalni zavod za javno zdravstvo Zenica;
- “Statut općine Tešanj“;
- “Bilten - Statistički pregled, juni/lipanj 2011. godine“, Federalni zavod za zapošljavanje Sarajevo;
- „Strategija dostizanja vizije općine Tešanj „Tešanj – sredina ekološke svijesti čistoće i reda“, Općina Tešanj 2006. godine
- „Strategija podrške mladima Općine Tešanj (2010 – 2015)“, Općina Tešanj 2009. godina;
- „Studija razvoja školske infrastrukture na Općini Tešanj“, Općina Tešanj 2009. godina;
- „Program borbe protiv korupcije u organu uprave općine Tešanj“, Općina Tešanj 2009. godina;

- Zakon o mladima (Sl. novine FBiH, br. 36/10);
- „Strategija omladinske politike na području Zeničko-dobojskog kantona za period 2009.-2014. godine“; ZDK, 2010. godine;
- Podaci iz HRBAP upitnika iz institucija/organizacija: Općina Tešanj, JU Centar za socijalni rad, JU Dom zdravlja sa poliklinikom „Izudin Mulabećirović Izo“, JU Opća bolnica, Predškolska ustanova - Obdanište Tešanj, Dječija vrtić-igraonica „Cvijetić“, OŠ „Huso Hodžić“, OŠ „Rešad Kadić“, OŠ „Džemal Bijedić" Miljanovci, OŠ „1. mart“ Jelah, OŠ „Kulin Ban“ Tešanjka, OŠ „Abdulvehab Ihamija“ Kalošević, OŠ „9. septembar“ Medakovo, OŠ „Mustafa Mulić“ Šije, OŠ „Gazi Ferhad-beg“ Jablanica, JU Gimnazija „Musa Ćazim Ćatić“, JU „Srednja tehnička škola“ Tešanj, Srednja stručna škola Tešanj, Policijska stanica, Udruženje roditelja djece i mladih sa posebnim potrebama Tešanj; Omladinski kulturni centar Tešanj; Udruženje slijepih i slabovidih osoba Tešanj; UG Društvo za borbu protiv dijabetesa „SUGAR“ Tešanj; UG „Crveni polumjesec“ Tešanj, NHU „Oslonac“,
- „Budžet općine Tešanj za 2012. godinu“, Općina Tešanj 2012. godina;
- “Budžet ZDK za 2011. godinu”, ZDK, mart 2011. godine;
- Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom ZD kantona (Sl. glasnik ZD kantona, br. 13/07);.
- Pravilnik o otkrivanju, ocjenjivanju sposobnosti, razvrstavanju i evidenciji djece i omladine u fizičkom i psihičkom razvoju (Sl. list SRBiH, br. 33/86);
- Zakonom o predškolskom odgoju i obrazovanju ZD kantona (Sl. glasnik ZD kantona, br 7/10);
- Zakon o osnovnoj školi ZDK (Sl. novine ZDK, br. 05/04);
- Zakon o srednjoj školi ZDK (Sl. novine ZDK, br. 05/04);
- „Vodič za ostvarivanje prava na zdravstvenu zaštitu“, ICVA, mart 2011. godine;
- “Odluka o kriterijima, načinu i postupku raspodjele sredstava nevladinim organizacijama općine Tešanj”, Općina Tešanj;
- „Programske aktivnosti Crvenog križa/krsta FBiH“, preuzeto sa www.ckfih.ba;
- „Građani pitaju – vijećnici odgovaraju“, SIDA/NVO Forum žena „Alternative“ Kakanj;

Web stranice

- www.csr-tesanj.ba;
- www.urdopp.com;
- www.tesanj.net;
- www.oslonac.org;
- www.fondacijacure.org;
- www.skolasporta.com;
- www.bosniafarma.ba;
- www.radiotesanj.ba;
- www.antena-radio.ba;
- www.tvamna.ba;
- www.cvijetic.com.ba;
- www.ezdravlje.org;
- www.opsud-tesanj.ba;
- www.biznistesanj.ba;
- www.opcina-tesanj.ba;

7. Aneksi

- Aneks 1** Pregled izdvajanja za socijalnu i dječiju zaštitu iz budžeta Općine Tešanj
- Aneks 2** Pregled prava iz socijalne zaštite koju finansira Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK
- Aneks 3** Tabelarni pregled broja učenika/ca koji/e su pohađali osnovne škole u Općini Tešanj u školskoj 2010/2011. godini, te školskoj 2011/2012. godine
- Aneks 4** Tabelarni pregled broja učenika/ca koji/e su pohađali srednje škole u Općini Tešanj u školskoj 2010/2011. godini, te školskoj 2011/2012. godine;
- Aneks 5** Tabelarni pregled finansiranja u oblasti zdravstvene zaštite putem Ministarstva zdravstva ZDK u skladu sa Budžetom ZDK za 2011. godinu

